

11DE VERGADERING

VERGADERING VAN DINSDAG 15 JANUARI 1974

(Bijeenroepingsuur 10.45)

Ingekomen stukken	259; 295
Mededeling van een besluit van de Voorzitter	259
Aanneming van hoofdstuk XI van de rijksbegroting voor 1974 (12 600)	259
Behandeling en aanneming van het Voorstel van wet van de leden Fiévez en Franssen tot wijziging van de grens tussen de gemeenten Deventer en Diepenveen (12 502)	259-260
Behandeling van het wetsontwerp Voortbestaan van de Compañía Shell de Venezuela Limited als een Nederlandse vennootschap (12 333)	260-261
Behandeling van de wetsontwerpen:	
Goedkeuring van de op 22 januari 1965 te Straatsburg tot stand gekomen Europese Overeenkomst ter voorkoming van de radio-omroep- of televisie-uitzendingen door stations buiten nationaal gebied (11 373);	
Wijziging van de Telegraaf- en Telefoonwet 1904 (Stb. nr. 7) (bestrijding omroepuitzendingen buiten elk nationaal gebied) (11 374)	261-295
Indiening van een voorstel van orde van de heer Schwarz c.s. betreffende schorsing van de beraadslaging over de wetsontwerpen nrs. 11 373 en 11 374 tot een nader tijdstip	295

Voorzitter: de heer Thurlings

Tegenwoordig zijn 58 leden, te weten:

de heren Thurlings, Vermeer, Mater, Troostwijk, Christiaan-
se, De Rijk, Schwarz, Van der Maden, Elfferich, Van der
Werff, Terwindt, Vugts, Van Hemert tot Dingshof, Zouten-
dijk, Polak, Gooden, Maeijer, De Wilde, Van Riel, De Jong,
Steenkamp, Agterberg, Mertens, Van Hulst, Teijssen, Maenen,
Van Kuik, De Zeeuw, Kaulingfreks, Van der Kruijs, Russell,
Louwes, Reijnen, Meuleman, IJmkers, Rijnders, mevrouw Was-
sen-van Schaveren, de heren Diepenhorst, Verburg, Zoon,
Kloos, Kolthoff, Beerekamp, Steenbergen, Maaskant, De Geer
van Oudegein, Rang, Franssen, Koopman, Eisma, Martini, Ver-
sloot, Meester, Piket, De Niet, Tonnaer, Albada en Van Wijk,

en de heren Van Agt, Vice-Minister-President, Minister van
Justitie, Duisenberg, Minister van Financiën, Van Doorn,
Minister van Cultuur, Recreatie en Maatschappelijk Werk,
Kooijmans, Staatssecretaris van Buitenlandse Zaken, en Van
Hulst, Staatssecretaris van Verkeer en Waterstaat.

De Voorzitter: Ik deel aan de Kamer mede, dat zijn inge-
komen berichten van verhindering tot het bijwonen van de
vergadering van:

de heer Van Wijk, wegens andere werkzaamheden, bij het
begin der vergadering;

de heren Berghuis, De Vries en Horbach, wegens ziekte;

de heer Tjeerdsma, wegens andere ambtsbezigheden;

de heren Vergeer en Draijer,

de heer Baas, wegens het bijwonen van een vergadering van
het Europees Parlement.

Deze berichten worden voor kennisgeving aangenomen.

Zitting 1973-1974

Voorzitter e.a.

De Voorzitter: Ik deel voorts aan de Kamer mede, dat is
ingekomen een missive van de plaatsvervangend Gevolmachtigd
Minister van de Nederlandse Antillen, houdende mededeling
dat bij Landsbesluit van 28 december 1973, nr. 12, is benoemd
tot Gevolmachtigd Minister van de Nederlandse Antillen in
Nederland de heer drs. R. F. Pieterella.

Deze missive wordt voor kennisgeving aangenomen.

De Voorzitter: Verder deel ik aan de Kamer mede, dat ik,
na overleg met het College van Senioren, heb besloten heden
de openbare behandeling te doen plaatsvinden van het Voor-
stel van wet van de heren Fiévez en Franssen tot wijziging van
de grens van de gemeenten Deventer en Diepenveen (12 502).

De lijst van ingekomen stukken ligt ter inzage voor de leden,
met vermelding van de door mij ter zake gedane voorstellen.
Tenzij enig lid hiertegen vóór het einde der vergadering be-
zwaar maakt, zal worden aangenomen, dat de Kamer besluit
overeenkomstig de door mij gedane voorstellen.

Ingevolge artikel 41 van het Reglement van Orde liggen de
notulen van de vorige vergadering ter inzage voor de leden.
Tenzij enig lid hiertegen vóór het einde der vergadering be-
zwaar maakt, zal worden aangenomen, dat de Kamer deze
notulen goedkeurt.

De Minister van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening
en de Staatssecretarissen van Volkshuisvesting en Ruimtelijke
Ordening hebben mij bericht, dat zij verhinderd zijn de ver-
gadering bij te wonen en dat zij, voor wat betreft de behande-
ling van het wetsontwerp 12 600, hoofdstuk XI, zo nodig
vervangen zullen worden door de Minister van Financiën.

Aan de orde is de behandeling van het wetsontwerp **Vast-
stelling van hoofdstuk XI (Departement van Volkshuisvesting
en Ruimtelijke Ordening) van de rijksbegroting voor het dienst-
jaar 1974 (12 600).**

Dit wetsontwerp wordt zonder beraadslaging en zonder
stemming aangenomen.

Aan de orde is de behandeling van het **Voorstel van wet
van de leden Fiévez en Franssen tot wijziging van de grens
tussen de gemeenten Deventer en Diepenveen (12 502).**

De beraadslaging wordt geopend.

De heer **Troostwijk** (P.v.d.A.): Mijnheer de Voorzitter! Gelijk
u gebleken is, heeft de vaste Commissie voor Binnenlandse Za-
ken naar aanleiding van het initiatiefvoorstel van de heren Fié-
vez en Franssen een blanco eindverslag uitgebracht. Dat zou
aanleiding kunnen zijn om het voorstel slechts met een hamer-
slag uwerzijds als aangenomen te beschouwen. Dat ik u het woord
gevraagd heb spruit voort uit de behoefte der commissie, na-
mens welke ik mag spreken, om de initiatiefnemers hulde te
brengen voor hun arbeid. Na het verwerpen in deze Kamer van
het regeringsvoorstel tot opheffing van de gemeente Diepenveen
en het voegen van het grootste deel van haar grondgebied bij dat
van Deventer hebben voor- en tegenstanders gevoeld, dat het
laatste woord over de herindelings rondom Deventer niet gezegd
kon zijn.

De heren Fiévez en Franssen hebben tot een nieuw gesprek de
nodige maatregelen genomen. Daarvoor zeg ik hun namens de
commissie gaarne dank.

De heer **Fiévez** (K.V.P.): Mijnheer de Voorzitter! De reis naar
Den Haag op dinsdagmorgen is voor collega Franssen een vast
punt in onze agenda's. Komende van het Centraal Station gaan
wij op het Binnenhof gewoonlijk linksaf. Vandaag zijn wij echter
rechtsaf gegaan om op uw uitnodiging in uw hoge vergadering

EERSTE KAMER

Fiévez e.a.

aanwezig te zijn bij de behandeling van het wetsontwerp tot wijziging van de grens tussen de gemeenten Deventer en Diepenveen, zodanig, dat het gebied Colmschate zal gaan behoren tot de gemeente Deventer.

Uw vriendelijke begroeting deze morgen waarderen wij bijzonder. Ook zijn wij erkentelijk voor de wijze, waarop de heer Troostwijk namens de vaste Commissie voor Binnenlandse Zaken van deze Kamer ons wetsontwerp tegemoet is getreden; een niet alledaagse behandeling van een niet alledaags wetsontwerp.

Mijnheer de Voorzitter! Na de verwerping van het wetsontwerp 10 962 door uw vergadering, waren er problemen ontstaan in de gemeenten Deventer en Diepenveen. Daarvan is door het provinciaal bestuur van Overijssel en door de gemeentebesturen van Deventer en Diepenveen mededeling gedaan aan de vaste Commissie voor Binnenlandse Zaken van de Tweede Kamer. Van deze problematiek is uitvoerig melding gemaakt in de memorie van toelichting en de memorie van antwoord op het thans in behandeling zijnde wetsontwerp. Politiek bezig zijn is nu eenmaal niet het laten voortbestaan van problemen en moeilijkheden, maar het gezamenlijk zoeken naar een oplossing daarvoor. Dit is dan ook de reden geweest voor de heer Franssen en mij - zij het niet zonder enige aarzeling - om dit initiatiefwetsontwerp in te dienen. Overigens hebben wij dit gaarne gedaan, ondanks tijd en inspanning, omdat wij ervan overtuigd waren en zijn, dat de voorgestelde grenswijziging in het belang is van beide gemeenten en van de regio.

Dat uw vergadering heeft willen meewerken aan een spoedige behandeling van dit wetsontwerp stemt ons tot dankbaarheid. Vertrouwende, dat de Minister van Binnenlandse Zaken bereid zal zijn, zijn contraseign te geven, kan naar mijn oordeel spoedig een einde komen aan de bestuurlijke onzekerheid en de onrust, die hier lange jaren hebben bestaan. Enige rust op dit punt in dit gebied is goed voor de mensen, die er wonen en werken; die rust zal ook kunnen bevorderen dat de kikkers blijven kwaken.

De heer Franssen (P.v.d.A.): Mijnheer de Voorzitter! Zoals de leden van deze Kamer uit de *Handelingen*, die de openbare behandeling van dit wetsontwerp aan de overzijde verslaan, hebben mogen lezen, is er een taakverdeling tussen mijn collega Fiévez en mij. Opmerkingen van staatsrechtelijke aard zouden door mij worden beantwoord. Nu naar ik hoop uit de woorden van de heer Troostwijk ook mag worden geconcludeerd, dat de leden van deze Kamer vinden, dat de staatsrechtelijke aspecten van het wetsontwerp aan de overzijde van het Binnenhof voldoende zijn doorgesproken, wil ik gaarne volstaan met mij bij de woorden van erkentelijkheid, door mijn collega Fiévez uitgesproken, aan te sluiten.

De beraadslaging wordt gesloten.

Het Voorstel van wet wordt zonder stemming aangenomen.

Aan de orde is het wetsontwerp **Voortbestaan van de Compania Shell de Venezuela Limited als een Nederlandse vennootschap (12 333)**.

De Voorzitter: Ik geef het woord aan de heer Vice-Minister-President, die het mij heeft gevraagd.

Minister Van Agt: Mijnheer de Voorzitter! Ik stel het op prijs, vooraf mededeling te doen van een brief, die op 3 januari 1974 is ontvangen, uitgaande van het Directoraat-Generaal Financiële Instellingen en Fiscale Zaken van de Europese Commissie. De diensten van de commissie spreken daarbij het oordeel uit, dat door aanneming van het onderhavige wetsontwerp de Compania Shell de Venezuela een Nederlandse naamloze vennootschap zou worden zonder dat overbrenging van de zetel plaatsheeft.

Aangezien overbrenging van een zetel van een derde land naar een lid-staat ingevolge de richtlijn van 17 juli 1969 aan de kapi-

Minister Van Agt e.a.

taalsbelasting is onderworpen, zal volgens de genoemde diensten goedkeuring van het ontwerp inbreuk op die richtlijn betekenen.

Na bespreking in Brussel is aldaar erkend dat deze brief van 3 januari jl. feitelijk onjuist is. Er is in dit geval geen sprake van een juridische constructie, waardoor een zetelverplaatsing wordt ontgaan. Integendeel, vanaf de aanvang is het standpunt ingenomen, dat hier wél sprake zal zijn van een volgens de Nederlandse wet in beginsel belaste zetelverplaatsing, zij het dat om redenen, die in de stukken tot uitdrukking zijn gebracht, is toegezegd dat de heffing van kapitaalsbelasting achterwege zou blijven.

De brief waarvan ik melding maakte, zal dan ook worden gevolgd door een nieuwe brief. Het is mij nog niet bekend wat daarvan de inhoud zal zijn.

Over dit wetsontwerp wordt geen beraadslaging gevoerd.

De Voorzitter: Alvorens ik gelegenheid geef tot het afleggen van korte verklaringen, wil ik het volgende opmerken.

Verleden week heb ik van mevrouw Wassen-van Schaveren het verzoek gehad een stemverklaring te mogen afleggen met betrekking tot de Machtigingswet. Het late uur en andere evenementen hebben mij echter op een dwaalspoor gebracht, waardoor ik dat verzoek niet heb gehonoreerd. Daarvoor heb ik mevrouw Wassen-van Schaveren reeds mijn excuses aangeboden, maar ik zou nu ook graag de Kamer mijn excuses hiervoor willen aanbieden.

Thans geef ik de gelegenheid tot het afleggen van korte verklaringen.

De heer Schwarz (D'66): Mijnheer de Voorzitter! Het is mogelijk dat hoofdelijke stemming wordt gevraagd. In dat geval bestaat de mogelijkheid dat de Kamer deze stemming pas volgende week dinsdag wil laten plaatsvinden. Is het dan niet beter dat de stemverklaringen over dit wetsontwerp ook volgende week worden afgelegd?

De Voorzitter: Het is natuurlijk een mogelijkheid, maar ik meen dat wij bij dit wetsontwerp, waarover geen beraadslaging in materiële zin is gevoerd, er goed aan doen de motieven voor een stembepaling nu kenbaar te laten maken. Ik ga er in beginsel van uit, dat de Kamer hoofdelijke stemming verlangt; hierop kan zij altijd nog terugkomen. De stemming over dit wetsontwerp zou ik willen laten aansluiten op de stemming over de zogenaamde „Veronica-wetten”, die ook volgende week zal plaatsvinden.

De heer Polak (V.V.D.): Is er dan hoofdelijke stemming gevraagd?

De Voorzitter: Daar ging ik van uit en naar mij blijkt, is dit ook het geval.

De heer Zoon (P.v.d.A.): Mijnheer de Voorzitter! Bestudering van de tussen de Regering en de Tweede Kamer gewisselde stukken en van de *Handelingen* heeft mijn fractie niet tot de overtuiging gebracht, dat de toezegging van kwijtschelding der verschuldigde kapitaalsbelasting aan de Compania Shell de Venezuela Limited terecht is geweest. De memorie van antwoord naar aanleiding van de in deze Kamer gestelde vragen heeft onze opvatting ten deze niet gewijzigd. Aangezien aanvaarding van het onderhavige wetsontwerp met zich zou brengen dat de door de toenmalige Staatssecretaris van Financiën op 22 september 1972 gedane toezegging ten uitvoer wordt gebracht, menen wij aan dit wetsontwerp onze steun niet te mogen geven. Wij hebben hiervoor te meer reden omdat met betrekking tot de mogelijke precedentwerking van deze kwijtschelding door de Minister van Justitie wordt opgemerkt, dat er naar wordt gestreefd gelijke gevallen ook gelijk te behandelen. Wij stellen ons voor op dit laatste aspect bij het beleidsdebat omtrent het Departement van Financiën terug te komen.

Rang e.a.

De heer **Rang** (D'66): Mijnheer de Voorzitter! Ten aanzien van de fiscaal-juridische aspecten die in het kader van de behandeling van dit wetsontwerp zijn aangevoerd, is mijn fractie er niet van overtuigd, dat de kwijtschelding van kapitaalsbelasting door de ambtsvoorganger van de huidige Staatssecretaris aan de *Compañía Shell de Venezuela Limited* terecht is geschied. Een deel van mijn fractie vindt hierin aanleiding, het wetsontwerp te verwerpen. Een ander deel is van mening, dat het betrekken van de overweging ter zake van de belastingvrijstelling bij de beoordeling van het wetsontwerp als zodanig zou leiden tot een oneigenlijke argumentering. Op zuiver juridische gronden heeft dit deel van mijn fractie geen aanleiding gevonden, zijn goedkeuring aan het wetsontwerp te onthouden.

De heer **Terwindt** (K.V.P.): Mijnheer de Voorzitter! Ik leg een stemverklaring af namens de K.V.P., de C.H.U. en de A.R.P. inzake het onderhavige wetsvoorstel.

Deze fracties stemmen met het wetsontwerp in, omdat zij in de overkomst naar Nederland van de *Compañía Shell de Venezuela Limited* met de legislatieve medewerking van Canada en met instemming van Venezuela een Nederlands belang zien. Zij hebben kennisgenomen van de erkenning van de Minister van Justitie in de memorie van antwoord op het voorlopig verslag van deze Kamer dat het, gelet op de rol die de fiscale aspecten bij de parlementaire behandeling zijn gaan spelen, goed zou zijn geweest om de fiscale kant reeds in de memorie van toelichting te vermelden. De genoemde fracties onthouden zich van een oordeel over de vraag, of de fiscale tegemoetkoming terecht is verleend. Zij zijn echter van mening, dat de eenmaal gedane toezegging moet worden gehonoreerd.

De **Voorzitter**: Ik stel voor, de stemming over dit wetsontwerp volgende week dinsdag te doen plaatsvinden.

Daartoe wordt besloten.

De verdere behandeling van het wetsontwerp wordt verdaagd.

De **Voorzitter**: Ik stel voor, de wetsontwerpen nrs. 11 373 en 11 374 gezamenlijk te behandelen.

Daartoe wordt besloten.

Mitsdien is aan de orde de behandeling van de wetsontwerpen:

Goedkeuring van de op 22 januari 1965 te Straatsburg tot stand gekomen Europese Overeenkomst ter voorkoming van de radio-omroep- of televisie-uitzendingen door stations buiten nationaal gebied (11 373);

Wijziging van de Telegraaf- en Telefoonwet 1904 (Stb. nr. 7) (Bestrijding omroepuitzendingen buiten elk nationaal gebied) (11 374).

De beraadslaging wordt geopend.

De heer **Schwarz** (D'66): Mijnheer de Voorzitter! De twee vragen, waarvoor deze Kamer bij de behandeling van ieder wetsontwerp altijd wordt gesteld, zijn:

- 1e. moeten wij het wetsontwerp aannemen;
- 2e. moeten wij het nu aannemen.

Over de eerste vraag kan ik vandaag kort zijn. De fractie van D'66 telt de argumenten van orde in de ether en het zich houden aan internationale afspraken zwaarder dan de aangeroerde juridische en economische bezwaren. Wij zijn dan ook van mening, dat de wetsontwerpen te zijner tijd in principe dienen te worden aangenomen.

De tweede vraag: Wanneer moeten deze wetsontwerpen worden aangenomen, is veel moeilijker te beantwoorden. Daartoe wil ik achtereenvolgens beschouwen:

Schwarz

- a. de wenselijkheid van het opvullen van de lacunes, die ontstaan door het wegvalLEN van de zeezenders;
- b. de mogelijkheden voor een alternatief van zo'n „Veronica-programma“;
- c. de relatie, zo er een relatie is, tussen de totstandkoming van zo'n alternatief en het tijdstip van aannemen van de wetsontwerpen;
- d. de bezwaren, verbonden aan eventueel uitstel van het aannemen van deze wetsontwerpen.

Wenselijkheid van het opvullen van lacunes.

D'66 is indertijd opgericht met het oogmerk de democratie te radicaliseren bij overheid, bedrijfsleven en onderwijs. Wij willen ook serieus luisteren naar wat de burger wenst en wat er bij hem leeft.

Naast de berichten van burgemeesters, voorzitters van omroepverenigingen en van andere woordvoerders van officiële organen leggen wij ons oor ook te luisteren bij actiegroepen. Wij lezen brieven, die wij ontvangen, wij kijken naar demonstraties en wij letten op enquêtes. Uit al deze waarnemingen hebben wij geconcludeerd, dat er in ons land kennelijk een grote behoefte bestaat aan een programma met een „Veronica-formule“.

Deze behoefte bestaat niet alleen bij de jeugd, zoals de Minister abusievelijk aanneemt (zie memorie van antwoord, blz. 2), maar, zoals wij hebben geconstateerd, in zeer grote mate ook bij fabrieksarbeiders, invaliden en ouden van dagen. Deze behoefte blijkt overigens ook uit het verrassend grote aantal leden, dat de VOO in korte tijd heeft gekregen.

Uit het feit, dat wij deze behoefte constateren bij grote groepen van de bevolking en dat wij menen, dat hieraan tegemoet moet worden gekomen, volgt niet, dat wij een waardeoordeel over deze programma's geven. Wij vinden dit hier helemaal irrelevant. Wij vinden vorming en opvoeding van de bevolking een regeringstaak van de hoogste prioriteit, maar dit moet ons inziens niet geschieden door de beperking van het recht van een ieder, zijn eigen onschuldige ontspanning naar eigen smaak te kiezen.

Over de smaak van het publiek wil ik niet zo lang uitweiden. Ik realiseer mij, dat het hiermee soms eigenaardig is gesteld. Ik denk niet alleen aan de Barend Servetshow, waarnaar volgens het lid van de Tweede Kamer de heer Van der Sanden miljoenen Nederlanders kijken om zich te laten kwetsen, maar bij voorbeeld ook aan de reclame-uitzendingen van Veronica, waarvan een uitgebreide bloemlezing voorkwam in een heftig anti-Veronicageschrift, dat ons werd toegezonden door de heer Kloos, secretaris van de fractie van de P.v.d.A. in deze Kamer, een stuk opgesteld namens de voorzitters van de VARA, de NCRV en de KRO (ik bedoel de huidige voorzitter van de KRO). Wij hebben dat stuk bestudeerd. Ons inziens liggen de reclame-uitzendingen van Veronica nog beneden het niveau van die van de STER, maar, zoals reeds gezegd, een waardeoordeel daarover is volgens ons hier niet ter zake.

Wel van belang is het voldoen aan de wensen van het publiek. Hierin zijn de officiële Hilversumse zuilen nooit zo sterk geweest. De coördinatie tussen de zenders is al tientallen jaren vaak allerbelabberd. Ik denk ook bij voorbeeld aan de wijze, waarop op de televisie met gerechtvaardigde verlangens van hardhorenden rekening wordt gehouden. Dit is onvoldoende. Wij zien bij voorbeeld geen ondertiteling van Nederlandse stukken en er treden vaak nieuwslezers op die niet duidelijk spraakafleesbaar spreken. Misschien kan de Minister ten aanzien hiervan zijn - volgens eigen zeggen: geringe - invloed doen gelden.

Kortom: Wij menen dat de zeezenders moeten verdwijnen, echter pas dan, als er een acceptabel alternatief is voor een horizontaal geprogrammeerde popzender, terwijl er geen gat mag vallen tussen het aannemen van deze wetsontwerpen en het optreden van de nieuwe zender.

Nu zullen wij mogelijke alternatieven bezien.

Schwarz*Uitvoering van de motie Van-Veenendaal.*

Deze motie mede-ondertekend door de fracties van de V.V.D. en D'66 en aangenomen door de Tweede Kamer, verzoekt aan het kabinet, te bevorderen, dat de formule van het Veronica-programma in het Nederlands omroepbestel kan worden ingepast. Dit zou kunnen op Hilversum III, door verregaande samenwerking en taakverdeling van de omroepverenigingen, al of niet te zamen met de NOS en/of de VOS, de VOO en de RTV Noordzee of hoe zij ook heten. Op het ogenblik is Hilversum III ons inziens nog helemaal geen horizontaal geprogrammeerde popzender.

Weliswaar herhaalde de Minister op 21 november in de memorie van antwoord, blz. 4, linkerkolom, dat de omroeporganisaties en de NOS zich beraden en dat de horizontale programmering als uitgangspunt zal worden genomen bij de aanpassing van het programma van Hilversum III, maar in de nota naar aanleiding van het eindverslag van 8 januari (blz. 2, linkerkolom) kan hij niet méér zeggen dan dat een verhoging van het poppercentage binnenkort gerealiseerd zal worden. Is dit de definitie van de Minister van een horizontaal programma? Het lijkt ons goed, als de Kamer eerst dit beraad eens afwacht alvorens de wetsontwerpen goed te keuren.

Van het bevorderen door de Minister van het overleg tussen de omroeporganisaties om tot een echt horizontaal programma te komen – dit is, wat de Tweede Kamer in de motie vraagt – is ons in het geheel niets gebleken, integendeel. De Minister geeft toe, niets te weten over mogelijke plannen tot taakverdeling bij de omroeporganisaties. Hij verschuilt zich achter de artikelen 10 en 35, tweede lid, van de Omroepwet. Hij zegt dat hij dat niet kan, omdat de Omroepwet hem dat onmogelijk maakt.

Naar onze opvatting zijn wetten er niet als excuus om iets niet te doen, maar als een kader waarbinnen men creatieve mogelijkheden moet zoeken om wel iets te doen. Mocht de Minister werkelijk menen, dat wijziging van genoemde artikelen van de Omroepwet nodig is om aan het verlangen van de Tweede Kamer te voldoen, dan vragen wij waarom hij dan niet de indiening van wetsontwerpen bevordert tot wijziging van die artikelen om inderdaad mogelijk te maken wat de Tweede Kamer vraagt.

Goedkeuring van de zendtijdaanvraag van de VOS, de VOO en de RTV Noordzee.

Te verwachten ware, dat de Regering de grootste spoed zou betrachten met de behandeling van deze aanvragen. Het advies van de Omroepraad over de aanvraag van de VOS is net binnen. De Minister zal binnen 60 dagen beslissen. Ik heb begrepen, dat de Minister het advies van de Omroepraad niet wil publiceren, dat wil zeggen niet eerder dan de beslissing. Hij wil deze tegelijkertijd publiceren. Als dat zo is, moeten wij de beslissing over dit wetsontwerp dan ook maar aanhouden tot dan.

Ten aanzien van de VOO heeft de Minister naar wij hebben begrepen inmiddels antwoord gehad op zijn aanvullende vragen. Ik vermoed althans dat de brief van 10 januari, die wij vanochtend in de bus vonden, inderdaad het antwoord bevat op de vragen van de Minister. Ik hoor graag van de Minister of dat waar is en of hij alvast enig commentaar kan geven op het antwoord. Hoe is in het algemeen de stand van zaken met de behandeling van de aanvraag van de VOO? Zou het inderdaad mogelijk zijn, dat de VOO bij voorbeeld per 1 oktober in de ether kan komen? Zo ja, is het dan misschien niet beter de datum van inwerking-treding van deze wetsontwerpen ook te stellen op 1 oktober?

Uitvoering van de motie-Van der Sanden.

Deze motie was mede-ondertekend door leden van de P.v.d.A. en met zeer grote meerderheid in de Tweede Kamer aangenomen. Daarin wordt gevraagd internationaal overleg om een vierde golfengte te krijgen. Ik heb van de Regering begrepen, dat het overleg aan de gang is en dat de vooruitzichten niet ongunstig zijn. Graag vernemen wij, of daarover nog enig nieuws is.

Daarnaast heeft de heer Van der Sanden ook aanvullende, zeer concrete suggesties gedaan, te weten:

1. plaatsing van een nieuwe zender Hilversum IV in Zuid-Limburg en afscherming naar het zuiden;
2. aankoop door de Nozema van de huidige Veronicazenders;
3. het programma van Hilversum IV zou door de huidige discjockeys van Veronica kunnen worden gebracht;
4. de verantwoordelijkheid voor deze zender zou aan de NOS moeten worden opgedragen en niet aan de zendgemachtigden.

Welke initiatieven heeft de Regering ten aanzien van elk van deze punten tot op heden genomen?

Ik heb, dacht ik, aangetoond dat er ten minste drie alternatieven zijn om de lacune die ontstaat op te vullen. Welk beleid voert de Minister ten aanzien van deze alternatieven en wat kan hij ons in uitzicht stellen en tegen wanneer?

Relatie tussen alternatief en aannemen van de wetsontwerpen.

Is er een relatie tussen het tot stand komen van een van deze alternatieven of een combinatie daarvan en het tijdstip van aannemen van deze wetsontwerpen? Ik heb uit de witte stukken begrepen, dat de Regering een dergelijke relatie ontkent. Naar de mening van mijn fractie is dit niet zo, om ten minste de volgende redenen:

a. als de zeezenders wegvallen voordat er een alternatief is, verdwijnt er iets waaraan veel mensen plezier beleven, hetgeen wij onnodig en ongewenst vinden;

b. zoals is gebleken, heeft de Regering tot nu toe bijzonder weinig gedaan om de totstandkoming van zo'n alternatief te bevorderen. Als deze wetsontwerpen zullen worden aangenomen verwachten wij niet dat de Regering daaraan meer zal gaan doen, maar eerder minder.

Bezwaren tegen uitstel.

Alvorens hierover iets te zeggen, eerst een lijstje met jaartallen:

1958: Verdrag van Genève over gelijke beloning van mannen en vrouwen; dit verdrag werd geratificeerd in maart 1973, 15 jaar later;

1960: Veronica gaat uitzenden;

1961: Verdrag van New York tot beperking van de staatloosheid;

1961: Europees Sociaal Handvest, welk verdrag, evenals het voornoemde, heden, 13 jaar later, nog steeds niet is geratificeerd;

1965: Verdrag van Straatsburg over de zeezenders;

1971: Indiening van de onderhavige wetsontwerpen.

Ik ben onvolledig, want het lijstje met niet-geratificeerde verdragen, waarom ik op 8 mei 1973 vroeg en dat mij door Minister Van Agt is toegezegd via het Ministerie van Buitenlandse Zaken, heb ik nog steeds niet ontvangen. Ik maak mijn excuses voor deze onvolledigheid. Uit het lijstje blijkt in ieder geval dat Nederland met verdragen die te maken hebben met de mensenrechten niet zo'n verschrikkelijke haast maakt. Waarom dan wel met het Verdrag van Straatsburg?

Vorige regeringen namen er ook hun gemak van, maar ik vermoed dat dit komt doordat er geen Minister van Justitie te vinden was die deze wetsontwerpen wilde mede-ondertekenen, totdat wij eindelijk een ministerie kregen waar prof. Polak Minister van Justitie was. Toen kwam het voor elkaar.

De heer **Polak** (V.V.D.): Geestig hè?

De heer **Schwarz** (D'66): Ik wachtte al op de interruptie en ik zal er geen commentaar op geven.

De heer **Polak** (V.V.D.): Die interruptie hebt u dan ook gekregen.

De heer **Schwarz** (D'66): Mijnheer de Voorzitter! Slechts twee argumenten zijn van regeringszijde genoemd voor de plotselinge haast.

1e. De wanorde in de ether. Daarmee leven wij sinds 1960. Ik

Schwarz e.a.

vraag mij af welke catastrofe ons zou overvallen als deze wetsontwerpen een half jaar later het *Staatsblad* zouden bereiken. Daarover heb ik niets kunnen vinden in de stukken.

2e. De onderhandelingspositie over de vierde golfengte. Het is verheugend dat de Regering vertrouwt deze golfengte te kunnen krijgen. Dit staat ook in de memorie van antwoord op blz. 4. Wij moeten volgens mij wachten met het aannemen van deze wetsontwerpen tot wij deze golfengte hebben. Ons inziens wordt de onderhandelingspositie van onze delegatie juist versterkt als onze onderhandelaars kunnen toezeggen dat ons parlement het Verdrag van Straatsburg zal ratificeren zodra wij de nieuwe golfengte hebben. Doen wij het omgekeerde, dan wordt volgens mij deze onderhandelingspositie zwakker.

Ten slotte wil ik nog enkele conclusies geven:

1. de wetsontwerpen dienen ons inziens in principe en te juiste tijd te worden aangenomen;
2. er leeft blijkbaar bij de bevolking een grote behoefte aan een horizontaal geprogrammeerde popzender;
3. in de leemte die ontstaat bij het wegvallen van de zeezenders dient op legale wijze te worden voorzien;
4. daartoe zijn een aantal mogelijkheden aanwezig, maar geen ervan is thans gerealiseerd;
5. als de wetsontwerpen nu zouden worden aangenomen kan de ontstane lacune nog niet worden gevuld en ontstaat er een gat, hetgeen onnodig en ongewenst is;
6. de Regering is er tot nu toe niet in geslaagd de totstandkoming van een alternatief voor de zeezenders te bevorderen en bij aanvaarding van deze wetsontwerpen valt nauwelijks te verwachten dat zij haar activiteit in dezen zal vergroten;
7. er zijn geen overwegende bezwaren tegen uitstel.

Tenzij de Regering alsnog met zeer overtuigende bezwaren tegen uitstel komt, zal mijn fractie een voorstel indienen om de stemming uit te stellen tot een beslissing is gevallen over de aanvraag van VOS of VOO, dan wel tot er een ander acceptabel alternatief is geschapen.

De heer **Piket** (C.H.U.): Mijnheer de Voorzitter! Wij moeten vandaag onze mening geven over twee wetsontwerpen, te weten het wetsontwerp Goedkeuring van de op 22 januari 1965 te Straatsburg tot stand gekomen Europese Overeenkomst ter voorkoming van radio-omroep- of televisie-uitzendingen door stations buiten nationaal gebied en het wetsontwerp Wijziging van de Telegraaf- en Telefoonwet 1904 (bestrijding omroepuitzendingen buiten elk nationaal gebied).

In principe heeft mijn fractie geen bezwaar tegen goedkeuring van het te Straatsburg in 1965 tot stand gekomen verdrag. Mijn fractie is natuurlijk voor orde in de ether.

Wanneer het verdrag geratificeerd zal zijn, heeft dat natuurlijk consequenties voor de Nederlandse wetgeving.

Een goedkeuring van het wetsontwerp 11374 lijkt dan niet onredelijk. Tenminste, als de voorgestelde artikelen in dat wetsontwerp niet strijdig zijn met het Nederlands recht, in het bijzonder met het Nederlands strafrecht.

Alvorens echter in te gaan op deze wetsontwerpen, wil ik gaarne enige opmerkingen vooraf maken over Radio Veronica; over de juridische consequenties van de aanvaarding van deze wet; over de lacune die dreigt te ontstaan als Radio Veronica ten gevolge van aanneming van deze wet zal moeten verdwijnen en over de maatregelen die de Minister van CRM zou kunnen nemen.

Toen Radio Veronica ongeveer 14 jaar geleden zijn intrede deed in de ether gaf dit in Nederland beroering. Wij waren sinds 1928 zo gewend aan het zuilensysteem, waarin iedere omroepvereniging zijn eigen programma had, dat vele mensen hetzij afwijzend stonden tegenover de activiteiten van Radio Veronica – het was immers een inbreuk op een bepaalde situatie – hetzij bijzonder enthousiast waren, omdat eindelijk eens gebroken werd met een ruim 30 jaar bestaand patroon.

Radio Veronica bracht veel moderne muziek en weinig gepraat, en ook reclame, maar zo dat dit niet storend werkte. Mu-

Piket

ziek bleef de hoofdtoon voeren en dat doet het nog steeds.

Men kan wel zeggen, dat het schip Veronica een grote aanhang heeft gekregen. Vele mensen toch waren de programmering van de verschillende omroepverenigingen – met vaak doublures en weinig coördinatie – beu en toonden zich enthousiast over dit nieuwe systeem. Dat was vooral de jeugd, maar niet alleen zij, ook anderen. Iedere Nederlander zal uit eigen ervaring voorbeelden kunnen opsommen, dat Radio Veronica druk beluisterd werd.

Moest niet vaak na een service-beurt in de garage geconstateerd worden, dat de autoradio nog of weer op Radio Veronica was afgestemd? De achter ons liggende jaren hebben aangetoond, dat de populariteit van Veronica meer en meer is gestegen. Dat kon ook worden vastgesteld op het Binnenhof op 18 april 1973.

Bij weinig gelegenheden toch zijn zoveel mensen en vooral jongeren op de been geweest als toen. Het was werkelijk een massale demonstratie.

Duidelijk is door die manifestatie gebleken, met welk een geestdrift vele mensen van alle kanten van ons land naar het Haagse Binnenhof waren getogen om te demonstreren, dat zij waren tégen aanneming van de wetsontwerpen, die thans in deze Kamer onze aandacht hebben. De tijd gaat snel. De mens vergeet met een zelfde tempo. Maar het is goed dat nog eens te beklemtonen, ook dat sinds enige maanden gelijksoortige programmering door de omroeporganisaties is overgenomen op de zender Hilversum III. Zou in dat verband niet van oneerlijke concurrentie kunnen worden gesproken? Op dat onderwerp kom ik echter nog nader terug.

Mijnheer de Voorzitter! De huidige Regering heeft bij monde van verschillende bewindslieden – sinds zij deel uitmaken van dit kabinet maar veel veelvuldiger toen zij nog geen Minister waren – altijd gezegd, dat inspraak een belangrijk democratisch goed is. En dat is het ook. De Minister van Buitenlandse Zaken heeft zelfs eens beweerd, dat het buitenlands beleid zelfs mede gebaseerd moet worden op hetgeen actiegroepen beweren. Het is daarom moeilijk te begrijpen, dat de huidige Regering vaart zet achter de afhandeling van dit wetsontwerp, ja, het zelfs als het ware bovenaan op het prioriteitenlijstje heeft gezet.

Dat klemt te meer nu duidelijk blijkt dat zoveel Nederlanders, jongeren en ouderen, werkende en studerende jongeren, hand- en hoofdarbeiders, genoeg beleven aan onschuldige verstrooiing als door Radio Veronica gepresenteerd. Om die reden vraag ik mij af waarom:

1. niet eerst duidelijkheid verkregen kon worden omtrent alle vragen, die rondom deze kwestie in onze Kamer zijn gesteld;
2. de Regering zich zo weinig gelegen laat liggen aan de vox populi, die zo duidelijk heeft geklonken.

Willen de omroepverenigingen soms gaarne een spoedige afdoening? Mijn fractie kan zich niet aan de indruk onttrekken, dat het juist mede de omroepverenigingen zijn, die zo sterk aandringen op behandeling van de onderhavige wetsontwerpen. Nogmaals wens ik te beklemtonen, dat mijn fractie betreurt, dat de onderhavige kwestie moet worden behandeld, terwijl nog zoveel vragen onbeantwoord zijn gebleven en de toekomst voor supporters van Radio Veronica nog ongewis is.

Mijn fractie is de bewindslieden weliswaar erkentelijk voor het feit dat zij, nadat aanvankelijk onze vragen niet of nauwelijks waren beantwoord, deze nu wat nader onder de loep hebben genomen. Maar op de meest essentiële vragen is eigenlijk het antwoord nog verschuldigd. En deze houden verband met de toekomst, namelijk wat er met Radio Veronica – althans de Veronica Omroep Stichting (de VOS) en de Veronica Omroep Organisatie (de VOO), mede tot steun van de Veronica Omroep Stichting – zal gaan gebeuren.

Mijn fractie is zich er natuurlijk terdege van bewust, dat wij in Nederland de Omroepwet hebben van 1 maart 1967, in werking getreden in 1969. Die met een niet al te grote meerderheid in deze Kamer aangenomen wet (40 voor en 26 tegen) bevat nauwgezet regelen voor de verschillende omroeporganisaties. Maar wij voe-

Piket

gen daar onplitsbaar aan toe, dat Radio Veronica toen reeds zeven jaar bestond, namelijk sinds 1960. Zo lang zendt Radio Veronica moderne muziek als pop, jazz, beat, Philadelphia-soft-sound music de ether in.

Wij vragen ons af of het redelijk, billijk en rechtvaardig is, dat daar nu door deze wetgeving een einde aan moet worden gemaakt. Dit klemte te meer omdat bij de voorgestelde wijzigingen juridisch wel degelijk ten minste drie vraagtekens kunnen worden gezet.

Ten eerste vraag ik mij af of Radio Veronica niet een recht heeft gekregen, doordat wij zij reeds veertien jaar wordt gedoogd - deze uitdrukking zal deze Regering niet onbekend in de oren klinken - zodat gesproken kan worden van rechtsverwerking van de Nederlandse Regering om ten opzichte van Radio Veronica nu op te treden.

Ten tweede hebben mijns inziens de hoogleraren Hijmans van den Berg en Bos terecht gesteld, dat het toch wel heel ver gaat om in een wet als de Telegraaf- en de Telefoonwet een zo grote uitbreiding aan de ex-territoriale werking van de strafwet te geven, als wordt voorgesteld en dat in afwijking van de fundamentele en opzettelijk zorgvuldig geredigeerde en beperkte bepalingen, vervat in de artikelen 4 en 5 van het Wetboek van Strafrecht.

Ten derde is het op zijn minst gezegd curieus, dat feiten, die naar algemene beginselen van het strafrecht als deelnemingsvormen zijn aan te merken, plotseling als hoofddelicten worden aangemerkt (zie artikel 20 van het wetsontwerp). Ik zie tot mijn genoegen de Minister van Justitie, oud-hoogleraar in het strafrecht, al druk aan het schrijven.

Naar de mening van mijn fractie moet de voorgestelde wijziging van de Telegraaf- en Telefoonwet van 1904 dan ook duidelijk gezien worden als een gelegenheidswetgeving, die zeer discriminatoir werkt, en wel ten aanzien van één zender in het bijzonder, die zich gedragen weet - naar de Regering volledig bekend is - door enige honderdduizenden supporters.

Het is daarom zo verwonderlijk, omdat in een moderne wetgeving ex-territoriale werking van het strafrecht eigenlijk niet past. Gaarne zal ik van de Minister van Justitie vernemen of hij dat met mij eens is.

Waarom wordt door de Minister - dus ook door de Minister van Justitie - nog steeds een beroep gedaan op het Lotus-arrest van 7 september 1927 van het Permanente Hof van Internationale Justitie? Volgens de handboeken toch, wordt dat arrest op zijn minst gezegd niet gelukkig geacht. Het door voornoemd Hof gehuldigde principe - dat trouwens slechts tot stand kwam, doordat 6 leden van het Hof vóór waren, 6 tegen en de president door zijn stem de doorslag gaf - is immers allang verlaten, blijkens het gestelde in artikel 11 van de Conventie inzake De Volle Zee van 1958.

Mijn fractie maakt zich bovendien nog bezorgd over de rechtspositie, die zal ontstaan ten aanzien van het hospitaal-kerkschip 'De Hoop', als het wetsontwerp zal worden aanvaard. De Minister merkt weliswaar in de nota naar aanleiding van het eindverslag op, dat die verontrusting ongegrond is, maar mijn fractie kan deze mening niet delen. Wanneer het onderhavige voorstel van wet tot wet zal worden verheven, zal het openbaar ministerie moeten uitgaan van gelijke monniken, gelijke kappen. Zij kan dan niet de één wel en de ander niet vervolgen. Uiteraard heeft mijn fractie bijzonder veel sympathie voor het schip 'de Hoop'. Maar wij zien niet in, dat 'De Hoop', althans volgens de motivering van de Minister, niet onder deze wetsbepaling zou vallen.

Mijn fractie betreurt ook, dat de Minister van CRM feitelijk de motie van mevrouw Van Veenendaal c.s. naast zich neergelegd heeft. In de nota naar aanleiding van het eindverslag wordt weliswaar in de laatste alinea opgemerkt, dat hij dat niet gedaan heeft, maar dat hij slechts een beperkte wettelijke mogelijkheid heeft om een bepaalde programmaformulering te bevorderen. In feite echter is de situatie toch wel anders. Want, heeft de Minister niet bevorderd, dat Hilversum III in de nacht en overdag gelijksoortige muziek als Radio Veronica is gaan uitzenden?

Mijnheer de Voorzitter! In de nota naar aanleiding van het

eindverslag merkt de Minister op, dat hij zijn standpunt ten aanzien van de aanvragen van de Veronica Omroep Stichting en de Veronica Omroep Organisatie nog niet heeft bepaald. Wel zou hij het advies van de Omroepraad inzake de zendtijdaanvraag van de Veronica Omroep Stichting kort geleden hebben ontvangen. Naar aanleiding daarvan twee vragen.

Ten eerste: Wanneer is kort geleden? Wil de Minister de datum exact noemen? Dan kan worden uitgerekend, wanneer hij zijn beslissing zal moeten hebben genomen. Immers, dat is 60 dagen later.

Ten tweede: Wil de Minister mededelen hoe dat advies luidt? In de avondbladen zou hebben gestaan dat het negatief is. Ik heb het zelf niet gelezen. Het zou de discussie over dit onderwerp zeker ten goede komen. Het is te betreuren, dat de Minister van CRM tot op heden zijn standpunt ten aanzien van die aanvraag, gezien het ontvangen advies, nog niet heeft bepaald. Is die beslissing zo moeilijk? Is de Minister bereid zijn mening alsnog vandaag aan de Kamer mede te delen? Ik ben ervan overtuigd, dat mijn fractie dan haar standpunt aanmerkelijk eenvoudiger zal kunnen bepalen.

Ten slotte nog het volgende. Nadat Radio Veronica ruim 14 jaar kans gezien heeft een grote luisterschare te verzamelen door op een vakkundige wijze haar programma horizontaal te presenteren, hebben de omroepverenigingen via de zender Hilversum III aan de formule van horizontale programmering aangehaakt, en dat vooral in de nacht.

In de wetgeving is 'aanhaken' een vorm van onrechtmatige daad. Fraai is deze oplossing van de omroepverenigingen dus zeker niet. Immers, datgene wat de initiatiefnemers van Radio Veronica hadden 'uitgevonden', trachten de omroepverenigingen nu over te nemen door hun programmapresentering op Hilversum III. Maar daarin zijn zij kennelijk nog niet geslaagd. Die mening is trouwens ook de Minister van CRM toegedaan. Daarvoor mag ik wel verwijzen naar:

1. de nota naar aanleiding van het eindverslag, laatste alinea, blz. I overlopend naar blz. 2, linkerkolom;
2. de bij deze nota gevoegde bijlage betreffende kijk- en luisteronderzoek Nederlandse Omroep Stichting.

Door nu Radio Veronica te elimineren en aan te haken aan de horizontale programmering worden de Nederlandse ondernemingslust en Nederlandse initiatieven door deze Regering slecht beloond, te meer als men bedenkt, dat de economische gevolgen voor de verschillende categorieën medewerkers en de bij Radio Veronica geïnteresseerden zeer groot zijn. Als de Ministers opmerken, dat het inzicht in de functie van Radio Veronica met betrekking tot produkten, artiesten, managers en grammofoonplatenindustrie niet veel duidelijker is geworden, dan betreurt mijn fractie dat ten zeerste. Afgezien van de documenten die zijn overgelegd tijdens de hoorzitting van 18 april 1973, heeft de Regering kennelijk niet eens een nader onderzoek daarnaar ingesteld of willen instellen. Want daardoor is een onzer vragen weer onbeantwoord blijven liggen. Bovendien is het welhaast ondenkbaar, dat de Ministers via allerlei diensten waarover zij de beschikking hebben geen idee hebben van de economische gevolgen, waarop terecht reeds eerder in de verslagen is gewezen.

Als het onderzoek wel had plaatsgevonden, dan zou vermoedelijk zijn gebleken, dat door het feitelijk opheffen van Radio Veronica, volgens het huidige systeem, ernstige schade wordt geleden door:

1. de Stichting Collectieve Grammofoonplaten campagne (C.C.G.C.);
2. het Artiesten en Managers Committee;
3. de Nederlandse Vereniging van Grammofoonplaten Importeurs en Fabrikanten;
4. het organisatiebureau P. Acket;
5. bekende organisaties, zoals Buma en Stemra;
6. de belastingdienst, misschien.

Mijn fractie ziet niet in waarom juist in deze tijd, waarin vele bedrijven een economische terugslag dreigen te ondervinden,

Piket

door deze wetswijziging de zojuist genoemde maatschappijen en mensen daaraan nog moeten worden toegevoegd.

Mijnheer de Voorzitter! De Minister van CRM heeft medege-deeld dat hij thans eerst zal onderzoeken of de leden van de Veronica Omroep Stichting nog wel geïnteresseerd zijn in een programma, zoals wordt voorgeschreven door de Omroepwet. Is een dergelijk onderzoek ook ingesteld toen aspirant-leden zich aanmeldden bij de TROS en de EO, en zich abonneerden op het programmablad? Uiteraard is nooit exact vast te stellen, wat de innerlijke roerselen waren van de 250 000 mensen, die zich bij de Veronica Omroep Organisatie hebben aangemeld en hun aanmeldingsformulier invulden. Het is zeer wel mogelijk, dat al deze mensen programma's als door Radio Veronica nu gepresenteerd, stellen bóven praatprogramma's en andere door de omroepverenigingen vaak in verschillende nuancerings uitgezonden, maar au fond dezelfde programma's.

Waarom maakt de Minister van CRM - nu hij weet dat er zulk een behoefte bestaat aan programma's als door Radio Veronica gebracht - door middel van een wijziging in de Omroepwet programma's als door Radio Veronica gepresenteerd, eigenlijk niet mogelijk?

Mijn fractie heeft niet de indruk, dat de Minister bijzonder wil-lig is, dat te doen, tenminste als men de antwoorden leest in de memorie van antwoord en de laatste nota naar aanleiding van het eindverslag.

Mijnheer de Voorzitter! Toen ik mijn beschouwingen begon, heb ik gezegd, dat ik gaarne aandacht wilde besteden aan vier punten, te weten:

1. Radio Veronica;
2. de juridische consequenties;
3. de lacune, die dreigt te ontstaan als Radio Veronica ten ge-volge van aanneming van deze wet zal moeten verdwijnen;
4. de maatregelen die de Minister van CRM zou kunnen ne-men.

Dat heb ik nu gedaan. Ik had graag bepaalde punten wat uit-puttender willen behandelen. Daartoe ontbrak de tijd helaas. Re-sumerende en concluderende kan ik ten aanzien van de vier pun-ten zeggen, dat mijn fractie:

1. juridische bezwaren heeft tegen het wetsontwerp II 374;
2. grote waardering heeft voor de wijze waarop Radio Veron-ica in de afgelopen 14 jaar een enthousiaste luisterkring heeft weten op te bouwen;
3. meent, dat het niet aangaat om laatstbedoelde luisterkring een zeemansgraf in de golven te geven;
4. meent, dat er derhalve zekerheid moet zijn voor een alter-natief op het land;
5. meent, dat de Minister van CRM niet getoond heeft, daar-toe erg bereid te zijn;
6. constateert, dat de Minister in de memorie van antwoord en de nota naar aanleiding van het eindverslag van mening is, dat aanneming van wetsontwerp II 374 niet afhankelijk mag worden gesteld van zijn formele beslissing op de aanvraag van de VOO om C-omroep te worden;
7. toch wel gaarne de reddingsboei wil uitwerpen om te voor-komen dat de aanvraag van de VOO terecht komt tussen schip en kade.

Op grond van al deze punten wordt de Minister van CRM der-halve bij dezen uitdrukkelijk doch vriendelijk uitgenodigd, met zoveel woorden te verklaren hoe zijn formele beslissing ten aan-zien van de aanvraag van de VOO zal luiden.

Mijnheer de Voorzitter! In de aanvang van mijn betoog heb ik uiteengezet, dat de Christelijk Historische Unie uiteraard is vóór orde, ter land, ter zee en in de lucht. Wanorde, waar ook op of rondom de wereld, kan de democratie alleen maar schaden. Maar dan moet ook wel ter land - en ook in Nederland - demo-cratisch worden gehandeld en geluisterd naar hetgeen grote gele-dingen van het volk wensen. Die moeten niet de idee hebben dat hier - in 's lands vergaderzaal - beslist wordt zonder dat met hun wensen wordt rekening gehouden.

Nogmaals, mijn fractie zou gaarne haar stem willen geven aan

Piket e.a.

wetsontwerp II 373. Het Verdrag van Straatsburg immers, be-oogt een doel dat wij kunnen onderschrijven. Wetsontwerp II 374, dat daarvan een gevolg zou zijn, ligt juridisch echter niet zo eenvoudig. Dit behoeft ik niet meer nader aan te tonen.

Mijnheer de Voorzitter! Sinds het ogenblik dat de huidige wetsontwerpen aan onze Kamer zijn aangeboden, zal het de Ministers duidelijk geworden zijn, dat mijn fractie in dit stadium nog veel moeilijkheden heeft met de beide wetsontwerpen. Wij wachten echter met belangstelling het antwoord van de Minister af. Daarvan zal afhankelijk zijn hoe wij ons definitief standpunt zullen bepalen.

De heer Agterberg (P.P.R.): Mijnheer de Voorzitter! Bij dis-cussies omtrent wetsontwerpen, die sterk raken aan uitgespro-ken voorkeur, is het moeilijk, je zo op te stellen, dat argumenten en feiten objectief worden gewaardeerd en gebruikt.

Mijn fractie meent de bewindslieden te kunnen prijzen voor het feit, dat zij zich temidden van deze discussies omtrent de on-derhavige wetsontwerpen zo objectief hebben gehouden aan de feiten en aan de taken en mogelijkheden, hun door de wet opge-legd.

Ik wil graag proberen, het standpunt van mijn fractiegenoot en mij kort te formuleren. Dat onze onderhandelingspositie bij het verkrijgen in internationaal verband van goede en ongestoorde zendmogelijkheden wordt verbeterd door het aanvaarden van deze wetsontwerpen lijkt ons een begrijpelijk feit.

De discussie over de juridische opmerkingen is zeer uitvoerig geweest, zowel aan de overzijde van het Binnenhof als in de schriftelijke voorbereiding in deze Kamer. Meningsverschillen blijken aanwezig te zijn. Mijn fractiegenoot en ik zien echter niet, dat aan de aanwezige meningsverschillen nog doorslagge-vende argumenten moeten worden ontleend om tegen wets-ontwerp II 374 te stemmen.

Vervolgens kom ik op het terrein van de Minister van CRM. In begrijpelijke zorg om te laten blijken, dat men de voorkeur van veel luisteraars voor de zeezenders erkent, heeft men zich op dit terrein aan de overzijde uitgeput in voorstellen en suggesties. Ik herhaal, dat ik deze zorg op dat moment in de behandeling begrij-pelijk vond. Een omroep, die zeer geliefd is, kan men niet zo-maar om zeep brengen. Er is dan ook aan meegewerkt, dat de zendgemachtigden in Hilversum kansen kregen om te voorzien in de lacune die, naar zij constateerden, zou ontstaan.

Toch is het naar mijn mening goed, dat de Minister zich niet heeft laten verleiden tot toezeggingen, die een geforceerde uitleg van de Omroepwet meebrachten, of, nog erger, tot een snel stuk gelegenheidswetgeving om via verandering van de Omroepwet Veronica een veilige haven te bezorgen.

Het lijkt mijn fractie niet de juiste weg om aan een probleem op een bepaald moment alle aandacht te geven zonder de samen-hang met vele andere problemen, die zich rond de ontwikkeling op het terrein van de Omroepwet voordoen, tegelijkertijd even-wichtig te bezien. De ontwikkeling is intussen verder gegaan, ook wat de behandeling van dit wetsontwerp betreft. De vraag is, of wij in deze Kamer ook nog naar alternatieven moeten zoe-ken en eventueel onze instemming met de voorgestelde wetsont-werpen moeten laten afhangen van het antwoord op de vraag, of zo'n alternatief kan worden gerealiseerd. Mijn fractie is van mening, dat op dit moment het zoeken van een alternatief eigenlijk niet meer aan de orde is. Veronica heeft immers intussen zelf ge-kozen voor een koers naar de veilige haven van Hilversum.

De conclusie trekkend uit het debat in de Tweede Kamer en naar mijn mening terecht vrezende, dat toelating via artikel 19 van de Omroepwet niet reëel zou blijken te zijn, koos Veronica de normale weg van de aanvraag als normale zendgemachtigde overeenkomstig artikel 13 van de Omroepwet. Wat kunnen wij daarbij op dit moment dan anders doen dan de vakbekwame mensen van Veronica „goede vaart en behouden thuiskomst“ toewensen?

De procedures liggen nu vast, advies wordt ingewonnen, te zij-ner tijd zal, naar wij vertrouwen, de Minister met de nodige be-

Agterberg

stuurlijke zorgvuldigheid een besluit nemen. Naar ons gevoel is het feit, dat er nu een aanvraag ligt, eigenlijk het enige echt nieuwe gegeven na de behandeling in de Tweede Kamer, een gegeven, waaruit blijkt, dat Veronica zelf bereid is, een plaats in het Nederlandse bestel te aanvaarden. Dan wordt het zoeken naar andere alternatieven toch werkelijk overbodig.

De vraag, of de aanhangers van Veronica al of niet menen, dat de gekozen weg een goede is, die de garantie biedt dat zo het „Veronica moet blijven” wordt waargemaakt, is een vraag, die niet in eerste instantie meer door deze Kamer moet worden beantwoord, maar binnen de Veronica Omroep Stichting in samenspraak van leden en bestuur van deze organisatie.

Mijnheer de Voorzitter! Van onze kant op dit moment dus geen voorstellen en suggesties. Wel willen wij enkele vragen stellen en opmerkingen maken.

Mijn fractie heeft er begrip voor dat de zendgemachtigden in Hilversum zich soms bedreigd voelen en gevoelens van onbehagen ervaren. Vermoedelijk moet overeenkomstig de wet Veronica worden toegelaten en moeten nieuwkomers als de TROS en de EO uitbreiding van zendtijd krijgen. Betekent dit niet, dat sommige omroepen moeten inkrimpen? Herhaaldelijk is gesproken over behoud van werkgelegenheid voor de medewerkers van Veronica. Akkoord, maar moet er ook niet zorg worden uitgesproken over het behoud van de werkgelegenheid voor de medewerkers van de reeds erkende omroeporganisaties?

Moet er niet geconstateerd worden dat de reeds nu al aanwezige versplintering de coördinatie bijzonder moeilijk maakt? Het is toch te betreuren dat vragen omtrent toelating tot de ether en omtrent verdeling van zendtijd herhaaldelijk zozeer op de voorgrond staan. In deze tijd zou het naar het oordeel van mijn fractie juist niet nodig moeten zijn dat alle krachten van de omroepen moeten worden ingezet in een steeds verdergaande concurrentiestrijd om de gunst van luisteraars en kijkers te behouden. Men zal rust moeten hebben om alle creativiteit gecoördineerd te kunnen aanwenden om de nieuwe taken en mogelijkheden van de communicatiemedia in onze samenleving verantwoord te gaan opzetten.

Mijnheer de Voorzitter! Een debat over de instructieve omroep, de kabelomroep, over de bijdragen van de media in het gehele proces van democratisering van onze samenleving zou mijn fractie belangrijker vinden.

Wij hebben er zorg over, dat de versplintering nog verder zal gaan. Werken de criteria van de Omroepwet er niet aan mee, dat zendgemachtigden gemakkelijk door polarisatie worden gespleten? Moeten wij er in dit verband niet over denken en onze vragen aan de zendgemachtigden voorleggen of er wegen te vinden zijn, die de eigen innerlijke samenhang van die zendgemachtigden vergroten? Het vormt een bedreiging voor het gehele omroepbestel, waarvoor wij toch gekozen hebben, wanneer gedeelten van het ledenbestand van omroeporganisaties vervreemden van of zich niet meer herkennen in hetgeen hun omroep uitzendt. Daarom zijn wij het van harte eens met de Minister dat hij op dit moment verduidelijking heeft gevraagd aan de Veronica Omroep Organisatie, juist omtrent de doelstelling. Op dit punt is grote duidelijkheid gewenst opdat wordt voorkomen dat wij volgend jaar moeten praten over toelating van een van Veronica afgesplitst Veronica.

Mijnheer de Voorzitter! Dergelijke en vele andere opmerkingen kunnen thans worden gemaakt. Ik ben mij ervan bewust, dat zij niet rechtstreeks te maken hebben met de thans voor ons liggende wetsontwerpen. Het is ook niet mijn bedoeling, dat ze thans uitvoerig worden behandeld. Ik heb deze opmerkingen gemaakt omdat ze toch naar aanleiding van een eventueel toelaten van Veronica tot de ether naar voren zullen komen. Voor mij leiden ze tot de volgende vraag: Is het mogelijk, wegen te vinden, zonder dat het gehele omroepbestel principieel op de helling komt, tot het aanbrengen van een aantal praktische regelingen in de Omroepwet waardoor rust en zekerheid in Hilversum worden bevorderd en waardoor wordt meegewerkt aan een groei van de

Agterberg e.a.

innerlijke samenhang door democratisering van en medezeggenschap bij de omroeporganisaties zelf?

Wij hopen van harte, dat de Minister daartoe mogelijkheden ziet.

De heer Vermeer (P.v.d.A.): Mijnheer de Voorzitter! Tussen 30 juni 1971, de datum waarop de beide wetsontwerpen werden ingediend, en vandaag zijn er tussen opeenvolgende regeringen en Kamers tal van stukken gewisseld over dit onderwerp. Wij hebben tal van witte stukken ontvangen, tal van gele stukken, honderd pagina's *Handelingen* van de Tweede Kamer en tal van andere gekleurde stukken – vaak grijze – die ons door belangstellenden en vooral ook door belanghebbenden zijn toegezonden. Na lezing en herlezing van al deze stukken ben ik tot de conclusie gekomen, dat ik als woordvoerder van de P.v.d.A., indachtig de wijsheid dat wij hier zo weinig mogelijk en liefst helemaal niet moeten doubleren, geen nieuwe gezichtspunten naar voren kan brengen en dat ik kan volstaan met een wat uitgebreide verklaring van onze stem.

Terwijl anderen in het eindverslag de Regering hebben gelaakt voor de antwoorden in de memorie van antwoord, wil ik de bewindslieden en hun medewerkers prijzen voor de goede en geduldige wijze, waarop zij hebben geprobeerd op alle oude vragen opnieuw een antwoord te geven.

De ontwerpen waarover wij nu spreken, hebben tot doel, de orde in de ether te handhaven. Het gaat om een verdrag en de daarop geënte aanpassing van de nationale wet. De ontwerpen zijn dus van volkenrechtelijke respectievelijk strafrechtelijke aard, al bevatten zij ook technische en omroeppolitieke kanten. De handtekeningen van de Ministers van Buitenlandse Zaken en van Justitie zijn dus van meer dan marginale betekenis: zij zijn van wezenlijke betekenis. Als niet-jurist stelt het mij dan ook gerust, dat een van de indieners ons medelid Polak is geweest. Hij zei zoëven bescheiden: „Niet meer professor, alleen meester”, maar dat zal aan zijn kennis van zaken niet afdoen, want wij zijn allen overtuigd van zijn voortreffelijke juridische kwaliteiten. Zij geven mij in ieder geval bijna de zekerheid, dat deze ontwerpen juridisch volkomen verantwoord zijn.

De heer Polak (V.V.D.): Dat hadden wij al begrepen.

De heer Vermeer (P.v.d.A.): Mijnheer de Voorzitter! Ik merk dit niet zomaar op, want tijdens het debat in de Tweede Kamer – dit staat op een van de eerste pagina's over dit onderwerp – distantieerde de woordvoerder van de V.V.D., de heer Geurtsen, zich wat van die medeverantwoordelijkheid met het argument, dat tijdens de indiening van deze ontwerpen het kabinet-De Jong „hoogst demissionair” was, weshalve de ondertekening van de V.V.D.-bewindslieden wellicht minder waarde zou hebben.

Afgezien van de constatering, dat ik niet mag aannemen dat serieuze bewindslieden die verantwoordelijkheid dragen voor vloggertjes op het terrein van de wetgeving, lijkt mij het argument ook bepaald ondeugdelijk.

De heer Steenkamp (K.V.P.): U bedoelt toch niet de Machtigingswet?

De heer Vermeer (P.v.d.A.): Ik spreek nu over de wetsontwerpen die nu aan de orde zijn.

De heer Steenkamp (K.V.P.): U sprak over vloggertjes op andere terreinen.

De heer Vermeer (P.v.d.A.): Heeft de heer Steenkamp er behoefte aan, deze argumentatie te ontzenuwen?

De heer Steenkamp (K.V.P.): Ik mag toch ook andere opmerkingen maken.

De heer Polak (V.V.D.): Noemt u dat een argumentatie?

Vermeer

De heer Vermeer (P.v.d.A.): Ik kom hierop nog terug.

Wij mogen immers toch aannemen, dat er in de zes jaar die tussen het sluiten van de overeenkomst in 1965 en het indienen van de wetsontwerpen alle gelegenheid is geweest om deze wetten goed voor te bereiden en hen te toetsen op hun juridische en politieke consistentie. Ik zou het argument ook kunnen omkeren. Als het toen hoogst demissionaire kabinet ook maar enige twijfel had gehad over de juistheid van deze wetten, dan hadden de bewindslieden deze wetten aan hun opvolgers moeten overlaten.

Mijnheer de Voorzitter! Ik constateer dat Nederland sinds 1959 lid is van de Internationale Vereniging voor Verre Berichtgeving, die orde in de ether probeert te scheppen door maatregelen tegen de vestiging van zendstations op schepen te gebieden. Wij zijn tevens lid van de Raad van Europa, die het verdrag in overleg met genoemde vereniging tot stand heeft gebracht. Ik constateer ten slotte, dat het verdrag, waarvoor wij van meet af aan een grote mate van verantwoordelijkheid hebben gedragen, door een groot aantal ons omringende landen intussen is bekrachtigd. Ik meen - ik dacht dat wij dit allemaal wel menen - dat bekrachtiging alleen dan achterwege zou moeten blijven, als in de laatste fase nog gebreken waren ontdekt, die bekrachtiging verhinderen.

Dit is naar onze wijze van zien beslist niet het geval, alle hooggeleerde en andere vertogen ten spijt. De Regering heeft ook in het meest recente stuk, dat ons heeft bereikt, nogmaals uiteengezet, dat er strijd was tussen artikel 2 van het Verdrag van Straatsburg en artikel 6 van het Verdrag van Rome tot bescherming van de rechten van de mens. Er is dus geen sprake van, dat zendschepen die in nood verkeren, op grond van deze wetten niet bevoorradad zouden kunnen of mogen worden.

Trouwens, in de wijziging van de Telegraaf- en Telefoonwet 1904 is dit in een van de desbetreffende landen nogmaals met nadruk tot uitdrukking gebracht.

Wij zien ook niet - dit punt is ook aangevoerd - dat er strijd kan zijn met artikel 10 van het Verdrag van Rome, dat de vrijheid van meningsuiting formuleert. Ik geloof, dat de vraag, of er strijd kan zijn, ook in dat opzicht zonder meer ontkennend moet worden beantwoord zowel in het licht van de formulering van het desbetreffende artikel als met het oog hierop, dat lid 2 van het desbetreffende artikel toestaat, dat er beperkingen kunnen zijn in het belang van de openbare orde. Juist omdat de eigen vrijheid grenzen vindt in al dan niet juridisch bevestigde rechten van anderen en juist omdat verstoring van de orde in de ether het gevaar kan inhouden, dat men anderen, die volkomen legaal werken, in de uitoefening van hun rechten kan storen, is het verdrag ons inziens niet alleen nodig, maar ook geoorloofd.

Ook ten aanzien van het andere juridische punt bestaat bij ons geen twijfel. De extraterritoriale werking van de strafwet, zoals deze in het desbetreffende verdrag en bij wet wordt geregeld, is voor ons aanvaardbaar. De huidige situatie is bijzonder onbevredigend. Twee weken geleden hebben wij in de krant kunnen lezen, dat twee mensen in Drenthe werden veroordeeld tot vrij forse straffen wegens het bezit en het gebruik van zenders zonder vergunning. Als dezelfde mensen over de nodige middelen zouden beschikken om zich buiten de territoriale wateren te installeren op zee, zouden zij rustig hun gang kunnen gaan. Wij achten dit een ongelijkheid, die niet aanvaardbaar is.

In stukken, die ons hebben bereikt, is gezegd, dat aanneming van de betreffende wetsontwerpen geen effect zal hebben, omdat men de zendschepen kan bemannen met vreemdelingen, die niet via verdrag en nationale wet zijn gebonden aan de bepalingen, waarover wij thans spreken.

Deze argumentatie begrijp ik eerlijk gezegd toch niet goed, mijnheer de Voorzitter. Het blijft natuurlijk mogelijk, dat zendschepen in open zee opereren, die eigendom zijn van niet door het verdrag gebonden en die ook met dergelijke mensen worden bemand. Natuurlijk bestaat die mogelijkheid; dit geef ik direct toe. De internationale wetgeving is ook na de totstandkoming van het Verdrag van Straatsburg geen gesloten systeem. In

de eerste plaats echter moet men zich afvragen, of het nu zo'n eenvoudige zaak is als van de zijde van degenen, die het schrijven, wordt voorgesteld. Niet alleen het exploiteren en het bemannen van dergelijke schepen, maar ook het gebruik, de exploitatie, het onderhoud, het verzorgen van uitzendingen, het geven van opdrachten e.d. worden strafbaar gesteld. Juridisch gezien is er mijns inziens niet veel ruimte. Ik vind het ook een wonderlijke argumentatie. Men zal dus moeten laten, wat men kan doen, omdat men niet alles kan doen, wat men zal moeten doen om tot een volledig gesloten systeem te komen. Wel, mijnheer de Voorzitter, wij hebben zo vaak in onze nationale en internationale wetgeving ermee te doen, dat wij bepaalde euvelen willen bestrijden en dat daarvoor een niet volledig sluitend systeem is te maken. Dit ontslaat ons natuurlijk niet van de plicht, toch datgene te doen, wat men kan doen, tenzij de rechtsregels, die men stelt, een dermate slag in de lucht zijn, dat men daarmee het gezag van de wet zal ondermijnen. Maar dat is thans bepaald niet het geval.

Hier zou ik mijn bijdrage kunnen eindigen, mijnheer de Voorzitter, met de conclusie, dat wij onze steun aan de ontwerpen zullen geven, ware het niet, dat in de discussie allerlei omroeppolitieke kanten zijn betrokken. Sommigen juichen dit toe, anderen betreuren het, maar het is nu eenmaal een feit. De redenering, dat deze wetsontwerpen zijn ingediend om bepaalde zenders te treffen, lijkt mij bijzonder verwrongen. Het is immers zo, dat het streven naar orde in de ether dateert van ver vóór de tijd, dat de zenders waarom het gaat bestonden. Wij zijn in 1959 lid geworden van de internationale vereniging, maar ook in de jaren daarvoor is door een hele reeks regeringen - ook de Nederlandse - al gestreefd naar een zekere ordening in de ether. Het was een al heel oude zaak, die volkomen los stond van het bestaan van deze zenders, waarover wij vandaag spreken.

Natuurlijk is het resultaat van de ratificatie en is het resultaat van de betreffende wijziging van de Telegraaf- en Telefoonwet, dat de bestaande zenders zullen moeten verdwijnen, maar om dit voor te stellen alsof het iets bijzonders is, gaat mij te ver, dat vind ik een scheve voorstelling van zaken. Regering en parlement nemen voortdurend besluiten waarbij bepaalde mensen of instellingen wordt verboden te doen, wat zij tot dat moment deden, omdat wij met elkaar tot de conclusie zijn gekomen, dat het schadelijk of onjuist is. Ik zie niet in, waarom dit in deze situatie ongeoorloofd zou zijn.

Nu is de gelegenheid ook te baat genomen om weer eens een aanval op de Omroepwet te doen. Ook wij - als fractie van de P.v.d.A. - hebben wel degelijk onze twijfels. Op ons congres van september vorig jaar is een resolutie aangenomen waarin wordt aangedrongen op veranderingen in de Omroepwet, maar ik voeg voor alle duidelijkheid hieraan toe, dat als dit gebeurt, naar onze mening dan een aantal wezenlijke kenmerken van de huidige wet moet worden gehandhaafd.

Bij de voorbereiding van de wet in 1967 is er een uitvoerige en intensieve discussie geweest, in politieke en in andere kring, over het al of niet invoeren van een commerciële omroep. De overgrote meerderheid van de beide Kamers der Staten-Generaal bleek niet hiervoor te voelen, naar onze mening volkomen terecht. Ik ben ervan overtuigd, dat bij een eventuele herziening van de Omroepwet het taboe van de commerciële omroep zal blijven bestaan. Ik ben er ook van overtuigd, dat de eis dat zendgemachtigden een totaalprogramma uitzenden eveneens zal blijven bestaan. Ik zie niet goed in, dat het mogelijk zal zijn, allerlei omroepen te erkennen die zich of wel uitsluitend beperken tot een bepaalde leeftijdscategorie dan wel een andere categorie van de bevolking, of wel tot een bepaald facet van uitzending, bij voorbeeld alleen sport, alleen documentaires en dergelijke, of alleen muziek, zoals wordt opgemerkt, mijnheer de Voorzitter.

Evenmin als de huidige zeezenders in het bestaande stelsel zijn in te passen, zullen zij in een herzien bestel, zoals wij dat zien, kunnen worden ingepast en aan de voorstanders van een nationale omroep - in enigerlei vorm, want er zijn natuurlijk varianten op - zij gezegd, dat in dat kader deze zenders in het geheel

Vermeer

niet te plaatsens zouden zijn. Hoe dit ook zij – ik sluit mij geheel aan bij wat de heer Agterberg zei –: Er is een vigerende wet, de Omroepwet, en er is geen enkele reden om in het kader van deze wet de een anders te behandelen dan de ander. Dit houdt in, dat de lopende aanvragen op basis van artikel 13 en artikel 19 van deze wet de normale, de geijkte procedure zullen moeten volgen en dat wij het resultaat hiervan zullen moeten afwachten. Als wij het als parlement niet hiermee eens mochten zijn staan ons alle normale controlemiddelen ten dienste om de Minister ter verantwoording te roepen.

Dan is er de klacht, dat met het wegvallen van de zeezenders een leemte ontstaat in de voorziening van de behoefte aan popmuziek en in die van tal van jonge mensen. Er is geen enkele formele plicht van de zendgemachtigden om in een dergelijke lacune te voorzien. Het is hun beleid en hun verantwoordelijkheid, in hoeverre zij met de veranderde situatie al of niet in hun programma's rekening zullen houden.

Ik moet er aan de andere kant echter bij zeggen, dat ik ook niet goed begrijp dat een aantal mensen uit politieke partijen nu de Minister bijna zouden willen verplichten de omroeporganisaties een bepaalde lijn te doen volgen, terwijl deze zelfde mensen anders vaak de mond vol hebben over de eigen verantwoordelijkheid van individuen en organisaties, die in een bepaald bestel rechten verkregen hebben.

De omroeporganisaties zullen natuurlijk als zij verstandig zijn de wensen die er leven en tot uitdrukking komen via enquêtes, luisteronderzoeken en dergelijke, in hun programma's zo goed mogelijk moeten verdisconteren. Zouden zij dat niet doen, dan ondergraven zij eenvoudigweg hun eigen bestaansbasis. De plicht echter om een totaalprogramma te brengen, hun opgelegd door de Omroepwet, brengt nu eenmaal met zich dat uiterst uiteenlopende wensen van allerlei groeperingen van de bevolking daarin een plaats moeten vinden, zulks bij een beperkte zendtijd en een beperkt budget. Dat betekent dat men niet iedereen tevreden kan stellen. Zolang het omroepbestel bestaat horen wij de klacht over te weinig ernstige muziek of over te weinig sport, en dergelijke meer. De ene groep van de bevolking vindt dat er te veel aandacht wordt besteed aan dit onderdeel, terwijl een andere groep weer vindt dat te veel aandacht wordt besteed aan weer een ander onderdeel. Het blijft dus een heel moeilijke zaak.

Het is in ons bestel de verantwoordelijkheid van de omroeporganisaties om zo goed mogelijk in al die uiteenlopende behoeften te voorzien. Natuurlijk kan een minister van CRM in overleg met de omroeporganisaties over deze situatie van programmering, enz. praten en zijn wensen naar voren brengen.

Ik meen echter dat er van het opleggen van bepaalde zaken geen sprake kan zijn.

Wel geloof ik, maar ik ga daar evenmin als de heer Agterberg op in, dat het totaal van al die totaalprogramma's paradoxalerwijze eerder leidt – dat is althans mijn indruk – tot meer eenvormigheid dan tot pluriformiteit in de programma's. Ik geloof ook, dat bij de herziening van de Omroepwet deze zaak zal moeten worden bekeken. Dat is ook een van de punten, die in deze omroepresolutie, zij het met iets andere woorden, naar voren komen.

Maar hoe dit ook zij, de wetten waarover wij nu praten kunnen hoogstens aanleiding zijn om deze problemen rond het omroepbestel te memoreren. De al of niet aanvaarding van deze wetten mag daardoor naar onze mening niet worden beïnvloed.

Wat dat betreft ben ik het dus bepaald oneens met wat met name de heren Schwarz en Piket hebben gezegd. Wij zijn niet van plan het tijdstip van beslissing over de wetsontwerpen te laten bepalen door het tijdstip, waarop een toevallige kandidaat een aanvraag heeft ingediend.

De heer **Polak** (V.V.D.): U kunt niet volhouden, dat het een toevallige kandidaat is.

De heer **Vermeer** (P.v.d.A.): Dat zei ik ook niet. Ik zei – ik had dat ook straks kunnen doen als er eventueel een motie wordt in-

Vermeer e.a.

gediend – dat wij niet bereid zijn om het tijdstip van de stemming over deze wetsontwerpen afhankelijk te stellen van een tijdstip, dat in feite in dit geval door derden bepaald wordt, namelijk het tijdstip waarop de aanvraag is ingediend. Nogmaals, dat had ook best een jaar of twee geleden kunnen gebeuren. Dan hadden wij deze lacune evenmin gehad. Ik weet wel, dat de C.H.U., de V.V.D. en een deel van D'66 zich daarmee niet kunnen verenigen, maar het is mijn recht dit standpunt hier te verdedigen.

De heer **Schwarz** (D'66): U heeft met geen enkel woord gezegd, waarom uitstel van een aantal maanden zo vreselijk bezwaarlijk zou zijn. Wij leven sinds 1960 met deze toestand. Wat is nu de ramp als het een paar maanden langer duurt?

Het gaat mij niet alleen om Veronica of de VOS, maar om welk alternatief dan ook, in het belang van de consument. In het betoog van de heer Vermeer komt dit belang nog in het geheel niet naar voren, maar wel het belang van de omroepverenigingen.

De heer **Vermeer** (P.v.d.A.): Als de heer Schwarz dit niet heeft gehoord, is dit eenvoudig een gevolg van het feit dat wij op een andere golflengte zitten, om dezelfde termen te gebruiken. Hij wil niet behoorlijk naar mijn zender luisteren. Dat is echter zijn zaak.

De heer **Steenkamp** (K.V.P.): Nu moet u niets meer zeggen over het CDA.

De heer **Schwarz** (D'66): Het was in ieder geval een duidelijk antwoord.

De heer **Vermeer** (P.v.d.A.): In dit verband zal ik niets over het CDA zeggen. Bij de stemmingen zal moeten blijken hoe dit uitvalt. Dit wilde ik zeggen aan het adres van de heer Steenkamp.

Mijnheer de Voorzitter! Ten slotte wil ik nog een enkele opmerking maken over de economische gevolgen van het verdwijnen van de zeezenders. Afgezien van het feit dat over de omvang daarvan niets, althans weinig bekend is en ook heel weinig bekend zal kunnen zijn, meen ik dat, voor zover wij cijfers hebben gekregen, moet worden geconstateerd, dat dit in het totaal van het internationale goederen- en dienstenverkeer nauwelijks een rol speelt.

Bij het al of niet aannemen van wetsontwerpen moet men voor- en nadelen tegen elkaar afwegen. Zo er al een nadeel zou zijn, staat het naar mijn mening in geen verhouding tot de voordelen van aanvaarding.

Rondom de betreffende zenders is een enigszins romantisch beeld gecreëerd van de vechters voor de rechtvaardigheid tegen de belagers uit Hilversum en Den Haag. De realiteit van de harde, weinig ontziende commercie die daarachter schuil gaat, kan volgens mij in dit verband ook worden genoemd. Dit mag niet worden verzwegen. Als deze wetsontwerpen worden aangenomen zullen de zeezenders niet meer „voortpluggen”.

Ik hoop dat het werkelijke idealisme – dit zit er bij heel veel mensen natuurlijk ook achter – mogelijkheden kan krijgen voor ontplooiing in een al of niet uitgebreid bestel.

De heer **Gooden** (K.V.P.): Mijnheer de Voorzitter! Ik spreek thans mede namens de fractie van de A.R.P.

Uit de schriftelijke voorbereiding van de onderhavige wetsontwerpen is reeds gebleken dat de fractie van de K.V.P. ten aanzien van de aanvaarding van deze wetsontwerpen nu voorshands verdeeld is.

Binnen de in 1967 moeizaam bereikte wettelijke bepalingen rondom ons omroepbestel is er nauwelijks ruimte aanwezig voor een zender met een zeer eenzijdig programma. Legt men zijn oor echter te luisteren bij een groot deel van de jeugd, eenzamen, bejaarden en al die luister: ars die er niet op zijn ingesteld, via de radio op een breed maatschappelijk terrein te worden geïnfor-

Gooden

meer en soms te zeer beleerd, dan blijkt dat er een duidelijke behoefte bestaat aan het soort programma's dat door Radio Veronica reeds vele jaren wordt gebracht.

Voldoen aan internationaal aanvaarde verplichtingen enerzijds en oordelen over het al of niet laten voortbestaan van een zender die beantwoordt aan duidelijk zichtbare verlangens anderzijds, hebben in de fractie van de K.V.P. nog niet tot eenstemmigheid kunnen leiden. De meerderheid van onze fractie is van mening dat wij de verdragen van Straatsburg moeten onderschrijven en dus vóór de onderhavige wetsontwerpen moeten stemmen. Een niet onbetekenend deel van onze fractie is echter de opvatting toegedaan dat een programma, zoals dit door Radio Veronica wordt geboden, in een reële behoefte voorziet en dus om die reden in een of andere vorm moet worden gehandhaafd. Daarom zouden zij de wetsontwerpen liever niet aannemen voordat een alternatieve voorziening is veilig gesteld.

Allereerst is aan de orde de noodzaak van internationale afspraken over draadloze verre berichtgeving. De verdeling van de golflengten is voor een effectief gebruik van de techniek van de draadloze verre berichtgeving een onafwendbare noodzakelijkheid. Immers, zonder dat ter zake afspraken worden gemaakt en regelingen worden getroffen en nagekomen, zou een chaotische situatie ontstaan.

Hierover bestaat in onze fractie nauwelijks verschil van mening. Dit betekent dat de beide wetsontwerpen op zich weinig weerstand ondervinden. Er is begrip aanwezig voor het standpunt dat medio 1971 door het kabinet-De Jong werd ingenomen, toen de Europese overeenkomst van 22 januari 1965 aan de Staten-Generaal ter goedkeuring werd voorgelegd, met het daarbij behorende voorstel tot wijziging van de Telegraaf- en Telefoonwet. Uitvoering geven aan hetgeen in het Verdrag van Straatsburg overeengekomen is, is, naar de mening van de meerderheid van onze fractie en naar de mening van de gehele fractie van de Antirevolutionaire Partij, het nakomen van een internationaal volkenrechtelijk aangegane verplichting.

De consequenties van een eventuele aanvaarding van de beide voorstellen doen een deel van de K.V.P.-fractie echter twijfelen. Hiermee kom ik vanzelf op de positie die Radio Veronica in haar nu bijna veertienjarig bestaan heeft opgebouwd. De nogal ongebruikelijke verdediging van dat bestaan, enkele jaren geleden, tegenover een concurrent heeft bij velen de sympathie voor Radio Veronica niet verhoogd. Een bedrijfsleiding die van misdadige machtsmiddelen gebruik maakt, stelt zichzelf bloot aan wettelijke en andere reacties. Die zijn dan ook gevolgd.

Bij de behandeling van deze wetsvoorstellen is de parlementaire discussie over het Nederlandse omroepbestel opnieuw ontbrand. Wij herinneren ons maar al te goed dat het kabinet-Marijnen daarop door eigen verdeeldheid uiteen is gevallen. Daarna hebben wij de thans nog geldende Omroepwet gekregen. Buiten het kader van die wet heeft Radio Veronica een grote bekendheid verworven.

In de K.V.P.-fractie ligt de liquidatie van Radio Veronica, gezien de op eigen kracht opgebouwde functies, voor een aantal leden erg moeilijk. Er is, naar de mening van die leden, een duidelijke behoefte aan een zender met het karakter van Radio Veronica. Voor een bevrediging van die behoefte zullen, huns inziens, wettelijke wegen moeten worden gevonden.

Blijkbaar is men dat in Veronica-kring ook gaan inzien. In juni 1973 werd immers door de Veronica Omroepstichting bij de Minister van Cultuur, Recreatie en Maatschappelijk Werk een verzoek ingediend om toewijzing van zendtijd op grond van artikel 19 van de Omroepwet. Een horizontaal programma, zoals Veronica dat thans in de ether brengt, is dan, zonder wetswijziging, uitgesloten.

Uit de nota naar aanleiding van het eindverslag blijkt dat het advies van de Omroepraad inzake de zojuist genoemde aanvraag inmiddels is uitgebracht. Ik sluit mij aan bij de vragen die de heer Piket daarover heeft gesteld. Wij zouden van de bewindsman graag horen tot welke conclusies de Omroepraad in zijn advies is

Gooden e.a.

gekomen. Uiteraard vernemen wij ook graag op welke overwegingen die conclusies steunen.

Het advies van de Omroepraad over de aanvraag van de Veronica Omroep Organisatie van 30 juli 1973 is blijkbaar nog niet beschikbaar. Wanneer verwacht de Minister dat advies te ontvangen?

Wij betreuren het dat, voor zover ons bekend, de Omroepraad over die aanvraag thans nog geen advies heeft uitgebracht. Wanneer deze wetsontwerpen zouden worden aanvaard, gebeurt dat door ons in het vertrouwen dat de Regering wegens zal pogen te vinden, eventueel door wijziging van de Omroepwet, om te voorzien in de behoefte van grote groepen uit onze samenleving aan een radioprogramma dat politiek neutraal is en dat zich hoofdzakelijk op ontspanning richt.

Op de economische betekenis van Radio Veronica is reeds van enige zijden ingegaan. Die economische betekenis is er uiteraard en daaraan dient zo goed mogelijk aandacht te worden besteed.

Dat Radio Veronica met een nogal eenzijdig programma zo duidelijk een grote luisterdichtheid bereikt, is een teken aan de wand, dat wij niet mogen vergeten. Verwijdering uit de radiowereld van dat programma lijkt niet te stroken met de behoeftebevrediging, waarom velen vragen. Het moet overigens in dat kader niet uitgesloten worden geacht, dat de Veronica-aanhang zich via een maatschappelijke wordingsgeschiedenis zal kunnen ontwikkelen tot een groepering, die naar de mening van een aantal leden van de K.V.P.-fractie terecht een beroep doet tot toelating als zendgemachtigde op basis van artikel 13 van de Omroepwet. Overwogen zou kunnen worden bij wijze van experiment de Veronica Omroep Organisatie als aspirant zendgemachtigde enige tijd te geven zich in dat opzicht waar te maken. Dan zal wel blijken, of de bestaande achterban achter de nieuwe formule zal blijven staan.

Een onmiddellijk ingrijpen na eventuele aanvaarding van deze wetsontwerpen zal na 13 jaar lankmoedigheid zonder twijfel een vreemde indruk maken. Het wordt door een aantal leden van de K.V.P.-fractie onrechtvaardig geacht. Weliswaar is door de inmiddels gerealiseerde herstructurering van het programma van Hilversum III in zekere zin door de bestaande omroeporganisaties een naar de mening van de meerderheid van onze fractie redelijk alternatief gecreëerd, doch de continuïteit en de horizontaliteit van het Veronicaprogramma zijn bij Hilversum III door de veelheid van instanties, die daartoe moeten samenwerken, niet even goed mogelijk als bij Veronica zelf.

Gezien deze omstandigheden zou een aantal leden van de K.V.P.-fractie het zeer op prijs stellen, indien de Minister van CRM kon toezeggen, dat de bevoegdheden, die door middel van deze wetsontwerpen na een eventuele aanvaarding aan de Regering worden gegeven, niet zullen worden gebruikt voordat de adviezen van de Omroepraad openbaar zijn geworden en ook de beide Kamers der Staten-Generaal voldoende tijd hebben gehad daarop zo nodig te reageren. Het antwoord van de bewindslieden zal voor een aantal leden van de K.V.P.-fractie bepalend zijn voor hun opstelling ten aanzien van de onderhavige wetsontwerpen.

*De vergadering wordt te 12.50 uur geschorst
en te 13.40 uur hervat.*

De heer **Ijmker** (C.P.N.): Mijnheer de Voorzitter! Bij de behandeling van het op 22 januari 1965 te Straatsburg tot stand gekomen Europese Verdrag tegen zeezenders, alsmede van de voorgestelde wijziging van de Telegraaf- en Telefoonwet 1904, wil ik twee zaken vooropstellen. In de eerste plaats zien wij niet het nut, maar wel de schadelijkheid van een geforceerde behandeling van deze aangelegenheid zoals wij al vaker hebben betoogd. In de tweede plaats wensen wij de behandeling thans niet langer op te houden, aangezien de meningen in de Kamer kennelijk uitgekristalliseerd zijn en men er van de zijde van Veronica kennelijk alles op heeft gezet om niet langer buitengaats te blij-

Ijmkers

ven, maar op het vaste land, in de Gooise dreven, te gaan zeten; dat wil zeggen: binnen het bestel.

Deze twee genoemde gegevens staan wat de formele kant betreft, voor ons voorop. Onze fractie baseert haar standpunt op een nuchtere en zakelijke afweging van argumenten. Wij willen hier verder herinneren aan het feit, dat de Minister van CRM bereid is gebleken zijn toezeggingen, in de Tweede Kamer gedaan, gestand te doen in een informatieve ontmoeting, gearrangeerd tussen leden van de Tweede Kamer die zich met omroepzaken bezighouden en met zendgemachtigden. Gesproken is daar over de programmering, dat wil zeggen over zaken als voorzien in de behoefte van een breed luisterend en kijkend publiek. Tijdens de Veronica-discussie, voorafgaande aan dit debat, is in ieder geval erkend, dat er sprake is van nieuwe behoeften. Voor onze fractie is dit geen formaliteit; het is voor ons van wezenlijke betekenis, omdat het Nederlandse volk in de vorm van luister- en kijkgeldden flinke bedragen voor het Hilversumse bestel moet opbrengen. Allerwegen treft men tegenwoordig beschouwingen over feitelijke omstandigheden van bestel en programma's aan, omdat niet wordt voorzien in de werkelijke verlangens van de mensen en omdat het inderdaad tijd werd, daar dan eens op een zakelijke wijze verder over te praten. Het lijkt mij, dat wij, wat dat betreft, pas aan het begin staan, een begin echter, waarmede de omroepverenigingen soms meer nog dan de NOS, moeite schijnen te hebben. Het feit, dat de Minister van CRM aan de andere zijde van het Binnenhof ondanks de opgeworpen tegenwerpingen van de heer Schakel, zijn toezeggingen gestand heeft gedaan, achten wij van onze kant geen loos gebaar. Hier, aan deze kant van het Binnenhof, wil ik zeggen, daarin een teken van iets meer openheid te zien, weliswaar met de nadruk op het woordje „iets“, maar toch is er wat meer openheid te bespeuren dan tot nog toe het geval was. Hoe was het immers? Tot nu toe waren de deuren hermetisch gesloten als het ging om open gedachtenwisselingen over vraagstukken van programma's. Het is een proces, dat zeker toch onder invloed van de Veronica-discussie in gang is gezet.

Mijnheer de Voorzitter! Veel is er van de kant van de bewindslieden aangevoerd om de hier behandelde wetsontwerpen een schijn van rechtvaardiging te geven. Zij hebben zich daarbij nogal eens in hun eigen argumenten verstrikt. De zenders buitengaats veroorzaken een chaos, zo stelt men. Na de verdeling van de golflengtes in 1948 is het aantal frequenties dat in gebruik is genomen, verdubbeld. Waarom daarbij dan nu opeens zeezenders een chaos zouden veroorzaken, is niet duidelijk. Een criterium zou zijn het al of niet schadelijk zijn, dat wil zeggen: het storen. De wetsontwerpen stellen echter niet het storen strafbaar, maar het bestaan van de zenders. Trouwens, voor wat de gegevens van het Ministerie van Verkeer en Waterstaat betreft willen wij zeggen, dat die niet als redelijk en ter zake doende voorkomen. Dat blijkt ook weer uit de nota naar aanleiding van het eindverslag. Het gepraat over storingen en veranderingen van golflengten is al van vele kanten bestreden. Er zitten langzamerhand zoveel tegenstellingen in dat het lijkt alsof wij het gepraat over de olie horen. Het is iedere dag wat anders en Verkeer en Waterstaat gooit geen olie op de golven, maar wakkert de golven juist aan.

Welke waarde kan worden gehecht aan de beweringen van Verkeer en Waterstaat, dat wil zeggen aan de beweringen van de kant van de PTT, waarvoor Staatssecretaris Van Hulst als woordvoerder optreedt? Als er ergens iets oncontroleerbaars is, dan is het toch wel bij de PTT, zeker als het gaat om zenders en dergelijke. Het is toch bekend dat er bij de PTT sprake is van een ver doorgevoerde BVD-screening van personeel, van politiek antecedentenonderzoek, zoals het netjes wordt genoemd. Van een dergelijk speciaal geselecteerd gezelschap zijn natuurlijk moeilijk objectieve gegevens te verwachten. Van enige diepgaande discussie met Staatssecretaris van Hulst zien wij over dit onderwerp vandaag maar af, maar wij willen wel zeggen dat er ook rondom storing en zenderverdeling veel ondoorzichtig is.

Wel willen wij nog een aantal opmerkingen maken over de golflengten van de Voice of America, Radio Liberty etc. De

Regering wenst die zenders kennelijk niet als piratenzenders te bestempelen, terwijl zij juist indruisen tegen alle regels van de internationale rechtsorde, bijzonder gevaarlijk zijn en het internationale klimaat letterlijk en figuurlijk storen. Het zijn immers instrumenten van die groeperingen in de Verenigde Staten die zich ook bij Watergate als piraten hebben gedragen. De Voice of America en andere piratenzenders hebben toch ook na 1948 beslag gelegd op frequenties en golflengten zonder dat dit internationaal is vastgelegd. Als wij er dus een golflengte bij willen hebben, laten de bewindslieden dan de golflengte van de Voice of America opeisen. Misschien kan van achter de regeringstafel eens worden uiteengezet, wat daartoe de mogelijkheden zouden zijn. Bovendien zou het kunnen worden gezien als een bijdrage tot ontspanning op het politieke vlak in Europa.

Het is natuurlijk niet gering wat er momenteel aan de orde is: deze erfenis van het kabinet-Biesheuvel die door het kabinet-Den Uyl ten aanzien van Veronica is overgenomen. Het is een boedel die de naam „Op hoop van zegen“ verdient, de naam van de gezonken vissersschuit, al was dat dan een wrakke boel, wat men van Veronica niet kan zeggen.

De wijziging van de Telegraaf- en Telefoonwet moet het ingrijpen buiten de Nederlandse territoriale wateren tegen Veronica mogelijk gaan maken, dat hardnekkig als een kaperschip wordt voorgesteld. De voorgestelde wetswijziging dient er echter eerder toe om de wet zelf als kaperschip uit te rusten, een wet die op zo'n manier de zogenaamde piraten kan enteren en inlijven in het bestel; dit laatste dan wel op basis van een akte van loyaliteit ten opzichte van het bestel. Dit wil in belangrijke mate zeggen: op basis van het anti-communisme dat nog steeds èn op Hilversum I, èn op Hilversum II èn op Hilversum III vaardig is en ook niet te vergeten op de televisiezenders I en II.

Wij hebben de Wereldomroep, die meer tot het neokoloniale instrument van verschillende ministeries behoort, nog niet eens meegerekend. Dat is de kern van de zaak. Wij willen hier dan ook expliciet herhalen wat door de fractie van de C.P.N. in de Tweede Kamer ten aanzien van Veronica naar voren is gebracht. Aldaar is opgemerkt: Wij zijn er vóór – wij zeggen dat in alle openheid en duidelijkheid – die schuit aldaar te laten liggen. Dat wil zeggen: in ieder geval voorlopig praktisch ongemoeid te laten, totdat er een goed uitgedacht, voor Kamer en volk, zakelijk controleerbaar alternatief is.

De voorwaarde, die wij daarbij hebben gesteld, is dat Veronica vanaf zee geen politiek gaat bedrijven. Wij dienen te erkennen, dat vanaf de zeezender is voorzien in een luisterbehoefte, waarvan men in Hilversum jarenlang geen weet heeft gehad; men trachtte die behoefte aanvankelijk ook te negeren. Het gaat hierbij om muziek, waarop het het bestel niet past neer te zien en die niet gebagatelliseerd mag worden. Het is muziek voor jonge mensen en voor werkende mensen, die niet de gehele dag de kradende stemmen van meneren willen horen.

Veronica zou a-cultureel zijn, alsof de behoefte aan ontspanning, die uit de luisterdichtheid van Veronica blijkt, een schande zou zijn.

De mensen zijn het o-zo-culturele Hilversum met de gehele dag een eenzijdig actualiteitenpaternalisme en kwissen zonder einde moe. Veronica werkt thans al wat door: had zij haar top-40, de AVRO heeft inmiddels haar top-20, Hilversum III zijn top-30 en de Tros de top-10. Je zou kunnen zeggen, dat geen omroep „topless“ meer is en dat zou ik niet a-cultureel willen noemen.

Bij Veronica gaat het trouwens niet alleen om popmuziek. In dat opzicht beroert het ook Hilversum. In het VARA-programma ziet men tegenwoordig van tijd tot tijd Johnny Hoes en de Zangeres Zonder Naam en de KRO heeft zijn Boertjes van Buiten. Johnny Hoes mocht vroeger beslist niet voor de VARA optreden; de heer Burger was toen nog voorzitter en Johnny Hoes werd niet „gedoopt“. Tegenwoordig mag dit wel en er zijn vele veranderingen te constateren bij andere omroepen, zoals de NCRV. Onmiskenbaar is, dat Hilversum III met zijn uitzendingen in de nachtelijke uren een verbetering te zien geeft, al blijft

Ijmkers

er voor de functionele uren voor de jeugd nog heel wat te wensen over. Welk programma, welke omroep men ook neemt, men ontmoet problemen, waarover op zijn minst binnenskamers wordt gesproken. Veronica heeft hierbij zijn uitwerking gehad; het speelt mee zonder dat daarbij recht wordt gedaan aan de programmamakers als Rob Out, Tineke en anderen.

De voorbereiding van het debat in deze Kamer heeft ons niet de zekerheid gegeven, dat men zal komen tot werkelijke alternatieven. Welke zijn bij voorbeeld de mogelijkheden om te komen tot hetgeen de „succesformule van Veronica“ wordt genoemd: de horizontale programmering en presentatie? Wat zijn de mogelijkheden om op hetzelfde uur van dezelfde dag hetzelfde genre muziek te laten presenteren door dezelfde man of vrouw? Zulk een realistische uitvoering botst nog steeds tegen de zuilen aan, die wat dit betreft nog steeds doen alsof zij van beton zijn, als is er vaak meer sprake van verkalking.

Concreet kan de vraag worden gesteld, welke mogelijkheden de Minister ziet om alternatieven door te voeren en belemmeringen weg te nemen. De vraag is, of in dit verband niet een taak voor de NOS is weggelegd, opdat correctief wordt opgetreden en programma's worden gemaakt, die werkelijk voldoen. Zou het aantal zenduren van de NOS iets dergelijks overigens mogelijk maken? Kan de Minister ook de zekerheid geven, dat in de toekomst niet iets wordt teruggedraaid van wat nu langzaam begint door te dringen of is ingesteld, waarbij men kan denken aan de nachtelijke uitzendingen van Hilversum III?

Wij zouden het onaanvaardbaar vinden wanneer Hilversum III het voorbeeld van Veronica zou volgen en de nachtuitzendingen zou stopzetten of verminderen. Deze vorm van aanpassing aan het olie-gepraat door Veronica is haar door haar fans niet in begrip en dank afgenomen.

Het is bekend, dat wij de huidige Omroepwet en de wijze, waarop deze functioneert, niet bewonderen. Dit neemt echter niet weg, dat gewaakt moet worden tegen een volstrekt willekeurige wijze, waarop deze wet nu gehanteerd dreigt te worden. Het gaat om een kwestie van democratie, een begrip, dat in omroep-land nogal vreemd is gezien de monoloog, die daar nog steeds hoogtij viert. De Regering drijft zich echter zelf in deze situatie. Het is goed, dat duidelijk voor ogen te houden. Veronica heeft duidelijk gezegd, wat het gaat doen, indien het van de vrije zee wordt verbannen, namelijk zich vestigen als omroepvereniging die vanuit Hilversum zal gaan zenden. Van de kant van degenen, die nu via deze wetten verdreven dreigen te worden, is dat een begrijpelijke stap, een handeling uit existentiële nood.

Er zijn ongetwijfeld rechtse figuren in de Nederlandse politiek, zowel in kringen van de V.V.D. als in die van DS'70, die weinig of niets gemeen hebben met de vele tienduizenden die enige maanden geleden op het Binnenhof demonstreerden, maar die zo hun eigen opvattingen en doeleinden hebben bij de propaganda voor nog een omroepvereniging. Wij moeten voor ogen houden, dat degenen, die tegen wil en dank de huidige wetten doorzetten, tegelijkertijd de scheppers van nieuwe omroepzuilen zijn. Ik gebruik hier met opzet een meervoud, want naast Veronica heeft ook Radio Noordzee zich als zendgemachtigde gemeld. Nieuwe omroepzuilen betekent echter verdere verdeling van de zendtijd, een oplossing, waarvoor de Communistische fractie aan de overzijde in de Tweede Kamer al heeft gewaarschuwd. Wij willen die waarschuwing herhalen met alle begrip voor het feit, dat voor Veronica niet veel anders overblijft.

Hoe men zich in deze kwestie ook opstelt, iedereen dient te beseffen, dat wij te maken krijgen met een unicum bij de uitwerking van de Omroepwet. Tot dusverre was er altijd eerst de vereniging die leden moest winnen en pas bij het passeren van de vereiste kwantiteitsgrens voor het eerst zendmogelijkheden kon krijgen. Nu is er een zendmogelijkheid, waarvan sinds bijna 14 jaar gebruik is gemaakt en volgt een vereniging die op grond daarvan haar leden heeft gewonnen en haar ledental uitbreidt. Nu de Regering het via een verbod van het schip Veronica daartoe leidt, plaatst zij zich in een positie, waarin zij, zich beroepend op de Omroepwet, deze wet in een oneigenlijke zin han-

teert. Wij vinden het nodig, dat de Regering zich hiervan duidelijk rekenschap geeft en zich voor de toekomst zal moeten afvragen, of bepaalde perioden een praktische zendmogelijkheid vooraf niet zal dienen te worden gegeven aan anderen, die wellicht nog als zendgemachtigde zullen willen optreden.

Om overigens ieder misverstand te vermijden, merk ik op, dat men Veronica op deze gronden natuurlijk niet opzij kan schuiven. Als deze zender zich nu als vereniging meldt, is dit het enig mogelijke gevolg op datgene, wat bijna 14 jaar vooraf is gegaan en geduld. De populariteit, die Veronica tot nog toe als niet-politieke zender geniet, is onmiskenbaar.

Het is Veronica's goed recht en het enig mogelijke gevolg op een zender die al 13 jaar bestaat en een grote populariteit geniet. De Omroepraad zal advies moeten uitbrengen, de Minister zal de zaak moeten beoordelen, moet cijfers laten controleren enz. en hij zal daarvoor de tijd nemen. Het zal echter strijdig zijn met de geest van democratie, wanneer rekken van een beslissing ter zake wordt gebruikt om de consequenties te ontgaan of veranderingen in de opvattingen van de zendaanvragers af te dwingen. Ook een Veronica dat gelijkgeschakeld wordt, is geen Veronica meer.

In de memorie van antwoord en in de nota naar aanleiding van het eindverslag zijn tal van uitlatingen neergelegd, ten aanzien waarvan er alle aanleiding is, er nader op in te gaan. Daarbij gaat het gedeeltelijk om kwesties die al eerder aan de orde zijn geweest in de discussies, die door Veronica zijn losgeslagen. Ik wil niet over al die kwesties iets zeggen, maar nog wel iets over de kwestie van commerciële of niet-commerciële omroep. In de discussies hierover ligt namelijk een bron van grote schijnheiligheid. De commercie kan immers niet een zaak zijn, die kan worden gebruikt tegen Veronica. Hilversum en alle zuilen doen immers zelf steeds grotere scheuten commercie in hun programma's. Er wordt propaganda gemaakt voor eigen reisbureaus, eigen omroepbladen, eigen grammofoonplaten en voor maatschappijen, die een artiest of een programma sponsoren. „De Volkskrant“ heeft het jubileumprogramma van de AVRO weggehoond, alhoewel er veel goeds in stak. Een deel van het programma was echter gereserveerd voor platenmaatschappijen die in beeld verschenen met hun embleem erbij. Cabaretiers, die na een paar jaar hun programma op de t.v. presenteren, laten er de betaalde reclamegrappen in staan. Dat kunnen wij de cabaretiers niet kwalijk nemen, maar reclame is het wel.

De heren Van Hulten en Van Doorn hebben wellicht gezien hoe hun partijgenoot Bas de Gaaij Fortman als een echte lolbroek in de Mounties-Show verscheen en daarbij zijn eigen boekje en het boek over de Mounties aanprees.

„Dat zijn aardige dingen voor de mensen“, om met Paul van Vliet te spreken nu wij toch in de cabaretsector bezig zijn.

Mijnheer de Voorzitter! Wij weten altijd graag waar wij aan toe zijn en Hilversum schijnt het wingewest voor verborgen verleiders te worden. Commercieel of niet, het behoort geen rol te spelen in deze discussie en is terecht al wat op de achtergrond geraakt.

Mijnheer de Voorzitter! Enkele opmerkingen over de casuspositie van een zendschip in de Griekse wateren zijn zeker op hun plaats in deze discussie. Het lijkt van grote betekenis te zijn geweest dat onze fractie deze kwestie in de Tweede Kamer ter sprake heeft gebracht. Wij zullen de Regering aan haar woord houden dat zij hier zal uitgaan van het opportuniteitsbeginsel en zich niet verplicht acht tot vervolging van Nederlanders die op zo'n schip zouden opereren. Het gaat hier zeker niet om een hypothetische kwestie want wie zegt dat er bij voorbeeld ook niet in de wateren rondom Chili een zendschip zou kunnen verschijnen dat democratische uitzendingen verzorgt?

Premier Den Uyl heeft verklaard, dat het nodig is om internationaal een beweging op gang te brengen om Chili te helpen. Het zou toch al te zot zijn als Nederlanders, die aan een dergelijke beweging zouden deelnemen – bij voorbeeld op een zendschip – zich aan vervolging zouden blootstellen?

Mijnheer de Voorzitter! Het antwoord in de memorie van ant-

Ijmkers e.a.

woord ten aanzien van de internationale regelen met betrekking tot het gebruik van kunstmatige aardsatellieten die beelden kunnen uitzenden, is onbevredigend. De vraag is waarom er via de UNO eigenlijk nooit een sluitende regeling tot stand is gekomen. Daarmee zal de houding van de opeenvolgende regeringen ook wel te maken hebben.

Wij begrijpen de houding van de Nederlandse Regering ten aanzien van het Gromyko-memorandum niet en zij maakt haar houding in de memorie van antwoord ook niet bepaald duidelijk.

Mijnheer de Voorzitter! Afgezien van de vraag naar doel en inhoud van de onderhavige wetsontwerpen heeft mijn fractie – dit is al eerder uit mijn betoog gebleken – ook de uitwerking naar juridische maatstaven gewogen en te licht bevonden. Mijn fractiegenoot Boekman, lid van de vaste Commissie voor Justitie had de ernstige juridische bezwaren nader uiteen willen zetten maar is helaas door ziekte verhinderd. Staatsrechtelijk gezien is onze fractie niet gelukkig met de in de discussie nogal eens naar voren geschoven mening dat de Staten-Generaal, al is het maar moreel, verplicht zouden zijn om een door de Nederlandse Regering ondertekend verdrag te ratificeren. Wij willen dan ook nog eens benadrukken dat het de staatsrechtelijke plicht van het parlement is om verdragen op hun mérites te beoordelen zonder dat er enigerlei verplichting bestaat tegenover de Regering en andere staten om de geplaatste handtekening te bekrachtigen.

Volkenrechtelijk gezien achten wij de regeling die in het wetsontwerp is neergelegd, veel te vèrgaand, omdat hier de werking van de Nederlandse strafwet wordt uitgebreid tot ver buiten het Nederlandse territoir. Als dan de bewindslieden aan de hand van het toch wel sterk omstreden Lotus-arrest aanvoeren dat het volkenrechtelijk gezien een open systeem is, met andere woorden dat alles mag zolang het niet uitdrukkelijk in een verdrag is verboden, dan klinkt dat alsof de Regering aanhanger is geworden van de door kenners van het volkenrecht fel bestreden stelregel, dat het volkenrecht minder te maken heeft met recht dan met macht.

Strafrechtelijk ten slotte is mijn fractie gekant tegen de merkwaaardige uithongeringsslausule, die in de ontwerpen terecht is gekomen. Iedereen zal het erover eens zijn dat het onaanvaardbaar is, te trachten delicten te verhinderen op straffe van uithongering. De bewindslieden hebben dat aan de overzijde van het Binnenhof tijdens de discussies zelf toegegeven. Wij vragen ons af, waarom de betreffende artikelen worden gehandhaafd die óf niet worden gehanteerd, zodat zij nutteloos zijn óf wel zullen worden toegepast, hetgeen naar iedereen erkent, onaanvaardbaar is.

Mijnheer de Voorzitter! Ik heb er in mijn betoog met voorbeelden op gewezen, dat de toestand op omroepgebied onbevredigend is gebleven. Op langere termijn zal zij onhoudbaar zijn en het is zeker niet nuttig om nu al regelingen in het leven te roepen met decreten en verboden.

De Regering wil Radio Veronica en andere zeezenders gaan verbieden voordat duidelijkheid is geschapen omtrent een behoorlijk alternatief voor het publiek als de zeezender werkelijk tot zwijgen wordt gebracht. Daartegen hebben wij bezwaar. Wij hebben gezegd dat de omstreden kwestie-Veronica tot een werkelijke oplossing moet worden gebracht. Wij zeggen dan ook: Laat Veronica voorlopig liggen tot een oplossing is gevonden. De weg die de Regering nu inslaat, is strijdig met de Omroepwet en met het rechtsgevoel. Wij zullen haar op deze weg niet volgen.

De heer **Polak** (V.V.D.): Mijnheer de Voorzitter! Wie geroepen wordt om als zevende en tot ons aller vreugde ook laatste spreker over deze wetsontwerpen het woord te voeren, heeft weinig mogelijkheden, veel nieuws te berde te brengen. Anderzijds heeft hij het voordeel dat hij veel ongezegd kan laten wat reeds door vorige sprekers is gezegd, over het algemeen beter dan hij zelf had kunnen doen. In het bijzonder de redevoeringen van de heren Schwarz, Piket, Gooden en Ijmkers bevatten veel waarmee mijn fractie instemt, zodat ik dat niet zal herhalen.

Polak

Uit de betogen blijkt ook duidelijk dat niet de inhoud van de wetsontwerpen zelf aanleiding geeft tot zeer uitgebreide beschouwingen. Het heeft ook niet zoveel zin, hierover uit te wijden, omdat wij aan de tekst van het verdrag niets kunnen veranderen. Die tekst van het verdrag bepaalde ook grotendeels de inhoud van het andere wetsontwerp, waarbij in ons nationale recht de strafbepalingen worden opgenomen, die het verdrag van deelnemende staten verlangt. Nu komt het mij voor, dat het ontwerp van die uitvoeringswet niet in elk opzicht gelukkig is uitgevallen. In het bijzonder de door het verdrag niet vereiste uitbreiding van de werkingssfeer van zijn strafbepalingen tot de gehele wereld had, ondanks de daardoor verkregen vergemakkelijking van de bewijslast, beter achterwege kunnen blijven. Dan zou het niet mogelijk zijn geweest, dit wetsontwerp te betichten van strijd met het volkenrecht, zoals een hoogleraar, de heer Bos, bij herhaling heeft gedaan. Dan zouden de strafbepalingen ook niet een al te wijde en daardoor ongewenste inhoud hebben verkregen. In het voorlopig verslag hebben wij al herinnerd aan de beminlijke idealist, die enige jaren geleden hier te lande met veler steun een schip heeft uitgerust om vanuit zee vredesboodschappen te zenden naar Israël en de Arabische landen. Volgens het onderhavige wetsontwerp pleegde die man een misdrijf en zouden ook degenen die hem steunden, strafbaar zijn. Dat is een strafbaarstelling die in de Nederlandse rechtsorde niet past, evenmin als de strafbedreiging – om het voorbeeld van de heer Ijmkers te herhalen – tegen een Nederlander, die aan boord van een schip voor de Chileense kust zou meewerken aan het uitzenden van hetgeen onze Minister-President niet alleen denkt maar ook meent te moeten zeggen over het regime in Chili.

Ter wille van de klaarheid over de precieze betekenis van de bepalingen van dit wetsontwerp zou ik de Ministers nog twee vragen willen stellen.

Is het juist, dat een buitenlander die uitzendingen uit volle zee, gericht op Nederland, verzorgt vanaf een niet-Nederlands schip, niet strafbaar zal zijn, ook niet als hij in Nederland aan land gaat, als hij zich tenminste niet bezighoudt met de voorbereiding van nieuwe uitzendingen? Is een Nederlander, die hetzelfde doet, wel strafbaar? Is de fabrikant, die voor zijn eigen produkten reclame laat maken door een zender in volle zee, straks nu strafbaar ingevolge artikel 3 septies, lid 2 onder F, of niet?

De minder gelukkige tekst van het verdrag, waarop indertijd al in de memorie van toelichting is gewezen, en de evenmin voorbeeldige uitwerking van het verdrag in de uitvoeringswet, zijn te betreuren, maar de Eerste Kamer kan deze gebreken niet verhelpen. Zij zouden naar het ons voorkomt op zich zelf niet voldoende zijn om de bekrachtiging van het verdrag en de aanneming van de uitvoeringswet te beletten.

Veel ernstiger echter is, dat het desbetreffende wetsontwerp geen enkele bepaling van overgangsrecht omvat. Een wet zonder overgangsregeling is bijna altijd een slechte wet. Dit geldt in het bijzonder, wanneer een wet abrupt een einde maakt aan een lang bestaande toestand. Dit is met de onderhavige wetsontwerpen het geval. Immers, het bestaan van zeezenders met een groot en enthousiast gehoor – en in het bijzonder het bestaan van Veronica – is de oorzaak van alle moeilijkheden en het rumoer rond deze wetsontwerpen. De ratificatie van het verdrag en het van kracht worden van de uitvoeringswet betekenen het einde van Veronica en het uiterst populaire programma daarvan. Daarop is jaar in, jaar uit aangedrongen door de pleitbezorgers van de toegelaten omroepen, maar deze wilden nimmer een plaats inruimen voor Veronica, zelfs wilden zij niet met Veronica een gesprek voeren. Daardoor bleef de zaak slepende.

Toen in het voorjaar van 1971 nieuwe zenderschepen voor de kust verschenen en er nog meer dreigden te komen, moest daartegen wel worden opgetreden. Toen dreigde inderdaad gevaar voor de etherorde. Deze wetsontwerpen zijn toen met spoed ingediend, ook om nieuwe gegadigden voor zenderschepen en hun geldschietters af te schrikken. Bij enkele indieners leefde toen de hoop, ja de verwachting, dat tijdens de behandeling van de wetsontwerpen een oplossing voor het probleem-Veronica zou

Polak

worden gevonden. Misschien was dat naïef maar die verwachting kan men vergelijken met die van de Minister-President, die een machtigingswet indiende in de verwachting, dat een kleinigheid als de invloed van de medewerking van de Staten-Generaal nog wel tijdens de behandeling ervan zou kunnen worden geregeld. De verwachting, dat een oplossing voor het probleem-Veronica zou worden gevonden, is tot op de dag van heden niet vervuld en dit maakt voor mijn fractie althans op dit moment een beslissing ten gunste van deze wetsontwerpen niet mogelijk. De positie van de Regering in het internationaal overleg zal, als deze wetsontwerpen nog blijven liggen, door uitstel geloof ik niet worden geschaad. Zij kan de andere regeringen verzekeren, dat er in de Staten-Generaal een grote meerderheid is voor ratificatie maar dat er nog een en ander nader moet worden geregeld, waardoor de wetsontwerpen nog niet zijn afgedaan. Dit is nog de waarheid ook, mijnheer de Voorzitter.

De voorgeschiedenis van de wetsontwerpen, die ik even ophaalde, is algemeen bekend. De reactie daarop van de betrokken Ministers is althans mij nog steeds niet recht duidelijk. Alle zendingemachtigden, alle omroeporganisaties dus, en in navolging van hen de Ministers hebben bij herhaling erkend, dat bij en door het verdwijnen van Veronica een lacune zal ontstaan.

Toch verklaren de Ministers op blz. 2 van de memorie van antwoord aan deze Kamer:

„Ten aanzien van hetgeen de leden van de V.V.D.-fractie opmerken over voorzieningen ter vervanging van Radio Veronica willen de ondergetekenden voorop stellen dat deze kwestie in beginsel los behoort te staan van de vraag of de onderwerpelijke wetsontwerpen, die de handhaving van de orde in de ether beogen, dienen te worden aanvaard. Enig verband tussen de datum van inwerkingtreding en het moment waarop eventueel voorzieningen ter vervanging van Veronica aanwezig geacht worden wijzen de ondergetekenden dan ook af.”

Mijnheer de Voorzitter! Dit is natuurlijk het goede recht van de ondergetekenden, maar het is toch wel een volkomen miskenning van de realiteit. Van de eerste dag af is het bestaan en voortbestaan van Veronica het twistpunt, waarom het bij deze wetsontwerpen gaat en daarover wordt de strijd gestreden. Van de aanvang af heten deze wetjes in de volksmond de anti-Veronica-wetten, maar de Regering zegt, dat de voortzetting van Veronica in beginsel los staat van deze ontwerpen, die immers beogen de orde in de ether te handhaven.

Orde in de ether, mijnheer de Voorzitter! De uitdrukking komt vele keren – ik weet niet, hoeveel keer, maar in ieder geval om de haverklap – terug bij de wat krampachtige verdediging van het wetsontwerp door de Ministers. De memorie van antwoord heeft het voortdurend over de etherorde die wordt bedreigd en verstoord en herhaaldelijk schrijven de Ministers, dat de orde in de ether moet worden gehandhaafd. Zij zeggen ook, dat zij zich niet vastklampen aan de Omroepwet. Zij achten zich aan alle wetten gelijkkelijk gebonden. Men hoort het, mijnheer de Voorzitter, het is law and order wat de klok slaat in de memorie van antwoord! En dat komt dan mede van een Minister en een Staatssecretaris van de P.P.R. Het is bijzonder leerrijk, het is ook lichtelijk komisch. Hoe vaak komt hun partij niet op voor actiegroepen, voor demonstranten, voor personen die wanorde scheppen en die de wet overtreden, hoe vaak tonen zij niet sympathie voor rebellen binnen en buiten de grenzen? En zie: plotseling, nu in hoogheid gezeten, werpen zij zich met hartstocht op voor handhaving van de orde in de ether. De heer Agterberg volgt ze en zegt ook, dat de wet moet worden gehandhaafd, en de heer Vermeer, ook zo'n progressief, sluit zich bij hen aan. De teleurstelling hierover van partijgenoot Coppes kan ik althans begrijpen, mijnheer de Voorzitter.

Van wijziging van de Omroepwet, waardoor een programma als van Radio Veronica en een programma van klassieke muziek,

zoals de heren Olof en Kousbroek en heel velen met hen voorstaan, willen de Ministers niet weten.

De heer Vermeer (P.v.d.A.): Mijnheer de Voorzitter! Ik zou niet de moed hebben, een wetsontwerp dat ik zelf heb ingediend, zo te bestrijden.

De heer Polak (V.V.D.): Neemt u mij niet kwalijk, mijnheer Vermeer, maar ik heb niets tegen de wet gezegd. U moet leren luisteren.

De heer Vermeer (P.v.d.A.): U hebt een heleboel tegen de wet aangevoerd.

De heer Polak (V.V.D.): Ik heb enkele vragen gesteld omdat ik het gewent acht, een authentieke uitlegging van de Ministers te krijgen. Dat moet u toejuichen, want u wilt de wet zo streng handhaven. Verder heb ik gezegd, dat vanaf het begin niets in mijn houding is veranderd, dat ik steeds heb gevonden, dat deze wetten er alleen moesten komen als er een behoorlijke voorziening zou komen ter opvulling van de lacune, waarvan het bestaan zo duidelijk door uw aanhangers wordt toegegeven.

De heer Piket (C.H.U.): De heer Polak heeft – voor deze Kamer – toch niet de memorie van antwoord en de nota naar aanleiding van het eindverslag geschreven? Deze wemelen inderdaad van law and order, echter, alleen in de lucht, niet op de grond.

De heer Polak (V.V.D.): Ik wil vervolgens zeggen – ik ben dankbaar dat ik mijn standpunt heb kunnen toelichten – dat ik niet zie, dat het zo progressief is, met alle geweld een Omroepwet te willen handhaven waarvan zaterdag 5 januari 1974 in het bijvoegsel van „NRC/Handelsblad” werd geschreven:

„De Omroepwet deugt niet. Zelfs de grootste omroepbonds geeft dat ook toe.”

Ik zou haast aan de heer Kloos willen vragen, of hij hiermee bedoeld is, mijnheer de Voorzitter.

De Ministers spreken telkens met verachting over het winstprincipe dat aan Veronica ten grondslag zou liggen, maar de vorige spreker – ik moet hem wederom bijvallen – heeft al gezegd: De toegelaten omroepen zijn niet zoveel beter. Zij beheersen met weinigen het aanbod op de radio en de televisie en zij vertonen dan ook – ik neem het ze niet kwalijk – in alle opzichten het beeld van weinige aanbieders die samen een markt beheersen. Onderling beconcurreren zij elkaar zo hevig mogelijk, maar zij maken gezamenlijk front tegen elke buitenstaander die op hun markt dreigt te komen. Zij adverteren eindeloos – midden in hun programma's op televisie en radio – voor hun programmablad, maar verschillende van hen laten na, erbij te vertellen dat iemand die een abonnement neemt krachtens de Omroepwet tevens lid van hun vereniging wordt, tenzij hij uitdrukkelijk het tegendeel bedingt, een wettelijk toegelaten vorm van kopersbedrog, die elke colporteur zijn vergunning zou kosten. Volgens de wet mogen zij geen winst maken, maar als exploitant van een programmablad hebben zij, zoals ook de Hoge Raad heeft beslist, een bedrijf als ieder ander. Door de onderlinge concurrentie, de jacht op abonnees en leden, worden zij steeds meer gelijk aan elkaar. „vertrossen” zij allemaal. Om een opmerking te citeren van de heer Postema:

„De identiteit van de omroepen vervaagt, omdat zij allemaal op zoveel mogelijk kijkers–luisteraars willen mikken. Ze commercialiseren dus toch.”

Een andere deskundige, drs. Hendriksen, het hoofd van de afdeling Kijk- en Luisteronderzoek van de NOS, constateerde in november jl. dat het streven op basis van de kijk- en waarderingcijfers naar een zo populair mogelijk programma er al toe

Polak

heeft geleid dat leden van bepaalde omroeporganisaties nauwelijks enige voorkeur blijken te hebben voor de programma's van hun eigen omroep met uitzondering van de VPRO en de NCRV. Laten die ook eens samen genoemd worden.

En - zo voeg ik eraan toe - de stortvloed van prijzen die bij sommige quizzes over de winnaar wordt uitgestort, getuigt ook niet van een grote afkeer van het winstprincipe en het commerciële.

Om elk misverstand te vermijden, er is gelukkig, althans naar mijn mening, heel veel goeds te zien en te horen ook op de t.v. en door de radio. Creatieve mensen maken goede programma's, onverschillig voor wie zij werken. Maar het omroepbestel als zodanig was bij de totstandkoming van de Omroepwet reeds verouderd en het verouderd steeds sneller. Het verbaast en verdriet mij, dat een zogenaamd progressief kabinet daar geen oog voor heeft. Het is overdreven de omroeporganisaties als zijnde niet gericht op winst, scherp te stellen tegenover de commerciële op winst beluste Veronica. Het is overdreven, zo niet misleidend, Veronica af te schilderen als verstoorder van de etherorde, als kwalijke wetsbreker, die misbruik maakt van een gat in de wet, zoals ook vandaag hier weer is gedaan.

De heer Kloos (P.v.d.A.): Kunt u misschien aangeven, aan wie de winst van de omroeporganisaties ten goede komt?

De heer Polak (V.V.D.): Aan de omroeporganisaties.

De heer Kloos (P.v.d.A.): Ook aan privépersonen?

De heer Polak (V.V.D.): Voor zover ik weet, niet. Of dat een groot verschil maakt, is punt twee.

Anders dan de andere zeezenders die lang na de totstandkoming van het Verdrag van Straatsburg in de ether kwamen, is Radio Veronica nu meer dan dertien jaar in de ether. Zij bestond dus al vijf jaar toen het Verdrag van Straatsburg werd gesloten. Wel was er juist eind 1959 door de Internationale Vereniging voor Verre Berichtgeving een internationaal radioreglement vastgesteld, dat de lid-staten verplichtte tot het tegengaan van de vestiging en het gebruik van zendstations buiten het nationale gebied. Maar die bepaling richt zich alleen tot staten, niet tegen particulieren. Veronica is dertien jaar met rust gelaten en deze wetsvoorstellen zouden er waarschijnlijk nog niet zijn, als er niet nog meer zenders in zee waren gekomen.

Wat Veronica is gaan doen en doet, was en is niet onwettig, noch strafbaar. Wat ze de ether inzond, had in toenemende mate succes. Iedereen luistert wel eens. Gevestigde zaken adverteren graag in haar uitzendingen. Instellingen met een grote naam namen gaarne financiële steun van haar aan. Veronica heeft vele Nederlandse kunstenaars faam tot ver buiten de grenzen bezorgd. Haar bijdragen aan onze export en inkomsten van velen zijn aanzienlijk, zoals ook op onze hoorzitting duidelijk is gebleken.

Veronica heeft steeds alles gedaan - dat wordt ook niet bestreden - om storingen van andere zenders te vermijden, ook al hebben zij daarbij nooit steun van de PTT of anderen gekregen. Veronica is - ik geloof niet dat men overdrijft als men dat zegt - een deel van de Nederlandse samenleving geworden. Waarom dan nu plotseling la mort sans phrase? Na zulk een lang tijdsbestek te zijn geduld, spreekt dat geenszins vanzelf.

De Regering vindt de populariteit, zo blijkt uit de stukken, van Veronica van geen enkel belang. Dat klinkt flink, maar het is toch nogal autoritair, onverstandig en onbegrijpelijk van een Regering, die altijd stelt dat zij voor inspraak is, met actiegroepen wil spreken, openbaar bestuur en ondernemingen wil democratiseren. Die zo duidelijk gebleken populariteit, die wens van velen tot behoud van Veronica, acht mijn fractie wel belangrijk.

Het is immers niet zo, dat die populariteit berust op immorele of anderszins te laken gedragingen. Er is nimmer een onvertogen woord of geluid bij, iets wat men bepaald niet van alle toegelaten zendgemachtigden kan zeggen.

Men kan de muziek van Veronica mooi of lelijk vinden, cultureel belangrijk of niet. Niemand is gelukkig verplicht te luisteren en iedereen mag gelukkig zelf uitmaken, wat hij mooi of lelijk vindt. De overheid dient daar zoveel mogelijk buiten te blijven zoals ook de heer Schwarz terecht heeft opgemerkt. Als die overheid nu iets dat 13 jaar bestaat en werkt en dat velen dierbaar is geworden, onmogelijk maakt, om welke reden dan ook, dan heeft zij de plicht om na te gaan of zij de door vele inwoners als hoogst schadelijk en pijnlijk gevoelde gevolgen daarvan kan voorkomen. Een overheid die, in hoogheid gezeten, zegt dat dit haar niet raakt en dat dit haar zaak niet is, schiet tekort.

13 jaar is een lange tijd. De tijd is een belangrijke factor, ook in het recht. Dit weten de goede juristen achter de regeringstafel ook zeer wel. Het instituut van de verjaring is hiervoor een treffend bewijs. Er is echter nog meer. De crematie begon in ons land in lijnrechte strijd met de Begrafeniswet. Het is door de wetgever jaren geduld en eindelijk toegelaten en gelegaliseerd. Niet anders is het gegaan met de overtredingen van de Zondagswet. Ook die zijn jarenlang geduld door de wetgever en ten slotte toegelaten en geregeld. In deze gevallen ging het om inbreuk op geloofsbeginselen en eeuwenoude tradities, welke uiteindelijk door het tijdsverloop als ingeburgerd werden gewettigd.

Zo gaat het thans met de abortus. Deze is duidelijk verboden in de wet en enkele Ministers zijn er van harte tegen. Langzamerhand is er echter geen land waar hij zo gemakkelijk is te verkrijgen als Nederland. Dit zal stellig ook door de wetgever worden getolereerd en gewettigd. Zo zijn er nog meer voorbeelden te noemen van wat als ernstige inbreuk op wettelijke bepalingen begon en als geoorloofd en algemeen aanvaard eindigde.

Veronica wil ook legaal worden. Dat is wat zij vraagt. Zij deed en doet nooit iets strafbaars met haar uitzendingen. Zij is daarvoor bereid het door de Ministers zo verfoeide commerciële karakter prijs te geven. In aangenomen moties van de Tweede Kamer is met aandrang gevraagd om voortbestaan van de Veronica-programma's te verzekeren. Ook wij vragen dit, niet ter wille van de exploitant en zelfs ook niet in de eerste plaats ter wille van de programmamakers en hun medewerkers, maar voor de vele tienduizenden luisteraars, de werkers in de fabrieken, de chauffeurs op lange tochten, de huisvrouwen en de jeugd, die bij Veronica blijkbaar alles vinden wat zij verlangen.

In de mededelingen van de Ministers zien wij helaas nog steeds geen tekenen dat zij bereid zijn aan deze verlangens tegemoet te komen. Dat dit verlangen niet zo onredelijk is, heeft de wetgever trouwens al lang erkend. Hij deed dit juist in de Omroepwet die zo voortdurend tegen Veronica in het veld wordt gebracht. Daarin is in artikel 45, lid 3, aan de programmacoördinatiecommissie voor de radio opgedragen, ervoor te zorgen dat zoveel mogelijk gedurende de voor de uitzendingen bestemde tijd op een der radiozendernetten een programma van verstrooiende aard wordt uitgezonden. Het is buiten kijf dat deze bepaling in de Omroepwet van 1 maart 1967 is opgenomen om een programma als dat van Veronica mogelijk te maken. Daarin zijn de omroeporganisaties niet geslaagd en daarin kunnen zij ook niet slagen. Dit is een reden te meer om thans de programmamakers van Veronica zelf daartoe de gelegenheid te bieden. Daartoe staan verschillende wegen open, zeker nu blijkens de memorie van antwoord aan deze Kamer hoogstwaarschijnlijk een nieuwe frequentie zal worden verkregen. Wij hopen vurig en wachten met spanning af of de Regering bereid zal blijken te zijn één van de vele wegen in te slaan.

Als zij zich hierover wil beraden en haar antwoord over een eventuele wijziging van de Omroepwet wil aanhouden tot de onlangs tegen het midden van dit jaar toegezegde nota over haar beleid ten aanzien van de zogenaamde massacommunicatiemiddelen is ingediend, kunnen wij dit standpunt billijken. Wij vragen dan echter de verdere behandeling van deze wetsontwerpen tot zolang aan te houden.

*De vergadering wordt te 14.30 uur geschorst
en te 15.30 uur hervat.*

Staatssecretaris Van Hulten

Staatssecretaris Van Hulten: Mijnheer de Voorzitter! Als eerste ondertekenaar rust op mij de eer en de last het antwoord van de zijde van de Regering te beginnen.

Opvallend is hoe dit debat zich veeleer ontwikkelt tot een omroeppolitiek debat dan tot een technisch debat over een wijziging in de Telegraaf- en Telefoonwet. De thans voor ons liggende wetsontwerpen beogen in feite louter en alleen het tot stand brengen, c.q. het verbeteren van de orde in de ether. Zij hebben strikt genomen niet het tegengaan van storingen als essentie – de geachte afgevaardigde de heer IJmker merkte dit al op – maar de regeling van het gebruik van een schaarste-artikel. Golf lengten, frequenties, zijn nu eenmaal schaars. Internationaal moeten wij dat reguleren, om een optimaal gebruik voor de onderscheiden diensten: luchtvaart, scheepvaart, omroep en in het algemeen alle telecommunicatie via radio, te kunnen waarborgen.

Het Verdrag van Straatsburg vult een thans nog bestaand vacuüm in de wetgeving op. Daarvoor wil ik verwijzen naar de nota naar aanleiding van het eindverslag, waarin de Regering heeft opgemerkt dat er geen twijfel aan kan bestaan dat door het openlaten van de mogelijkheid tot het doen van omroepuitzendingen vanuit volle zee een geheel zelfstandige bron van ernstige ordeverstoring zou kunnen blijven voortbestaan.

Binnen dit verdrag vormt ons land de laatste ontbrekende schakel in de keten van telecommunicatie-administraties gelegen langs de zee, de Atlantische Oceaan in het algemeen en de Noordzee in het bijzonder.

Door dit verdrag en door de daarop gebaseerde regelingen wordt in feite ook een rechtsongelijkheid opgeheven. Immers, de heer Vermeer heeft hieraan al gerefereerd; als men op dit moment binnen Nederland illegaal uitzendt – het is recent in Drenthe gebeurd – dan wordt men gepakt en gestraft. Als diezelfde mensen kans hadden gezien de zee op te gaan zou dat nog niet het geval zijn geweest.

Uitzendingen conform die van Radio Veronica zijn ook thans reeds strafbaar indien zij vanaf Nederlandse schepen worden gedaan. Alleen het feit dat dit schip niet onder Nederlandse vlag vaart maakt het ons onmogelijk de internationale regelingen op dit terrein door te zetten. Legaliseren van omroepuitzendingen uit zee zou voor ons overigens, op dit moment, gezien het internationaal radioreglement, helemaal niet mogelijk zijn.

Al met al moet worden gesteld dat het hier in de eerste plaats om een frequentie-technische zaak gaat, ook al lijkt het debat meer over andere onderwerpen te gaan.

In dit verband is de vraag van verscheidene leden belangrijk of het geheel niet kan worden uitgesteld. Waarom is er nu plotseling geen uitstel meer mogelijk of is nu plotseling een zeezender niet meer mogelijk?

Allereerst wil ik dat woord „plotseling” bestrijden. Na de ondertekening van het verdrag is er, kennelijk met veel zorg – verschillende sprekers hebben dit al gezegd – gedurende enkele jaren een wetsontwerp voorbereid, dat werd ingediend door het demissionaire kabinet-De Jong. Het kabinet-De Jong heeft dat wetsontwerp niet meer afgehandeld en dat is ook niet meer gebeurd door de beide kabinetten-Biesheuvel. Wij troffen het in onze boedel aan.

Wat is voor ons nu de reden om de behandeling van dit wetsontwerp niet langer uit te stellen? Waarom moet het per se nu aan de orde komen en waarom moet het worden afgewerkt?

Een van de grootste problemen zit wel in de komende conferentie over het gebruik van de middengolf, die in oktober 1974 begint. Daar zal een Nederlandse delegatie moeten trachten het door ons gebruiken van onze huidige middengolffrequenties te verdedigen en er een bij te verwerven, zodat wij op drie middengolffrequenties kunnen gaan uitzenden. Zolang wij voor de kust een piraat tolereren, is de Nederlandse delegatie uiteraard een bijzonder ongeloofwaardige delegatie. Die piraat wordt dan natuurlijk al zonder meer op ons conto geschreven. Misschien is dat wel iets, dat een aantal geachte afgevaardigden wil. Misschien zeggen ze: Deze golf lengte hebben we toch; laten we die maar houden. De heer Schwarz heeft zich, zo herinner ik mij, in die

richting geuit. Het kwam erop neer, dat wij maar eerst tot overeenstemming moeten komen om pas daarna in het parlement een dergelijke wetgeving aan te nemen.

De heer Schwarz (D'66): Mijnheer de Voorzitter! Dat is een afgrijpselijk misverstand. Ik heb dat helemaal niet gezegd. Integendeel, ik zei, dat als onze gedelegeerden ter conferentie komen en zeggen: wij zitten met die afschuwelijke piraat en ons parlement heeft gezegd, dat die onmiddellijk verdwijnt, zodra wij die golf lengte hebben, dit een heel aardige uitgangspositie voor de onderhandelingen is.

Staatssecretaris Van Hulten: Het komt erop neer: eerst paken en dan gaan afspreken of we het gepakte mogen behouden. Als dat dan zo is, houden wij het en sluiten wij dat verdrag en als het niet zo is, gaan we gewoon met de piraat door.

De heer Schwarz (D'66): Dit laatste hebt u mij totaal niet horen zeggen.

Staatssecretaris Van Hulten: Neen, natuurlijk niet, maar ik interpreteer het zo.

De heer Schwarz (D'66): Ik heb het ook niet bedoeld. Integendeel, ik heb een aantal andere alternatieven opgesomd om toch zonder die extra golf lengte de lacune door het wegvallen van de zeezenders te kunnen opvullen.

Staatssecretaris Van Hulten: Op twee van die alternatieven zal ik nog terugkomen. Ik houd staande, dat het voor de Nederlandse delegatie, optredend namens Nederland, bijzonder moeilijk is en in feite een ongeloofwaardige positie schept, als wij als Nederland dit gat in onze wetgeving niet dichten en de piraterij tevoren niet onmogelijk maken.

Een tweede reden, waarom de wetgeving niet kan worden uitgesteld, betreft de klachten aangaande het gebruik van de 538 meterband door Veronica. Er is al voldoende over gerapporteerd in cijfers en in de gewisselde stukken. Ik behoef die klachten hier niet te herhalen.

De heer Piket (C.H.U.): Mijnheer de Voorzitter! Zou ik aan de Staatssecretaris mogen vragen, waarom Nederland dan het eerste land moet zijn, waarin de drugs gelegaliseerd moeten worden? Dit is in strijd met het beleid van alle Europese landen. Dat beleid is dus duidelijk in strijd met wat u nu bepleit.

Staatssecretaris Van Hulten: Dit stuk wetgeving over de radiopiraterij moeten we zien als een internationaal stuk wetgeving, dat nu een kleine 15 jaar in beweging is. Wij zijn als Nederland het sluitstuk. U kunt zich met recht afvragen, waarom wij het sluitstuk daarop zijn en waarom wij niet voorop liepen.

De heer Piket (C.H.U.): Dat zou een klapstuk worden.

Staatssecretaris Van Hulten: U wilt graag een klapstuk hebben. Dat kan. Ik weet niet, of drugs u daarbij zullen helpen.

Op de derde plaats zullen wij ons moeten realiseren, dat uitstel van de behandeling van dit wetsontwerp geen zaak is van enkele weken en vermoedelijk ook niet van enkele maanden. Een van de geachte afgevaardigden heeft gevraagd om een half jaar uitstel. Wachten op een beslissing betekent, dat wij veel langer zullen moeten wachten dan dat halve jaar.

Wat zijn namelijk de mogelijkheden? Ik schilder er twee. Mocht de Minister bij voorbeeld negatief beslissen op de aanvraag van de Veronica Omroep Organisatie, dan kan die organisatie uiteraard in beroep gaan. Die zaak kan dan een slepende kwestie worden. Dat geldt overigens ook voor alle andere piratenzenders. Ook in het geval dat de Minister een positieve beslissing neemt, kan zich exact hetzelfde voordoen. Dan kunnen namelijk de bestaande omroepen ook in beroep gaan en op dezelfde

Staatssecretaris Van Hulten

wijze de zaak tot een slepende kwestie maken. Wij kunnen dus niet als wij de zaak uitstellen, bepalen tot wanneer. Die datum is volslagen onbekend. Zoals vanmorgen ook al is gezegd door de geachte afgevaardigde de heer Vermeer, wordt die datum in feite bepaald door een instantie buiten de wetgevende instanties.

De heer **Steenkamp** (K.V.P.): Het is nog volslagen onbekend. Heeft u het nu over vijf maanden of over vijftien maanden?

Staatssecretaris **Van Hulten**: In ieder geval niet over vijf maanden. Als men in Nederland een heroepsprocedure start, dan is men na vijf maanden niet ver.

De heer **Steenkamp** (K.V.P.): U spreekt over een slepende kwestie. Vindt u een jaar lang uitstel al een slepende kwestie?

Staatssecretaris **Van Hulten**: Ik vind van wel. In oktober van dit jaar wordt een conferentie in Kopenhagen gehouden, waar opnieuw o.a. over golflengtes zal moeten worden gesproken. Via onze PTT-administratie zullen wij ijverig proberen frequenties voor een derde middengolfnet binnen te halen. Ik zou dit in oktober graag een kans zien maken; het op legale wijze veroveren van een derde middengolf in plaats van deze zaak tot een slepende affaire maken, waardoor wij in oktober geen kans maken op legale frequentie voor een derde middengolfnet. Wij moeten dan maar afwachten, wat er met deze derde golf gebeurt.

De heer **Polak** (V.V.D.): Dacht u, dat wij met aanneming van dit wetsontwerp in internationaal verband worden beloond met een derde golflengte? Ik vind dit een naïveteit, die u siert, maar het helpt ons niets verder.

Staatssecretaris **Van Hulten**: Tijdens de onderhandelingen, die tot nu toe zijn gevoerd – ik vertel het misschien nu voor het eerst – worden wij gehinderd in alle contacten door het feit, dat onze onderhandelingsbasis zo zwak is. Wij staan nergens, omdat wij tolereren, wat geen enkel ander land in West-Europa langs de Atlantische kust nog tolereert.

Mijnheer de Voorzitter! Mijn tweede hoofdthema betreft het punt van de wanorde in de ether. Enkele geachte afgevaardigden hebben daarover wat bagatelliserend gesproken. Het is aardig op te merken, dat die bagatelliserende opmerkingen dan worden gemaakt uit de hoek van de C.H.U. en de V.V.D. De kreet: Orde te land, ter zee en in de lucht is gevallen. Eveneens: Men moet rekening houden met de wensen van de burger. Het klassieke probleem van vrijheid en vrijheidsbeperking.

De heer **Polak** (V.V.D.): Democratie.

Staatssecretaris **Van Hulten**: Het gaat om de vraag, waar de vrijheid ophoudt en waar er vrijheid is. Nogmaals, het is een zeer klassiek probleem. De geachte afgevaardigde de heer Polak heeft zoëven al gezegd, dat het een probleem van de democratie is. Het probleem gaat al duizenden jaren terug.

Verscheidene geachte afgevaardigden hebben opgemerkt, dat in Kopenhagen destijds 230 golflengtes zijn verdeeld en dat er inmiddels 400 zijn bijgekomen. Is dat soms geen wanorde? De groei van in gebruik genomen golflengtes heeft zich met name gedurende de laatste 8 jaar voltrokken. De druk op dit schaarse-artikel is met name de laatste paar jaar sterk toegenomen. Vandaar – en begrijpelijk terwijze – een steeds sterker wordende druk op Nederland ervoor te zorgen, dat in het totale reguleringssysteem in de pas wordt gelopen.

De geachte afgevaardigde de heer IJmker heeft twee zenders genoemd, die piratenzenders zouden zijn. Hij noemde „Voice of America” en „Radio Liberty”. De „Voice of America” is – ik weet niet, of ik in dit verband het woord „helaas” moet gebruiken – opgenomen in het verdeelschema van Kopenhagen; het is een puur witte zender, die op geen enkele wijze illegaal genoemd kan worden. „Radio Liberty” werkt alleen op de korte golf, met

acht zenders; het betreft een golflengte, waarop geen algemene verdeelsleutel is toegepast, zoals ter zake van de midden- en lange golf het geval is. Een vrije golflengte kan iedereen in gebruik nemen; in bilateraal overleg met een andere staat kan daartoe worden besloten. Het spijt mij voor de heer IJmker, maar beide zenders zijn niet onwettig.

De heer **Steenkamp** (K.V.P.): De heer IJmker bedoelt: Zij zijn illegaal achter het IJzeren Gordijn!

De heer **IJmker** (C.P.N.): Heeft u dat van mij gehoord?

De heer **Steenkamp** (K.V.P.): Ja.

De heer **IJmker** (C.P.N.): Dan moet u eens uw oren na laten kijken!

Staatssecretaris **Van Hulten**: Mijnheer de Voorzitter! De heer Schwarz heeft enkele problemen aan de orde gesteld, waarover ik thans iets wil zeggen. Over de vierde golflengte kom ik nog te spreken.

Ik wil allereerst iets zeggen over het probleem van de plaatsing van een nieuwe zender in Zuid-Limburg, met een afscherming naar het zuiden. Dit onderwerp is door de heer Van der Sanden van de K.V.P.-fractie in de Tweede Kamer aan de orde gesteld. Ik heb toen al gezegd – de heer Van der Sanden was daarmee tevreden gesteld – dat deze zender, als hij Nederland enigszins redelijk zou willen kunnen bestrijken, zeer zwaar zou moeten zijn, met een vermogen in de orde van 500 kW. Ter vergelijking deel ik mede dat het huidige vermogen van de zenders Hilversum I en II 120 kW is. Als een zender van 500 kW zou worden geplaatst, dan zou afscherming naar het zuiden moeilijk zijn, omdat er een grote uitstraling naar het zuiden zal plaatsvinden. Die plaats is voor een nieuwe middengolffrequentie zeer ongunstig. Als wij er een krijgen, dan zal dat niet zijn een zender in Zuid-Limburg, maar een zender gebouwd op een centrale plaats, mogelijk in het zenderpark van Lopik.

Zijn tweede punt, de aankoop door de Nozema van de huidige Veronicazender, is ook in de Tweede Kamer behandeld. Aldaar is deze kwestie aangekaart door de geachte afgevaardigden de heren Van der Sanden en Wolff en mevrouw Van Veenendaal. In de Tweede Kamer heb ik gezegd dat wij met het probleem zitten dat wij allereerst een nieuwe frequentie moeten verkrijgen en dat dan pas actueel is de vraag, of men al of niet een nieuwe zender zal kopen of een oude zender van Veronica zal overnemen. Het probleem daarbij is – ik citeer nu letterlijk –

„dat Veronica een zeer laag vermogen heeft – 10 kW – dat niet kan worden opgevoerd.”

Veronica kan het zich permitteren met zo'n zender te werken en in een groot deel van het land niet of zeer slecht te worden ontvangen. Zodra deze zender een Nozema/PTT-zender wordt, zullen binnen een paar weken van de burgerij eisen op tafel liggen die zender te brengen op de kwaliteit van Hilversum I en Hilversum II. Dat is natuurlijk een aardige kostenfactor. Deze beide punten kan ik naar ik aanneem verder laten rusten.

De heer **Piket** (C.H.U.): Hoe kan die zender zo storend zijn, als hij vele delen van het land niet kan bereiken?

Staatssecretaris **Van Hulten**: Dat is een zaak die ook uitvoerig in de Tweede Kamer aan de orde is geweest. Ik kan daarop nu wel ingaan en een aantal passages uit de *Handelingen* gaan voorlezen, maar ik vind dat eigenlijk een beetje overbodig.

De heer **Piket** (C.H.U.): Ik vind het ook overbodig, want het is niet steekhoudend.

Staatssecretaris **Van Hulten**: Als de geachte afgevaardigde in

Staatssecretaris Van Hulten

eerste termijn had aangetoond, dat mijn antwoord in de Tweede Kamer niet steekhoudend was, dan was dat natuurlijk aanleiding geweest voor discussie, ik acht mij daarvan thans echter ontslagen. Ik zou dan eerst willen weten op welke gronden het niet een steekhoudend betoog is geweest.

Thans kom ik bij de nieuwe frequentie, waarover overigens ook al meer is gepraat. Ik zou willen beginnen met de opmerking die ik ook in de Tweede Kamer heb gemaakt, namelijk dat ik niet kan discussiëren over een vierde en een vijfde middengolffnet, omdat het niet zinvol is. In de discussie in deze Kamer is gelukkig de term „vijfde golflengte” niet gevallen, maar de vierde hangt kennelijk nog steeds in de lucht. Waarover wij zinvol met elkaar kunnen praten is het feit, naast de twee bestaande middengolffrequenties die wij hebben voor Hilversum I en II – ik tel Hilversum III niet mee, omdat hij 's avonds niet bruikbaar is – een nieuwe 24-uurs middengolffrequentie te hebben.

De PTT heeft het hele spectrum van de middengolf onderzocht en één plek gevonden – de 445 m – waar mogelijk nog iets kan. Die golflengte is niet van ons, maar van Egypte, Frankrijk en Rusland. Wat is de procedure in een dergelijk geval? De PTT moet de drie betrokken landen meedelen dat wij van zins zijn op deze golflengte te gaan uitzenden met een bepaalde sterkte. Die landen moeten dan binnen een bepaalde termijn reageren en meedelen of zij al dan niet bezwaren hebben. Van Egypte hebben wij over deze zaak, die al enige tijd speelt, niets vernomen. Van Frankrijk en Rusland hebben wij bezwaren vernomen. Daarop heeft de PTT weer gereageerd; gedeeltelijk is hierop ook weer gereageerd. Rusland heeft dat nog niet gedaan, maar Frankrijk wel. De discussie is in volle gang. Wij hebben te maken met een paar technische problemen. Rusland heeft een zender ingevoegd op de golflengte, die niet was aangemeld voor Nederland zijn aanvraag indie ide. Deze zender staat 1000 kilometer dichterbij Nederland dan de oorspronkelijke op die golflengte werkende zender. Frankrijk heeft – nadat wij onze aanvraag indienden – op deze golflengte een aanvraag ingediend voor een nieuwe zender in Lille, vlak bij de Frans-Belgische grens. Dit maakt het allemaal wat moeilijker want de twee landen zijn hierdoor zelf in de procedure aan het roeren op een niet geheel fris te noemen wijze.

De heer **Schwarz** (D'66): Is dat nu de golflengte, die bij de conferentie te Kopenhagen ter sprake zal komen?

Staatssecretaris **Van Hulten**: Dat hopen wij en wij hopen zelfs, dat wij daar slechts een stempel behoeven te halen.

De heer **Schwarz** (D'66): Ik begrijp hieruit, dat sprake is van een technisch probleem, dat moet worden opgelost in samenwerking met Frankrijk en Rusland. Het argument, dat wij er hier een piraat op na houden, komt hierbij eigenlijk niet aan de orde. Ik zie daarom niet, hoe het argument van de piraat, waarover u eerder begon, er hierbij iets toe doet.

Staatssecretaris **Van Hulten**: Ik ben eerder over die piraat begonnen omdat ik dat onderwerp eerst wilde afwerken; ik werk in een zekere orde. Ik wil nu spreken over de wijze, waarop legaal een golflengte kan worden verkregen, namelijk door de internationaal overeengekomen procedures te volgen, waarin Nederland een partner is. Deze procedure hebben wij ten aanzien van de genoemde golflengte gevolgd. Het overleg met Frankrijk en Rusland is geopend; de briefwisseling met uitwisseling van gegevens loopt. Onze PTT is doende met metingen om precies na te gaan wat er aan de hand is wanneer op deze golflengte wordt uitgezonden. Wij hopen, dat wij die zaak in de komende maanden rond kunnen krijgen. Ik weet niet, hoe snel dit in zijn werk zal gaan; het hangt een beetje van het tempo van de correspondentie af. Het kan zijn, dat het zeer snel verloopt, maar ik kan slechts zeggen, dat wij dit hopen. Hoe eerder wij die derde frequentie op de middengolf verkrijgen voor 24 uur per dag, des te plezieriger wordt de situatie voor ons.

Staatssecretaris Van Hulten e.a.

De heer **Polak** (V.V.D.): Mag ik als domme alpha vragen, of dit nu de golflengte is, waarover in de memorie van antwoord wordt gesteld, dat het vereiste internationale overleg ter verwerking van een nieuwe frequentie van 674 kHz is geopend?

Staatssecretaris **Van Hulten**: Dat is een aanduiding in kilohertz; dat zal wel de desbetreffende golflengte zijn, maar ik moet het zelf ook altijd even nazien. Ik ben net zo'n alpha als u. Het gaat om een frequentie van 445 meter, hetgeen overeenkomt met 674 kHz.

De heer **Polak** (V.V.D.): In de memorie van antwoord wordt daarover gesteld, dat verwacht mag worden, dat het mogelijk zal zijn, een nieuwe frequentie te gaan gebruiken. Nu doet u daarover wat somber; is dat de Russische dreiging?

Staatssecretaris **Van Hulten**: De Franse dreiging is dichterbij.

De heer **Polak** (V.V.D.): Je zou er piraat van worden als je hoort hoe dat overleg verloopt.

Staatssecretaris **Van Hulten**: Ja, als je liberaal bent wèl natuurlijk.

De heer **Schwarz** (D'66): Wat is nu de relatie tussen de aanvaarding van dit wetsontwerp of het uitstellen van de behandeling ervan enerzijds en technische problemen, die de PTT zo bekwaam met Frankrijk en Rusland aan het uitzoeken is, anderzijds? Daar komt het op aan. Als die zaak rond gemaakt kan worden, krijgen wij die golflengte, met of zonder piraat. En het zou dan misschien wel geweldig zijn, als u in Kopenhagen zou kunnen zeggen: En die piraat is inmiddels ook opgedoekt.

Staatssecretaris **Van Hulten**: Neen, neen. Helaas, mijnheer de Voorzitter, is dit niet zo simpel als de geachte afgevaardigde het voorstelt. Zolang wij die piraat voor de kust hebben liggen – en zo blijft het zolang wij deze twee wetsontwerpen niet hebben vastgesteld – blijven wij een land, dat tolereert, dat anderen zenders voor de kust exploiteren op gekraakte golflengten. Die situatie kan zich steeds wijzigen; wellicht zijn er over een tijd méér van dergelijke zenders. Wij streven nu juist naar een legaal verkregen golflengte. Wij denken die te kunnen krijgen in overleg met Frankrijk en Rusland. Wij hopen aan het einde van het jaar daartoe de bevestiging te krijgen. U kunt natuurlijk de bevestiging ervan vergeten, zelfs al zouden wij op bilateraal gebied met Frankrijk en Rusland tot een akkoord komen, als in Kopenhagen tevens wordt geconstateerd, dat Nederland bij voorbeeld ook nog een vierde frequentie heeft, die andere landen hindert, die een bepaalde golflengte bezet, die anderen ongetwijfeld aan Nederland zullen toerekenen.

De heer **Piket** (C.H.U.): De Staatssecretaris is tegen kraken, maar ik meen, dat zijn partij zo voor het kraken van huizen is.

Staatssecretaris **Van Hulten** (P.P.R.): Alle grapjes die in de Tweede Kamer hierover zijn gemaakt, herhalen zich hier kennelijk, mijnheer de Voorzitter.

De **Voorzitter**: Ik moge de Kamer aanbevelen, ook bij het maken van interrupties de orde van het debat in acht te nemen.

Staatssecretaris **Van Hulten**: Mijnheer de Voorzitter! Ik meen hiermee aan het einde van mijn antwoord te zijn gekomen. Voor zover nog problemen op dit technische vlak zullen rijzen, ben ik graag tot verdere detailleringen bereid.

Staatssecretaris **Kooijmans**: Mijnheer de Voorzitter! De punten van internationaalrechtelijke aard zijn in dit debat niet uitvoerig aan de orde geweest; slechts voelden de heren **Piket** en

Staatssecretaris **Kooijmans**

IJmkeren zich nog niet helemaal gerustgesteld over de naar hun oordeel te ver doorgevoerde toekenning van exterritoriale werking aan de Nederlandse Strafwet. Zij hebben zich afgevraagd, of daarmee niet in strijd met het geldende volkenrecht wordt gehandeld.

De heer **Piket** heeft zich in dat verband beroepen op het ook aan de overzijde van het Binnenhof reeds veel geciteerde advies van mijn zeer gewaardeerde oud-collega prof. Bos, met wie ik in het onderhavige geval van mening verschil. Evenals de heer **IJmkeren** heeft de heer **Piket** zich er met name over verbaasd, dat de Regering de – gezien de gelaatsuitdrukking van de heer **Piket** zou ik bijna zeggen – „euvele” moed heeft gehad om een koe uit de sloot te halen van de eerbiedwaardige leeftijd van het Lotus-arrest.

Mijnheer de Voorzitter! Ook aan de overzijde is deze materie reeds uitgebreid besproken. Ook daar heb ik opgemerkt, dat artikel II van de Conventie over de volle zee, dat naar het oordeel van de heer **Piket** de onbruikbaarheid van het Lotus-arrest voor het huidige moment aantoonde, slechts ziet op de casuspositie waarin het in het onderhavige geval van het Lotus-arrest ging, namelijk aanvaring op volle zee en de jurisdictieregels in een dergelijke situatie.

Dit betekent niet, dat de algemene beschouwing, die het Hof in het Lotus-arrest heeft gewijd aan de algemene systematiek van het volkenrecht met betrekking tot de strafrechtelijke jurisdictie van soevereine staten, haar waarde heeft verloren.

De heer **Piket** heeft opgemerkt, dat in de algemene volkenrechtelijke literatuur het Lotus-arrest – ook al in het verleden, onmiddellijk nadat het was uitgesproken – zwaar is gekritiseerd. Dit geldt met name de toepassing van de algemene beschouwingen die het Hof op die concrete casuspositie heeft gegeven. Het geldt echter niet de algemene schets, die het permanente Hof toen heeft gegeven met betrekking tot het karakter van het volkenrecht. Integendeel, die argumenten hebben hun waarde behouden. In het debat hierover in de Tweede Kamer heb ik erop gewezen, dat op deze algemene overwegingen nog betrekkelijk recentelijk een beroep is gedaan voor het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen in de zaak van de Imperial Chemical Industries (ICI). De Regering heeft de formulering van het permanente Hof van Internationale Justitie dan ook als een illustratie aangevoerd voor datgene, dat in het volkenrecht in het algemeen als geldend wordt erkend.

Mijnheer de Voorzitter! Ik wil nogmaals onderstrepen, dat het volkenrecht geen gesloten rechtssysteem biedt met betrekking tot de exterritoriale werking van de Strafwet en dat slechts een aantal prohibitive rules gelden waarop geen inbreuk mag worden gemaakt. Naar het oordeel van de Regering zijn de door het volkenrecht gestelde grenzen in de onderhavige ontwerpen geenszins overschreden.

Met name zou ik de bewering van de heer **IJmkeren** met kracht van de hand willen wijzen als zou de Regering zich op het standpunt stellen dat alles geoorloofd is voor zover het niet door een verdrag wordt verboden en dat de Regering daarmee de stelregel zou huldigen als zou recht identiek zijn aan macht.

De Regering heeft reeds in de stukken naar voren gebracht, dat zij wel degelijk rekening heeft gehouden met het geldende volkenrechtelijke gewoonterecht.

In de tweede plaats wil ik beklemtonen hetgeen reeds in de memorie van antwoord is gesteld, namelijk dat de beperkte omvang, die de Nederlandse strafwet in de regel heeft, in het onderhavige geval slechts in één geval wordt doorbroken. Dit laatste heeft betrekking op Nederlanders aan boord van niet-Nederlandse schepen of luchtvaartuigen, voor zover deze zich bevinden buiten elk nationaal gebied, dat wil zeggen: buiten gebied dat is onderworpen aan de soevereiniteit van een andere staat. Er kan waarlijk niet worden gesproken van lust tot machtsusurpatie van de Nederlandse Regering; het gaat om de bescherming van een bepaald niet alleen door Nederland erkend rechtsgoed, te weten de orde in de ether waarover de Staatssecretaris van Verkeer en Waterstaat reeds uitvoerig heeft gesproken. Het is een rechts-

Staatssecretaris **Kooijmans e.a.**

goed, dat reeds in een aantal ook voor Nederland bindende regelingen is vastgelegd.

Mijnheer de Voorzitter! De geachte afgevaardigde de heer **IJmkeren** heeft staatsrechtelijke bezwaren tegen de gedachten-gang als zou het parlement de plicht hebben de door de Regering getekende verdragen goed te keuren ten einde bekrachtiging mogelijk te maken.

Als de Regering deze gedachte heeft gehuldigd, dan zal ik de eerste zijn, die de bezwaren van de heer **IJmkeren** deel. Dit is echter in geen dele het geval geweest. De Regering acht het uiterst wenselijk en noodzakelijk, dat bekrachtiging van de betreffende verdragen plaatsvindt en hieraan geeft zij ook uiting, maar het is aan het parlement te beslissen of daartoe ook daadwerkelijk kan worden overgegaan.

Mijnheer de Voorzitter! Via de Minister van Justitie is de verwijtende vraag gesteld aan het Ministerie van Buitenlandse Zaken waar de lijst met niet-geratificeerde verdragen blijft. Ik kan de geachte afgevaardigde de heer **Schwarz** mededelen, dat deze zaak op het Ministerie van Buitenlandse Zaken in behandeling is genomen. Het is op zich zelf een klein kunstje om een lijstje van niet-geratificeerde verdragen te publiceren. De geachte afgevaardigde heeft echter ook gevraagd welke knelpunten ertoe hebben geleid, dat een dergelijk lijstje nog niet aan het parlement kon worden overgelegd. De voor dit onderzoek noodzakelijke werkzaamheden moeten worden ingepast in het gewone werk. Voor het onderzoek naar wat de voornaamste knelpunten zijn, moet overleg worden gevoerd met vele andere departementen alsmede met de beide andere rijksoverheden. Ik kan toezeggen dat er door een personele uitbreiding thans grotere prioriteit zal worden gegeven aan de verdere behandeling van het verzoek van de heer **Schwarz**.

Minister **Van Agt**: Mijnheer de Voorzitter! Mijn aandeel in deze gedachtenwisseling opent met het beantwoorden van een opmerking van de geachte afgevaardigden de heren **Piket** en **Polak**. Zij hebben gesteld, dat **Veronica** na een 14-jarig bestaan als zendstation het recht zou hebben gekregen om met de uitzendingen voort te gaan. Wellicht dat ik hun woorden enigszins onge-nanceerd parafraseer.

De heer **Polak** (V.V.D.): Inderdaad.

Minister **van Agt**: Misschien kunt u zich beter herkennen in hetgeen volgt. De geachte afgevaardigden hebben gesteld, dat er voor de wetgever middelerwijl rechtsverwerking zou zijn ingetreden.

Mijnheer de Voorzitter! Niet om over kleinigheden te vallen, maar die veertien jaar zijn wat overdreven. **Veronica** zendt uit vanaf 1960 en het Verdrag van Straatsburg is vijf jaar later tot stand gekomen. Men zou kunnen zeggen dat op dat moment de naast betrokken internationale gemeenschap te kennen gaf daarvan niet te zijn gediend. In ieder geval werden elf jaar later, in 1971, de wetsontwerpen ingediend tot goedkeuring van het Straatsburgse verdrag en tot uitvoering daarvan door middel van wijziging van de Nederlandse wetgeving. Het getal veertien lijkt mij dus wat opgepept, om ook eens iets over drugs te zeggen.

De heer **Piket** (C.H.U.): Zij zijn daarna toch wel in de koelkast gelegd.

Minister **Van Agt**: Zij hebben een poosje gelegen. Wij hebben er allemaal eens goed over nagedacht.

Mijnheer de Voorzitter! Dit was een opstapje naar een gewichtiger opmerking, namelijk dat het internationale Radio Reglement, zoals de geachte afgevaardigden weten, sinds zijn wijziging in 1959 de staten voorhoudt van verschijnselen als die ons vandaag bezighouden, niet gediend te zijn. De geachte afgevaardigde de heer **Polak** heeft er terecht op gewezen, dat het radioreglement zich tot staten richt en niet tot particulieren. Dat neemt echter niet weg dat die internationale regeling reeds vanaf

Minister Van Agt

1959 te kennen geeft dat dit soort verschijnselen in de internationale samenleving geen plaats behoort te hebben.

Nu kom ik toe aan de opmerkingen die zijn gemaakt over het nieuwe artikel 3 septies van de Telegraaf- en Telefoonwet.

De heer **Polak** (V.V.D.): Is de Minister nu helemaal klaar met het behandelen van het tijdselement?

Minister **Van Agt**: Ja, mijnheer de Voorzitter.

De heer **Polak** (V.V.D.): Wat de Minister nu heeft gezegd, hebben wij zelf ook allemaal al gezegd. Ik heb voorbeelden gegeven van de Crematiewet, de Zondagswet en de wetgeving op het terrein van de abortus, waaruit moest blijken dat dit verschijnsel toch niet zo ongewoon is. Ik zou toch ook graag een reactie hierop vernemen.

Minister **Van Agt**: Mijnheer de Voorzitter! De vergelijkingen die de heer Polak heeft gemaakt, zijn meer interessant dan sprekend.

De heer **Polak** (V.V.D.): Dat is een te moeilijke opmerking.

Minister **Van Agt**: Er zijn belangrijke verschillen tussen de gegeven voorbeelden en het onderwerp dat ons nu bezighoudt. Een daarvan is, dat een in 1965 tot stand gekomen internationale regeling verlangd, dat nationale wetgevers gaan optreden tegen het zenden vanuit volle zee. Een dergelijke opdracht van internationale herkomst is niet aan te wijzen in een van de door de heer Polak genoemde voorbeelden. Daarbij ging het er steeds om, of handelingen die formeel nog in strijd met de geldende wet waren, niet stilaan door een verandering in het rechtsbewustzijn waren geworden tot gedragingen die werden ervaren als redelijk en tolerabel. Dat was in ieder geval duidelijk ten aanzien van de wetgeving op het begraven en kan wellicht, althans tot op zekere hoogte, ook van de wetgeving op het gebied van de abortus worden gezegd.

De heer **Polak** (V.V.D.): Dit zou opgaan, als de heer Piket of ik ervoor had gepleit, het verdrag of de wet in kwestie te verwerpen. Wij hebben er alleen voor gepleit, dat men, zoals de Minister zegt, nu Veronica langzamerhand redelijk, aanvaardbaar en een deel van de maatschappij is geworden, met het oog daarop ervoor moet zorgen, dat Veronica kan doorgaan. Wij geven gaarne toe, dat dit niet op zee kan gebeuren. Het verdrag ter zake moet tot stand komen. Ik ben de laatste om dit te betwisten. Wij verwijten de Minister, dat hij zegt, dat dit het geval is, maar dat het toch weg moet. Veronica is langzamerhand ingeburgerd en aanvaardbaar geworden. Ze is voor mij en waarschijnlijk ook voor de Minister meer aanvaardbaar dan de abortus. Het argument van de Minister gaat dus niet op. Wij willen het gesloten verdrag naleven. Men moet de heer Piket en mij niet in de schoenen schuiven, dat wij dit verdrag willen verwerpen. Wij willen echter niet, dat het bestaan van dit verdrag wordt aangegrepen om iets, wat alleen in de Nederlandse maatschappij speelt, onmogelijk te maken.

Minister **Van Agt**: Mijnheer de Voorzitter! Ik begrijp wat de heer Polak bedoelt. Wij zijn het erover eens, dat het verdrag ook vandaag nog geratificeerd mag worden, zo niet behoort te worden; dat de uitvoeringswetgeving van het verdrag op zich zelf niet verwerpelijk is en dat deze niet dient te worden verworpen op grond van het enkele feit dat Veronica al een aantal jaren in volle zee heeft uitgezonden. De heer Polak is echter van mening - ik respecteer die mening -, dat de omstandigheid, dat Veronica al een aantal jaren heeft uitgezonden, een aansporing dient te zijn tot het zoeken naar mogelijkheden voor deze zender om in een andere status voort te leven. Mijn collega van Cultuur, Recreatie en Maatschappelijk Werk zal het zijne nog zeggen over de vragen die ter zake rijzen.

Thans ga ik in op artikel 3 septies en op de technische vragen, daarover gesteld. Hierbij ontmoet ik andermaal eerst de heer Polak. Met betrekking tot het eerste lid van dit artikel heeft hij er nog eens op gewezen, dat de daarin vervatte strafbaarstelling ruimer is - de geachte afgevaardigde zei naar ik meen: nodeloos ruimer - dan de overeenkomstige bepaling van het Verdrag van Straatsburg. Dit dient te worden erkend. De reden daarvoor is al - de geachte afgevaardigde de heer Polak weet dit - in de memorie van antwoord aangegeven. Bij letterlijke overneming van de formulering van het verdrag in de uitvoeringswet zou het handhaven van de uitvoeringsbepaling wel zeer moeilijk worden. Men kan dit het beste illustreren aan de hand van een voorbeeld. De uitvoeringswet verbiedt, daartoe door het verdrag genoopt, onder andere schepen aan de wal uit te rusten die bestemd zijn uitzendingen in volle zee te verzorgen.

Eist men nu ook in de uitvoeringswetgeving, dat het moet gaan om uitzendingen, bestemd om te worden ontvangen of die kunnen worden ontvangen in het gebied van een van de verdragsluitende staten, of die de etherverbindingen storen die met toestemming van een van die staten worden verzorgd, dan zal het effectueren van bij voorbeeld de bepaling die zich richt tegen het uitrusten van een zendschip, bijzonder moeilijk worden. Men zou dan tegen een schip dat in een Nederlandse haven wordt uitgerust, kennelijk om op zee uitzendingen te gaan verzorgen, een schip waarop zenders worden geïnstalleerd, feitelijk niets kunnen ondernemen, omdat op dat moment nog niet vaststaat, waar het heen zal gaan en nog minder, of de uitzendingen, vanaf dat schip te verzorgen, bestemd zijn om te worden ontvangen dan wel kunnen worden ontvangen in een van de verdragsluitende landen. Deze en dergelijke overwegingen hebben de keuze van de formulering bepaald.

Men zou hiertegen bezwaar kunnen maken wanneer deze uitbreiding van de uitvoeringswetgeving buiten de grenzen, getrokken door het Verdrag van Straatsburg, geen enkele internationaalrechtelijke basis zou hebben, maar men kan zeggen, dat de zoëven - in ander verband - genoemde bepaling van het internationale Radioreglement naar de geest en strekking ervan wel een zodanige basis verschaft.

De heer Polak heeft vervolgens gevraagd, of een buitenlander die een uitzending verzorgt vanaf een niet-Nederlands schip in volle zee strafbaar zal zijn. Geschiedt de uitzending vanuit een Nederlands schip, dan is de organisator daarvan strafbaar omdat hij de delictsomschrijving vervult, en tevens vervolgbaar omdat onze rechtsmacht zich door toedoen van artikel 3 van het Wetboek van Strafrecht tot hem uitstrekt. Is het een buitenlander op een buitenlands schip, dan is dit niet het geval. Weliswaar wordt dan wel de delictsomschrijving van artikel 3 septies, eerste lid, vervuld, maar geen van de bepalingen van ons Wetboek van Strafrecht noch van de aangevulde Telegraaf- en Telefoonwet betreffende de jurisdictie van de Nederlandse rechter is in dat geval van toepassing.

De geachte afgevaardigden de heren Polak en IJmker hebben gewezen op een consequentie waarop al eerder de aandacht is gevestigd, namelijk dat door de betrekkelijke ruime omschrijving van artikel 3 septies gevallen worden bestreken, waarin het optreden vanuit en door middel van een zendschip althans in ons land appreciatie ondervindt. In de Tweede Kamer en ook weer in de schriftelijke gedachtenwisseling met deze Kamer - in een discussie met de fractie van de C.P.N. - is het geval genoemd van een zendschip, opererend in de nabijheid van Griekenland, en vandaag is het voorbeeld genoemd van het optreden van een zendschip dat vrijheidsboodschappen uitzendt in de buurt van Chili, terwijl de heer Polak sprak over - zoals hij het terecht zei - de beminlijke idealist die vredesboodschappen uitzendt naar Israël en de Arabische landen, vanuit een schip in volle zee.

Erkend moet worden, dat deze gedragingen vallen binnen de termen van de voorgestelde delictsomschrijving. Hieraan dient te worden toegevoegd - zoals ook in de Tweede Kamer is gezegd - dat dergelijke consequenties slechts kunnen worden opgevangen (naar men mag vertrouwen ook zullen worden opgevangen)

Minister Van Agt

door een verstandige toepassing van het opportuniteitsbeginsel, door de bevoegdheid van het openbaar ministerie om in een bijzonder geval niet tot vervolging over te gaan van een feit dat op zichzelf strafbaar en vervolgbaar is. De Minister van Justitie is politiek verantwoordelijk, ook in deze Kamer, voor wat het openbaar ministerie, ook in deze zaak, doet dan wel nalaat.

Dan heeft ook op het eerste lid van artikel 3 septies betrekking hetgeen de heer Piket heeft gezegd over de rechtspositie van het hospitaal-kerkschip De Hoop. Ik zou staande willen houden de zelling, betrokken in de schriftelijke stukken zowel die voor de Tweede als voor de Eerste Kamer bestemd, dat het hier niet gaat om, in de zin van het verdrag en van de daarop afgestemde uitvoeringswetgeving, voor het publiek bestemde uitzendingen. De uitzendingen die vanuit het hospitaal-kerkschip worden verzorgd, zijn bestemd voor de in de nabijheid verkerende vissersschepen. Ik weet dat ze feitelijk kunnen worden ontvangen door toegewijde echtgenoten en trouwe verloofden aan de wal, maar zij zijn alleen bestemd voor omliggende vissersschepen, en niet voor het publiek in het algemeen.

Ik begrijp zeer wel, dat verschil van mening over deze interpretatie mogelijk is. Ik zou echter staande willen houden, dat dit, alle bijzondere omstandigheden in aanmerking genomen, een redelijke interpretatie is die in het internationale gezelschap begrip en erkenning zal vinden.

Ik mag nog wijzen op de consequentie van de stelling dat wat het hospitaal-kerkschip uitzendt wel voor het publiek bestemd is. Indien dat het geval zou zijn - dat is mijn interpretatie niet -, dan zou om aan die consequentie te ontkomen, Nederland ervan moeten afzien het verdrag te ratificeren, want het verdrag gebruikt dezelfde formule. Maar zelfs dan zouden wij nog niet uit de problemen zijn, want dan zal overblijven de kwestie, dat het hospitaal-kerkschip met machtiging van de Nederlandse overheid al jaar en dag werkt, terwijl indien wat zij doet wel zou zijn een voor het publiek bestemde uitzending, die machtiging nimmer had mogen worden gegeven, omdat dit dan in strijd zou zijn met het internationale Radioreglement.

Hoe wij het dus ook draaien of keren, in de strengst denkbare interpretatie zou De Hoop niet zijn te redden. Dan zou er voor De Hoop geen hoop meer zijn.

Ik kom thans op de opmerkingen over het tweede lid van artikel 3 septies. Daar ontmoet ik allereerst de geachte afgevaardigde de heer Piket, die het curieus heeft genoemd dat in dat artikel lid gedragingen die in wezen deelnemingshandelingen zijn, tot zelfstandige delicten zijn gemaakt. Hij heeft mij gevraagd daar eens een wijs woord over te zeggen.

Ik wil dat wel beproeven. Ik wil de geachte afgevaardigde de heer Piket graag voeren naar enkele voorbeelden, te ontlenuen aan onze wetgeving, zowel het Wetboek van Strafrecht als bijzondere wetten daarbuiten. Ik wil enkele voorbeelden putten uit het rijkelijk aanwezige materiaal.

In artikel 96, tweede lid, onder 2° wordt straf bedreigd tegen hem die „gelegenheid, middelen of inlichtingen tot het plegen van het misdrijf (zich of) anderen tracht te verschaffen“. In dit geval gaat het om een handeling die in essentie een deelnemingshandeling is, welke niettemin door de wetgever tot een zelfstandig delict is verheven.

De heer Piket (C.H.U.): Dat is ook samenspanning.

Minister Van Agt: Dat is echter het hoofddelict. Mijnheer de Voorzitter! Dan is er artikel 134 bis. Hierin staat:

„Hij die door een der in artikel 47 no. 2 vermelde middelen een ander tracht te bewegen een misdrijf te begaan, wordt, indien het misdrijf of een strafbare poging daartoe niet is gevolgd, gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste vijf jaren of geldboete van ten hoogste zeshonderd gulden, echter met dien verstande dat. . .“

De onder artikel 47 onder 2° vermelde middelen zijn de uitlok-

Minister Van Agt e.a.

kingsmiddelen. Ook hier is een gedraging die in wezen een deelnemingsbehandeling is, verheven tot een zelfstandig delict, tot een der misdrijven van het Tweede Boek van het Wetboek van Strafrecht.

Uit ditzelfde wetboek wil ik nog putten artikel 198, lid 3. Hierin gaat het om het onttrekken van enig goed aan een gerechtelijk verslag. In het derde lid staat:

„De bewaarder die opzettelijk een dezer feiten pleegt of toelaat, of den dader als medeplichtige ter zijde staat, wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste vier jaar.“

Hier wordt de medeplichtigheid aan het hoofddelict nog eens zelfstandig strafbaar gesteld. In dit geval met de bedoeling om de medeplichtige bewaarder te bedreigen met een hogere straf dan de pleger, terwijl uit de grondregels van het Eerste Boek voortvloeit dat de medeplichtige met een lagere straf wordt bedreigd dan de pleger.

Zo zijn er ook buiten het Wetboek van Strafrecht een aantal voorbeelden te geven. Ik bewijs waarschijnlijk een aantal leden van dit hoge college een dienst door van die opsomming af te zien. Ik volsta met mijn vriend de heer Piket te verwijzen naar het fameuze proefschrift van E. J. Anevelde getiteld: „Strafrechtelijke aansprakelijkheid van deelnemers en andere derden“, waarin hij onder andere op de bladzijden 88 e.v. een opsomming van door hem gewenste voorbeelden zal aantreffen.

De geachte afgevaardigde de heer IJmker sprak over de „uithongeringsclausule“. Op dit punt valt geen nieuws meer mede te delen. In de stukken is - ik meen dat de heer Vermeer dit uitdrukkelijk heeft gememoreerd - uiteengezet dat deze bepaling niet in strijd is met het Verdrag van Rome en is tevens beargumenteerd waarom dit niet het geval is. Voorts is al een en andermaal erop gewezen dat in hetzelfde artikel 3 septies, en wel in het derde lid daarvan, een uitzondering is opgenomen voor die gevallen waarin de strafbaar gestelde handelingen worden verricht ten einde in geval van nood het schip of luchtvaartuig bij te staan of mensenlevens te beschermen.

Wellicht is dit een bepaling die ten overvloede is opgenomen, want men kan stellig staande houden dat ook bij gebreke van deze uitdrukkelijke bepaling, overgeschreven uit het verdrag, het bieden van hulp aan mensen in nood al niet tot strafoplegging had kunnen leiden ingevolge algemene beginselen van het Wetboek van Strafrecht, het ontbreken van wederrechtelijkheid en het ontbreken van schuld, zo er al wederrechtelijkheid zou zijn. Ik zou echter opteren voor het ontbreken van deze wederrechtelijkheid.

De heer Polak heeft tenslotte over artikel 3 septies nog gevraagd of ingevolge de bepaling van het tweede lid, sub f, strafbaar is de fabrikant die reclame laat maken door een zeezender voor zijn eigen produkt. Inderdaad, dat is hij. Dat gedrag vervult de delictomschrijving door de heer Polak aangewezen. Zelfs dan wanneer tegen het hoofddelict, het zenden, geen strafrechtelijk optreden door Nederland mogelijk zou zijn, omdat het weliswaar op zichzelf binnen de termen van een delictomschrijving valt, maar niet onder het bereik ligt van de Nederlandse jurisdictie.

Minister Van Doorn: Mijnheer de Voorzitter! Ik heb er niet over te klagen dat aan het ambtsterrein van de vierde ondertekenaar van de wetsontwerpen te weinig aandacht zou zijn gegeven. Ik wil dat niet zeggen; integendeel. Ik stel echter voorop dat de wetsontwerpen een zaak tot strekking hebben die, naar mijn overtuiging, niet in rechtstreeks verband staat met de omroepproblematiek.

Niettemin kan ik mij goed voorstellen, omdat er in de praktijk ongetwijfeld verband kan worden gelegd, dat verschillende afgevaardigden over de omroepproblematiek hebben gesproken. Juist op het punt van die omroepproblematiek wil ik mij zeer bekorten. Ik ga ervan uit dat er bij de behandeling van de begroting heel wat gelegenheid zal bestaan met name daarover van gedachten te wisselen.

Minister Van Doorn

Toen ik na mijn optreden als Minister van Cultuur, Recreatie en Maatschappelijk Werk de witte stukken eens ging bekijken – ik erken dat ik ze al zo'n beetje kende, maar toch niet echt goed – en verder de stukken, zoals deze van de Eerste Kamer kwamen, ging volgen, kwamen in het bijzonder enkele gevoelens bij mij op. Ik vroeg mij af, of soms niet wat te licht wordt getild, zelfs van uit dit hoge college, aan de vraag wat ministers kunnen doen, gegeven het feit dat er een wet bestaat. Klaarblijkelijk leeft bij een aantal leden van de Eerste Kamer dezelfde veronderstelling als bij een aantal leden van de Tweede Kamer, dat het een kleinigheid zou zijn ad hoc een Omroepwet te wijzigen in die zin dat men voor één zendgemachtigde duidelijk zou afwijken van het als kern in de Omroepwet vastgelegde systeem. Door sommige geachte afgevaardigden werd over de mogelijkheid zo iets voor elkaar te krijgen heel wat gemakkelijker gedacht dan door mij.

In de derde plaats ga ik zo ver te veronderstellen, dat ook ten aanzien van de zo belangrijke beginselen van behoorlijk bestuur ietwat gemakkelijker werd gedacht over de mogelijkheden ter zake dan ik zelf doe. Men deelde het als het ware als volgt in. De Omroepwet zou zijn bedacht en misschien ook nog moeten blijven gelden voor wat wij de gewone zendgemachtigden noemen. Veronica zou klaarblijkelijk een soort monopoliepositie moeten krijgen en geheel aparte mogelijkheden moeten hebben. Daarnaast is nauwelijks gesproken over Radio Noordzee. Ik meen, dat ik vandaag door één van de geachte afgevaardigden Radio Noordzee heb horen noemen. Dat zeer bijzondere onderscheid tussen Noordzee enerzijds en Veronica anderzijds heb ik niet zo goed begrepen. Men kan zeggen, dat er daarnaast misschien nog een vierde groep is, namelijk nieuwe aanvragers van een zendmachtiging.

De heer **Piket** (C.H.U.): Mijnheer de Voorzitter! Ik dacht dat Radio Noordzee veel jonger was dan Radio Veronica.

Minister **Van Doorn**: Radio Noordzee is wat jonger.

De heer **Piket** (C.H.U.): Veel jonger, maar u zegt: wat jonger. U bent echter meer op de hoogte van de omroepen dan ik.

Minister **Van Doorn**: Radio Noordzee is enige jaren jonger. Ik wil echter tegelijk zeggen, dat dit voor mij allerminst betekent, dat men moet zeggen, dat er maar „met twee maten moet worden gemeten” en dat een groep die er veel langer is veel duidelijker een geprivilegieerde positie kan krijgen dan een groep die er korter is. Ik zou mij ten aanzien van nieuwe groepen, die zich zouden willen melden om mee te doen in de hele informatieactiviteit, bepaald niet discriminatoir willen opstellen.

Dat waren zo de gevoelens die bij mij opkwamen. Men weegt sommige dingen te licht. Men kijkt tegen sommige zaken te gemakkelijk aan, in het bijzonder tegen de vraag, of men wel bepaalde zeer creatieve gedachten tot uitvoering kan brengen, gegeven het feit, dat er een wet is, die nu eenmaal luidt zoals ze luidt.

In de tweede plaats wijs ik erop, dat een wijziging van de Omroepwet, zo men die al zou willen, bepaald volgens de gedachten, zoals ze zijn geformuleerd, niet denkbaar is. Immers, deze zou dan ertoe strekken één bepaalde groep te helpen. Daarmee zou de kern van het systeem van de Omroepwet komen te vervallen. Men zou tot een heel ander systeem moeten komen.

In de derde plaats is er de vraag, of wij ons ten aanzien van verschillende groepen zo opstellen, dat er inderdaad sprake is van „gelijke monniken, gelijke kappen”. Wanneer zich in de eerstkomende maanden nieuwe groepen melden voor dergelijke privileges of bestaande groepen naast hun gewone zendmachtiging zulke privileges willen verkrijgen, dan moet behoorlijk bestuur kunnen meebrengen, dat wij die weg opgaan. Reeds daarin lijkt mij een aanwijzing gelegen te zijn, dat zeer bezwaarlijk die weg kan worden betreden.

Na deze wat algemene opmerkingen wil ik graag ingaan op een aantal opmerkingen, van uit dit college gemaakt. Ik wil in het bij-

zonder wat zeggen over de volgende thema's: de horizontale programmering, de motie van mevrouw Van Veenendaal, de aanvraag van de VOS en de aanvraag van de VOO. Tot slot zal ik dan nog enkele opmerkingen maken over het betoog van de heer Polak, voor zover zich dat richt op de gedachte, dat intussen al een overgangsregeling gecreëerd zal moeten zijn. In tweede instantie zou ik nog iets kunnen zeggen over de kwestie van het uitsstel.

De heren Schwarz en IJmker hebben gesproken over het vraagstuk van de horizontale programmering en zij hebben mij om een definitie gevraagd. Ik geef die graag, al is het niet de eerste keer, dat zij wordt gegeven; ook in de schriftelijke stukken is die problematiek aan de orde geweest. Ik zou onderscheid willen maken tussen de horizontale programmering en de horizontale presentatie. Dat laatste brengt met zich, dat elke dag op dezelfde tijd dezelfde presentator optreedt. Dat is in ons omroepbestel – ik betreur dit zelf niet – een niet gemakkelijk te realiseren zaak. De horizontale programmering is zeker te realiseren en wordt in toenemende mate door de gewone zendgemachtigden en door de NOS gerealiseerd. De vraag kan worden gesteld of de horizontale presentatie wel zo'n gelukkige zaak is. Ik kijk hier anders tegenaan dan verschillende geachte afgevaardigden. Ik ben een zeer groot voorstander van de nodige afwisseling en de nodige mededinging en rivaliteit, juist wanneer het over zaken als de omroep gaat.

De heer **Schwarz** (D'66): Ik behoor tot degenen, die de Minister hebben gevraagd om een definitie van horizontaal programmeren, niet omdat ik dit niet eerder in de stukken heb gelezen, maar omdat in de memorie van antwoord staat, dat Hilversum III en de besprekingen tussen de omroepverenigingen zich richten op het horizontaal programmeren. In de nota naar aanleiding van het eindverslag zegt de Minister: Het percentage popmuziek in Hilversum zal wel wat worden verhoogd. Dat begreep ik niet. Was dit nu in overeenstemming met de definitie van de Minister van een horizontale programmering?

Minister **Van Doorn**: Het zijn inderdaad twee zaken. Wellicht heeft die formulering bij de geachte afgevaardigde misverstanden gewekt. Uit informatie bij de vrije omroep blijkt mij, dat meer popmuziek zal worden uitgezonden. Anderzijds heeft men in Hilversum plannen – voor zoveel men op dit gebied al niet veel heeft gedaan – om die horizontale programmering nog duidelijker te doen doorkomen, hetgeen betekent, dat men zeer duidelijk en nog vaker op bepaalde uren bepaalde soorten programma's voor bepaalde publieken wil brengen.

De heer **Schwarz** (D'66): De opmerking in de nota naar aanleiding van het eindverslag, dat het poppercentage wat zal worden verhoogd, is toch wel misleidend.

Minister **Van Doorn**: Het woord „misleidend” is voor mij te zwaar. Misschien zou door een wat andere formulering, wellicht zelfs door een wat andere lay-out, dat misverstand zijn voorkomen.

Mijnheer de Voorzitter! Hilversum III wordt geen zeezender, maar komt wel degelijk tegemoet aan geconstateerde wensen en behoeften, waarin thans de zeezenders voorzien.

Door een uitbreiding van de hoeveelheid popmuziek brengt Hilversum III praktisch evenveel op dit gebied als de luisteraars van de zeezenders gewend zijn, terwijl daarnaast de horizontale programmering ook aan de wensen van die luisteraars tegemoet komt. Die luisteraars blijven dus geenszins in de kou staan.

Ook de heer **Piket** heeft over de horizontale programmering gesproken. Hij stelde dat omroeporganisaties die horizontaal programmeren eigenlijk een beetje schuldig zijn. Ik merk dat de heer **Piket** thans niet aanwezig is. Misschien kan ik straks beter ingaan op hetgeen hij heeft gezegd. Ik ga er daarbij niet van uit dat wat de heer **Piket** hier opmerkt, de andere leden van de Ka-

Minister Van Doorn

mer niet zou interesseren. Ik vind het echter tegenover hem hoffelijker dat ik straks op zijn betoog inga.

Ik wil nu enige informatie geven in verband met de motie van mevrouw Van Veenendaal. De invloed van de Minister op de programmering wordt zeer beperkt door de Omroepwet. Ik acht dit een heel belangrijk punt. Ik doelde daarop zoëven reeds toen ik zei: Wat denkt men wel dat allemaal kan, als er een wet is zoals de Omroepwet? Ik verschuil mij dus niet, zoals de geachte afgevaardigde de heer Schwarz het ziet, als ik het goed heb begrepen, achter de wet te dezer zake. Neen, ik houd mij aan de wet. Wat ik niet wil, is een gelegenheidswetje, dat zou strekken tot wijziging van de Omroepwet op één punt. Als ik dat al zou willen, zou het niet eens kunnen, omdat men dan het systeem in de kern zou raken, in een kern die belangrijk is en naar mijn mening overeind moet blijven. Het gaat hierbij om een belangrijke zaak, het gaat om niet minder dan om de vrijheid van meningsuiting, waarmee de overheid uiterst voorzichtig zal hebben om te gaan.

Terecht bevat de Omroepwet bepalingen, die de invloed van de overheid op de programma's vergaand beperken. Het zou onjuist zijn ter wille van Veronica - ik spreek liever over: ter wille van de zeezenders - de deur open te zetten, zodat de overheid de omroep eigenlijk in zo'n zaak zou voorschrijven, wat en hoe er moet worden uitgezonden.

Dat alles wil natuurlijk niet zeggen, dat de Regering helemaal niets kon doen en dus ook niets heeft gedaan. Ik wijs erop dat er met de omroep overleg is geweest en dat er mijnerzijds zendtijd beschikbaar is gesteld voor nachtzendingen. Wij hebben ook nagegaan wat voor het personeel van de zeezenders zou kunnen worden gedaan, niet zonder enig succes. Het mogelijke is gedaan binnen de grenzen van de wet, die terecht grenzen voor de overheid stelt.

Ik kom thans tot de vragen die mij zijn gesteld naar aanleiding van de zendtijadressen van de VOS en de VOO. Ik wil met de VOS beginnen. De geachte afgevaardigden de heren Schwarz, Piket en Gooden hebben vragen gesteld over deze zendtijaanvraag welke is geschied op basis van artikel 19 van de Omroepwet. Het advies van de Omroepraad hierover is op het departement ontvangen op 11 december 1973. Dat brengt met zich dat ik uiterlijk op 9 februari, binnen zestig dagen na ontvangst van het advies, zal moeten beslissen over deze aanvraag. Over de inhoud en de conclusies van het advies van de Omroepraad wil ik thans - ik herhaal het standpunt dat ik in de schriftelijke stukken heb ingenomen - geen mededelingen aan de Kamer doen. Evenmin acht ik het juist nu met de Kamer in discussie te treden over de merites van die aanvraag. Er bestaat naar mijn oordeel geen zodanig rechtstreeks verband tussen de wetsontwerpen, die voorliggen, en de aanvraag van de VOS, dat deze thans nader onder de loep zou moeten worden genomen. Belangrijk acht ik ook, dat het hier bespreken van het advies van de Omroepraad - nog vóór, gelezen het advies, de beslissing wordt genomen - achterwege blijft. Dit zou een zeer ongewenste afwijking zijn van de gebruikelijke gedragslijn. Terecht is het in het verleden nimmer de gewoonte geweest om zendtijaanvragen vooraf in de Staten-Generaal te bespreken.

Ten aanzien van de aanvraag van de VOS kan ik slechts herhalen, wat ik bij de behandeling van de wetsontwerpen aan de overzijde heb gezegd, namelijk, dat ik toewijzing van zendtijd op basis van artikel 19 van de Omroepwet in het geval van de VOS niet erg voor de hand liggend acht.

Vervolgens wil ik twee punten behandelen, die in de beschouwing van de heer Piket naar voren zijn gekomen.

De heer **Piket** (C.H.U.): Ik wil mij graag verontschuldigen voor mijn afwezigheid van zoëven; ik werd even aan de telefoon geroepen.

Minister **Van Doorn**: De heer Piket, mijnheer de Voorzitter, heeft over de horizontale programmering gesproken en gesteld, dat de omroeporganisaties, die horizontaal programmeren, zich in feite wat schuldig maken aan iets wat niet zo elegant is. Zij

pikken - als dat niet een wat te huiselijk woord is voor dit huis - het systeem van anderen en zij plegen als het ware een stuk plagiaat. Ik heb begrepen, dat de heer Piket dit plagiaat verwerpelijk vindt.

Echter, tegelijkertijd eist de geachte afgevaardigde, dat een alternatief voor Veronica wordt geboden. Als de omroep te Hilversum daarin zou voorzien, zou de heer Piket geen moeilijkheden hebben. Dit brengt mij tot de conclusie, dat de geachte afgevaardigde op hetzelfde moment is vergeten, dat dit in zijn ogen een verwerpelijk plagiaat zou moeten worden genoemd.

De heer **Piket** (C.H.U.): Dat eerste heeft u voortreffelijk begrepen. Excellentie, althans, ik ben blij dat het zo is overgekomen. Wat betreft het tweede, moet er sprake zijn van een misverstand. Ik heb niet beweerd, dat Hilversum III per se de programmering van Radio Veronica moet overnemen. Ik heb juist geconstateerd, dat men tracht, dit te doen. U heeft in uw nota naar aanleiding van het eindverslag ook duidelijk gesteld, dat zij daarmee doende zijn, maar er nog niet volledig in geslaagd zijn.

Minister **Van Doorn**: U heeft ook gesteld, dat zij aanhaken, waarmee zij iets doen, dat niet zo erg „chic“ is. Laat ik het zo maar zeggen: ik zeg het dan wat vriendelijker dan u het gezegd heeft. Ik stel daar nu tegenover, mijnheer de Voorzitter, dat men van twee één moet kiezen. Ofwel men stelt, dat alleen Veronica een dergelijk programma mag brengen, dat niet door anderen mag worden nageaapt; of men stelt dat, wanneer Veronica weg moet, er eerst een alternatief moet komen in die zin, dat er een omroep komt, die precies of ongeveer zo opereert als Veronica deed. Welnu, die ronde kan ik met u niet maken; die lenigheid gaat mij iets te ver.

De heer **Piket** (C.H.U.): Mijnheer de Voorzitter! Uit de woorden van de Minister blijkt toch wel duidelijk, dat hij de omroepzuilen op dit moment toestaat, dat Hilversum III een programmering heeft, die in de richting gaat van Radio Veronica; laat ik het zo maar voorzichtig stellen. Waarom zou de VOO, wanneer zij een aanvraag indient en op deze zelfde wijze wil voortwerken, dan niet een dergelijke programmering kunnen blijven brengen?

Minister **Van Doorn**: Er is al direct het niet geringe onderscheid, dat Hilversum III wordt benut door een aantal omroepen, terwijl in de gedachte van de geachte afgevaardigde één zendgemachtigde zozeer zou worden bevoorrecht, dat hij alleen een geheel net - of een belangrijk gedeelte daarvan - zou mogen benutten met dat programma. Daarin zit een grote moeilijkheid. Daarnaast moet ik erop wijzen, dat de heer Vermeer heel terecht heeft gezegd, dat het aan de zendgemachtigden is om uit te maken, welke inhoud zij aan hun programma's willen geven. Het is dus ook aan de zendgemachtigden uit te maken, of zij in de tekorten en lacunes die er volgens sommige groepen in de programmering zijn, willen voorzien, zo al op basis van een beetje redelijk onderzoek mag worden geconstateerd, dat die behoeften zo verschrikkelijk groot zijn als wel wordt opgemerkt. Ik knoop daaraan nog vast, dat het niet alleen het goed recht is van de zendgemachtigden, het zou ook wel eens hun culturele en geestelijke opdracht, zoals zij die zien, kunnen zijn, dat zij het niet als hun eerste taak zien te voorzien in behoeften zoals die geteld en gemeten worden.

De heer **Piket** heeft gevraagd, waarom de Omroepwet niet zo wordt gewijzigd, dat een Veronica-programma mogelijk zal zijn. Ik meen, dat ook de heer Gooden deze gedachte heeft uitgesproken. Als men erkent, dat het maken van een dergelijk programma met de huidige Omroepwet niet mogelijk is, betekent dat dan, dat de Regering moet zeggen, dat zij de Omroepwet daartoe zal wijzigen? Ik wil hierop twee antwoorden geven. De Regering staat - ik heb dit al eerder gezegd - niet op het standpunt, dat de Omroepwet in deze kernkwesaties moet worden gewijzigd. In de tweede plaats zou, indien de Regering wel op dit standpunt

Minister Van Doorn

stond, dit betekenen, dat het nooit alleen een eigen mogelijkheid voor de zendgemachtigde Veronica mag zijn. Dat is in het oog van een regering of in het oog van het parlement niet mogelijk; het is ook in het oog van de heer Piket zeker niet mogelijk. Indien dat namelijk wel zou gebeuren, zou van een zeer merkwaardig bestuur moeten worden gesproken.

Mijnheer de Voorzitter! Ik moet nog iets zeggen over de VOO. De heren Schwarz, Piket en Gooden hebben de zendtijdaanvraag van de VOO besproken. Ik stel voorop, dat de geachte afgevaardigden deze aanvraag naar mijn mening ten onrechte aan de orde stellen in het kader van het zoeken naar een alternatief voor de verdwijnende uitzendingen van Radio Veronica. Immers, de VOO zal, als haar zendtijd wordt toegewezen – de procedure daarover is nog gaande, het is nog een open vraag –, een volledig programma moeten brengen; ik spreek in dit verband liever niet van „totaalprogramma”. Dat programma zal uiteraard in grote mate moeten verschillen van de thans door Radio Veronica gebrachte programma's. Dat is al een reden om te zeggen, dat een vergelijking van de VOO-kwestie met de onderhavige kwestie, waarbij men denkt over iets als Veronica, zo mogelijk door een groep als Veronica of door Veronica zelf, niet ter zake doende is. Wanneer de zendtijdaanvraag van de VOO wordt ingewilligd, kan zij immers niet alleen wat de inhoud, maar ook wat de zendtijd betreft, op geen enkele wijze haar huidige activiteiten benaderen. Zij zal immers qua zendtijd een C-omroep worden en een fractie krijgen van de zendtijd, waarover Radio Veronica nu beschikt.

Mijnheer de Voorzitter! Het is de Kamer bekend, dat ik aan de VOO inlichtingen heb gevraagd, die de Omroepraad zal moeten kennen en die ik in mijn overwegingen zou moeten betrekken, willen wij tot beslissingen kunnen komen, die gebaseerd zijn op voldoende gegevens.

Die inlichtingen nu heb ik van de VOO gekregen in een brief dd. 10 januari.

Aan het verzoek van de heer Schwarz om een commentaar op deze brief van de VOO te geven, zou ik niet willen voldoen. Ik hoop dat de geachte afgevaardigde en de Kamer mij dit niet kwalijk zullen nemen. Ik heb nog niet de gelegenheid gehad het betreffende stuk te bestuderen, maar bovendien acht ik het bepaald onjuist tegenover de Omroepraad, die deze zaak nog moet behandelen en mij nog van advies moet dienen.

Het lijkt mij juist, dat de Omroepraad eerst in de gelegenheid wordt gesteld zijn advies uit te brengen en hierbij wil ik dit college niet voor de voeten lopen.

De geachte afgevaardigde de heer Gooden moet ik antwoorden, dat de Omroepraad bij het uitbrengen van zijn advies niet gebonden is aan een termijn; ik weet derhalve niet wanneer dat advies kan worden verwacht. Dat is niet in mijn hand. De heer Gooden is één van degenen, die zeer goed kan en zal weten dat de Omroepraad een zeer zelfstandig opererend college is.

Ten overvloede geef ik de geachte afgevaardigde de verzekering dat ik na ontvangst van het advies de aanvraag van de VOO aan de wettelijke criteria zal toetsen op dezelfde wijze als dit is gebeurd ten aanzien van andere aanvragen.

Niet zozeer vandaag in deze Kamer als wel in de stukken en in de publiciteitsmedia heeft men zich afgevraagd of te dezen aanzien een aparte beoordeling zal plaatsvinden.

Mijnheer de Voorzitter! Het heeft mij getroffen, dat men een dergelijke veronderstelling kan uiten. Aan de mensen van Veronica heb ik onlangs nog eens gezegd – niet omdat zij er ongerust over waren, maar omdat ik er behoefte aan had – dat er geen sprake kan zijn van een beoordeling in die zin, dat Veronica apart wordt beoordeeld. Het gaat enkel en alleen om een beoordeling, die gebaseerd is op de vraag of Veronica voldoet aan de door de wetgevers gestelde eisen; eisen, die ik in acht heb te nemen bij mijn beoordeling van het verzoek. Zo heb ik het ook enkele maanden geleden uitgelegd voor de NOS-radio.

De geachte afgevaardigde de heer Piket zal hieruit begrijpen, dat ik geen antwoord kan geven op zijn vraag hoe mijn beslissing ten aanzien van de zendtijdaanvraag van de VOO zal zijn. Ik heb

immers zoëven een opmerking gemaakt over het tempo en heb ook gesteld, dat ik het advies van de Omroepraad wil afwachten. Deze raad moet onafhankelijk en onbevangen werkzaam kunnen zijn.

Wel kan ik de heer Schwarz de min of meer technische mededeling doen, dat een eventuele toewijzing van zendtijd zal kunnen ingaan op 1 oktober aanstaande, indien ik mijn beslissing vóór 1 juli van dit jaar kan nemen. Ik druk mij nu voorzichtig uit, naar ik hoop.

De heer Schwarz (D'66): U beantwoordt mijn vraag niet alleen voorzichtig, maar ook exact. Ik zou echter nog een aanvullende vraag willen stellen. U moet een beslissing nemen binnen 60 dagen nadat de Omroepraad zijn advies heeft uitgebracht. Dat zou ongeveer 1 mei zijn. Hoe groot acht u de kans, dat u voor 1 mei een advies van de Omroepraad hebt?

Minister Van Doorn: De geachte afgevaardigde moet het mij niet kwalijk nemen dat hetgeen ik zou zeggen, voluit gratis zou zijn. De geachte afgevaardigde heeft in het geheel niets aan mijn zeer persoonlijke schatting die op niets is gebaseerd. Ik vraag er begrip voor, dat ik hierop geen antwoord meen te kunnen geven.

De heer Piket (C.H.U.): Mijnheer de Voorzitter! Er zijn verschillende adviescolleges in Nederland. Ik denk aan de SER, de Ziekenfondsraad. Herhaaldelijk wordt in die colleges door de betreffende Ministers aangedrongen op het snel uitbrengen van een advies.

De heer Steenkamp (K.V.P.): Of een interimadvies.

De heer Piket (C.H.U.): Of een interimadvies. Waarom is dat niet mogelijk in het onderhavige geval?

Minister Van Doorn: Ik wil graag een tussenvraag stellen in verband met de interruptie van de geachte afgevaardigde de heer Steenkamp. In welke zin zou naar zijn mening een tussenadvies nuttig zijn? Wat zou het onderwerp hiervan zijn?

De heer Steenkamp (K.V.P.): De heer Van Doorn blijft zo onduidelijk over enige toezegging. Ik moet zeggen dat het mij volstrekt vreemd voorkomt – blijkbaar ben ik van dit terrein onvoldoende op de hoogte – dat de Minister van CRM niet weet, hoe in een zaak, die vrij sterk bij ons volk leeft, de Omroepraad zijn planning heeft gemaakt. Dat lijkt mij bijzonder vreemd. Men weet bij voorbeeld – ik verwijs naar de woorden van de heer Piket – herhaaldelijk, wanneer een advies van de SER te verwachten is. De Minister dringt herhaaldelijk op spoed aan om een bepaald wetsontwerp voor te bereiden.

Minister Van Doorn: Mijnheer de Voorzitter! De heer Steenkamp is natuurlijk helemaal niet verplicht, te antwoorden op de vragen die ik stel. Omgekeerd vind ik wel dat een Minister zijn best moet doen om dit anders aan te pakken. Ik vroeg de geachte afgevaardigde, welke praktische gedachte hij had, omdat hij de suggestie om een interimadvies te vragen, naar voren bracht. Dat interesseerde mij, misschien nog meer in theorie dan in de praktijk. De vraag kwam bij mij op, wat het thema bij zo'n interimadvies zou kunnen zijn.

Overigens ben ik graag bereid op de andere vraag van de geachte afgevaardigde te antwoorden. Ik ben best bereid, de Omroepraad te laten weten – voor zover hij dit onder voorzitterschap van de heer Boukema niet reeds heeft begrepen – dat de Minister en de Regering het hooglijk op prijs zouden stellen, als er zo spoedig mogelijk advies werd uitgebracht, zij het dat ik daaraan waarschijnlijk vast zou knopen dat ik ervan overtuigd ben dat men de ernst van het onderzoek niet ten offer zal willen laten vallen aan de tijd die men meent te kunnen gebruiken. Het is immers niet zo'n eenvoudige beslissing voor een raad.

Minister Van Doorn

De heer **Piket** (C.H.U.): De Omroepraad bestaat toch uit zoveel gespecialiseerde mensen, dat het bijna onwaarschijnlijk is te menen, dat een dergelijk college maanden en maanden nodig heeft om te adviseren in een kwestie die al jaren aan de orde is en de belangstelling van het Nederlandse volk heeft.

Minister Van Doorn: Mijnheer de Voorzitter! Ik heb de exacte data niet voor mij, maar onder bepaalde omstandigheden is het inderdaad mogelijk dat de procedure geruime tijd in beslag neemt. Die geruime tijd wordt echter niet alleen gebruikt voor het in de raad over zo'n moeilijke zaak discussiëren en het formuleren van het advies. Het is dikwijls ook nodig dat tevoren of tussentijds nadere gegevens worden verzameld en dat betrokkenen worden gehoord. De Omroepraad is in deze kwestie al tot activiteiten gekomen, weliswaar niet in de zaak van de VOO, maar in de zaak van de VOS, al ben ik hiervan niet geheel zeker, omdat ik hierover geen aantekeningen bij de hand heb. Er zal dus altijd een deel van de tijd die nu eenmaal nodig is, moeten worden besteed aan het nagaan van zaken die voor een correct, grondig en gewetensvol advies nagegaan moeten worden.

De heer **Steenkamp** (K.V.P.): Het blijkt duidelijk, dat in de discussie tussen deze Minister en een deel van de Kamer telkenmale het zwakke punt is de kwestie van het zogenaamde totaalprogramma - de Minister noemt het volledige programma - van Veronica. Dit is een punt, mijnheer de Voorzitter, waaromtrent men zich kan afvragen, of dit niet eens in een interimadvies aan de orde moet worden gesteld. Het is met name de vraag, wat de werkelijke inhoud van dat volledige programma is. Ik heb de indruk, dat de Minister een aantal opmerkingen van de zijde van de Kamer nogal verkeerd heeft begrepen.

Minister Van Doorn: Mijnheer de Voorzitter! Gaat het om een gesuggereerd onderwerp voor een interimadvies, dan moet ik erop wijzen, dat mij uit de beschouwingen van de zijde van de Kamer blijkt, dat zij allerminst tevreden zou zijn gesteld, wanneer daarover een advies zou zijn uitgebracht.

Ik moet beslissen - en vooral daarvoor heb ik een advies nodig - over de vraag, of, gelet op de eisen van de wet, aan de VOO een zendmachtiging ware te geven. Dit is het punt. Ik zie niet goed voor mij, mijnheer de Voorzitter, dat men dit als een soort interimpunt kan bezien. Beschouwt men het als zodanig, dan zal het bepaald geen tijdbekorting opleveren.

De heer **Piket** (C.H.U.): Kunt u, Excellentie, wanneer u zich met een dergelijk verzoek tot de Omroepraad richt, ervan uitgaan, dat Hilversum III op het ogenblik met de horizontale programmering enige ervaring heeft opgedaan en dat bovendien op Hilversum III een dergelijke horizontale programmering wordt getolereerd en uitgevoerd, hoewel deze anders is, hetgeen ik op grond van eigen wetenschap kan verklaren, omdat er veel meer tussendoor wordt gepraat? Men telefoneert tijdens dat programma met mensen, die op verschillende plaatsen in het land wonen enz.

Minister Van Doorn: Mijnheer de Voorzitter! „Tussendoorpraten” heeft toch niets te maken met horizontaal programmeren? Horizontaal programmeren kan men doen door in hetzelfde uur over hetzelfde onderwerp een uur lang te praten.

De heer **Piket** (C.H.U.): Natuurlijk; daarvan ben ik mij bewust.

Minister Van Doorn: Nou? De geachte afgevaardigde is mij wederom te lenig, mijnheer de Voorzitter. Ik zie de moeilijkheid niet.

De Voorzitter: Ik vraag mij af, of de orde van de discussie er niet mee is gediend, wanneer dit onderwerp tijdens de replieken nogmaals aan de orde komt.

Minister Van Doorn e.a.

Minister Van Doorn: Mijnheer de Voorzitter! Laat ik mijn betoog nu maar snel afronden. Ik heb overigens het gevoel, dat ik dan een niet geheel passende aandacht aan het betoog van de geachte afgevaardigde de heer Polak schenk. Zijn opmerkingen zijn evenwel voor een ruim deel reeds beantwoord door mijn collega van Justitie en de beide Staatssecretarissen, die aanwezig zijn. Ik heb het betoog van de geachte afgevaardigde de heer Polak natuurlijk met grote belangstelling beluisterd. Ook ik heb bijzondere waardering voor de wijze, waarop hij zijn gedachten heeft geformuleerd. Dit is iets anders, mijnheer de Voorzitter, dan dat ik zeg: voor zijn gedachten. Terwijl de geachte afgevaardigde bezig was, mijnheer de Voorzitter, heb ik heel ijverig nogmaals de stukken geraadpleegd. Ik dacht het volgende: Als dit bepaalde standpunt door de geachte afgevaardigde de heer Polak wordt ingenomen, dan moet ik constateren - ik ken de geachte afgevaardigde daarvoor voldoende, mijnheer de Voorzitter -, dat ik de stukken niet goed heb gelezen; dan zal zeker door de toenmalige regering - het is overigens niet elf jaren, maar een drietal jaren geleden - aan beide Kamers in de memorie van toelichting zijn bericht, dat men de desbetreffende ontwerpen zou indienen, doch dat men toch meende, dat een overgangsregeling moest worden gecreëerd. De toenmalige regering zou zeker ook duidelijkheid hebben geschapen omtrent de vraag, hoe deze overgangsregeling zou moeten zijn ingericht. Dit is echter niet gebeurd en dit begrijp ik niet, mijnheer de Voorzitter.

De geachte afgevaardigde de heer Polak heeft gezegd, dat het intussen wel had kunnen gebeuren - dat „intussen” heeft betrekking op de tijd, die ligt tussen 1971 en nu - door deze Regering, die slechts enkele maanden present is. Hij liet het na in hoogst demissionaire staat, zoals reeds is opgemerkt, in 1971, nadat hij, vier jaar geregeerd hebbend, nogmaals uitvoerige ervaringen had opgedaan. Daarom begrijp ik ook niet, dat juist de geachte afgevaardigde de heer Polak zegt: Ik vind, dat deze Regering met deze zaak niet tot een afwerking kan komen. Dan had intussen al lang en breed een overgangsarrangement moeten zijn getroffen, mijnheer de Voorzitter. Van tweeën één, mijnheer de Voorzitter. Men komt met deze ontwerpen - ik sta er volkomen achter, dat men ermee is gekomen; het was noodzaak, gelet op de wenselijkheid van een zekere ordening in de ether; het woord „ordening” bevalt mij hier beter dan „orde” - maar als men nu eenmaal de opvatting van de heer Polak heeft, dan komt men ook met ideeën in het kader van een soort overgangsregeling. Of men denkt er anders over en komt dan met - sec - de wetsontwerpen als die waarmee men is gekomen.

*De vergadering wordt te 17.20 uur geschorst
en te 17.50 uur hervat.*

De heer **Schwarz** (D'66): Mijnheer de Voorzitter! Ik ben de Staatssecretaris van Buitenlandse Zaken dankbaar, dat hij weer eens heeft aangetoond dat één kamerlid meer kan vragen dan tien ambtenaren kunnen beantwoorden. Ik zou de Staatssecretaris willen voorstellen op korte termijn het lijstje dat eenvoudig is, te maken. Ik kan dan misschien eens in overleg met het departement treden over de knelpunten. Het was namelijk niet mijn bedoeling, dat voor een leger ambtenaren een levenstaak zou worden geschapen voor het opschrijven van de knelpunten.

Ik ben Staatssecretaris Van Hulten zeer dankbaar voor zijn uiteenzetting over de conferentie in Kopenhagen. Ik ben het niet met hem eens. Ik heb van hem begrepen dat het voornamelijk gaat om technische argumenten van Frankrijk, van Rusland en van de PTT. Ik dacht dat het bij deze conferentie ook zou gaan als op alle conferenties die ik heb bijgewoond, zo van: Voor wat hoort wat; als wij een golf lengte op tafel kunnen leggen, lijkt het mij gemakkelijker er één terug te krijgen dan wanneer wij niets hebben, ook al is de eerste dan illegaal.

Het belangrijkste dat ik van hem heb begrepen is, dat een eventueel uitstel de conferentie niet zal schaden, mits dat uitstel maar is afgelopen vóór oktober.

Staatssecretaris Van Hulten heeft niets gezegd over de plan-

Schwarz

nen van de Regering met betrekking tot de vierde golfengte, aannemend dat wij haar krijgen. Hij heeft, niet geheel zonder overtuigingskracht, aangetoond dat sommige van de plannen van de heer Van der Sanden niet zo eenvoudig zijn, maar ik heb toch weinig imaginatiefs gehoord hoe men zich nu reeds geestelijk erop voorbereidt, de vierde golfengte, als wij haar krijgen, in te passen in ons omroepbestel en daarmee tegemoet te komen aan de wensen van het publiek.

Ik ben geschrokken van het formalistische standpunt van de Minister van CRM. Het was als zodanig correct, maar het ging enigszins voorbij aan de feiten zoals ze ons allemaal bekend zijn. Ik denk speciaal aan zijn openingswoorden, dat deze wetsontwerpen eigenlijk niets te maken hebben met de omroepproblematiek, maar aangezien in deze Kamer, waar men zich nooit aan de orde houdt, allerlei mensen erover hebben gepraat, wilde hij de Kamer ter wille zijn en er kort iets over zeggen.

Minister Van Doorn: Ik heb niet gezegd: „waar men zich nooit aan de orde houdt”.

De heer Schwarz (D'66): Dat is volkomen correct. Dit was een tussenlating van mijzelf.

Het neemt niet weg dat de Minister eigenlijk voorbij is gegaan aan de wensen van de consument, zoals wij die zien, van brede massa's luisteraars, niet alleen jongere, maar ook veel fabrieksarbeiders, ouden van dagen, enz.

Ik kan mij volledig vinden in de passage in het betoog van de Minister die handelde over de vrijheid van meningsuiting. Men moet de omroepverenigingen natuurlijk niet beknotten in hun vrijheid van meningsuiting. Ik vertrouw dat hij dit standpunt bij de beantwoording van schriftelijke vragen ook onverkort zal handhaven. Ook Veronica is een vorm van vrije meningsuiting. Als consequentie van aanneming van deze wetsontwerpen gaat deze monddood. Daarvoor moet een alternatief komen, want ook als men 13 jaar iets illegaal doet, heeft men toch een zeker gewoonterecht verworven. Er zijn tal van voorbeelden uit de praktijk des levens waaruit dit blijkt.

De Minister heeft geen enkele toezegging gedaan met betrekking tot de lacunes. Hij heeft alleen beloofd dat hij de omroepraad zal vragen wat op te schieten met de behandeling van de lopende aanvraag, iets wat de omroepraad ook wel uit zichzelf zou doen.

De heer Piket (C.H.U.): Dat is nog de vraag.

De heer Schwarz (D'66): Ik heb niet willen zeggen dat ik niet dankbaar ben voor de toezegging van de Minister, maar ik vond het wel een kleine toezegging.

Ik begrijp dat de invloed van de Minister door de wet wordt beperkt. Hij heeft mij een beetje verweten dat ik hem zou hebben verweten dat hij zich verschuilt achter de wet. Terecht heeft hij gezegd dat hij de wet uitvoert, maar men kan wetten op verschillende manieren uitvoeren. Ik heb dit geprobeerd uit te drukken door te zeggen dat de wetten geen excuus zijn om dit niet te doen. Men moet wetten gebruiken als een kader, waarbinnen creatieve mogelijkheden aanwezig zijn. Eén van die creatieve mogelijkheden is bij voorbeeld een krachtig gestimuleerd overleg met de omroeporganisaties. De Minister zegt dat hij dit doet, maar dan wil ik graag wachten met het aannemen van deze wetsontwerpen totdat er uit dit overleg iets is geboren.

De Minister zei dat hij hiervoor niet ad hoc de Omroepwet ging wijzigen. Volgens mij zou dit in de Tweede Kamer moeten zijn behandeld. De Tweede Kamer heeft de motie van mevrouw Van Veenendaal aangenomen. Is de consequentie daarvan wijziging van de wet, dan had de Regering dat een halfjaar geleden tegen de Tweede Kamer moeten zeggen. De Regering moet nu maar proberen door een zo klein mogelijke wetswijziging de motie uit te voeren.

Ik ben nog steeds van mening dat in ieder geval de inwerkingtreding, maar eigenlijk ook het aannemen van deze wet dient te

Schwarz e.a.

worden uitgesteld, in de eerste plaats omdat ik heb begrepen dat er op 9 februari een beslissing wordt genomen over de VOS. Ik vind dit heel belangrijk en ik wil graag wachten op deze uitslag. Misschien zou er 1 juli, of daarna – zeker niet daarvoor – een uitspraak kunnen worden gedaan over de VOO. Ook dat is een interessant moment in de tijd.

Minister Van Doorn: Dat is een misverstand. Ik heb niet gezegd „zeker niet daarvoor”. Ik heb gezegd dat het vóór of na 1 juli kan zijn. Indien vóór 1 juli een beslissing wordt genomen en indien die beslissing positief is, kan de programmering starten op 1 oktober. Het is dus niet uitgesloten door mij dat vóór 1 juli ter zake van de tweede aanvraag een beslissing wordt genomen.

De heer Schwarz (D'66): Ik geloof dat de Minister zijn eigen woorden volstrekt juist weergeeft, maar mijn gevoelsinterpretatie van de tijd die de omroepraad neemt is zodanig dat ik persoonlijk de kans groter acht dat het na 1 juli is. Ik hoop dat er in ieder geval omstreeks die tijd een beslissing kan worden genomen met betrekking tot de VOO. Evenmin als de Minister wil ik mij vastleggen op 1 juli.

In de derde plaats moet er over enkele maanden toch eindelijk resultaat komen van het overleg tussen de omroepverenigingen om Hilversum III te hervormen in de zin van meer horizontale programmering, meer popmuziek enz. Ik hoop dat de Minister dit overleg actief zal willen bevorderen met alle imaginatie binnen de ruimte die de wet hem laat.

Ten slotte krijgen wij medio 1974 een beleidsnota van de Regering over alle massacommunicatiemediën, waarin ook het omroepbeleid uiteen zal worden gezet. Ook dat lijkt mij een zeer interessant moment.

Kan de Regering toezeggen de inwerkingtreding van deze wet op te schorten tot juli 1974? Dit is nog ruimschoots vóór de onaanvaardigheden die Staatssecretaris Van Hulten op de conferentie verwacht.

Ten slotte zou ik u, mijnheer de Voorzitter, willen vragen mij reeds thans toe te staan straks in derde termijn zeer kort het woord te voeren over het eventueel indienen van een voorstel.

De Voorzitter: Daarvan heb ik kennis genomen. Ik zal u daar toe in de gelegenheid stellen.

De heer Piket (C.H.U.): Mijnheer de Voorzitter! Ik dank de bewindslieden voor de wijze waarop zij mijn vragen hebben beantwoord, alhoewel niet aan alle vragen aandacht is besteed. Ik kan mij echter voorstellen dat wanneer er zoveel over de hoofden van de bewindslieden wordt uitgestort er wel eens iets blijft liggen.

De Staatssecretaris van Buitenlandse Zaken blijft, op grond van het Lotus-arrest, bij het standpunt dat hij heeft ingenomen. Hij heeft gesteld dat dit standpunt ook door de literatuur nog niet is verlaten. Ik wijs hem op de lawine van literatuur en commentaren die zijn verschenen onmiddellijk nadat het arrest is gewezen. Ik verwijs daartoe naar François: *Handboek van het Volkenrecht*, eerste deel, druk 1949, blz. 503 waarop in noot 166 wordt verwezen naar verschillende literatuur o.a. naar het proefschrift van Stuyt van 1946, waarin de zeer uitgebreide literatuur wordt genoemd.

Ik wil echter nog eerder een beroep doen op rapporten die al in 1930 zijn uitgebracht in Antwerpen, door het Comité Maritime Internationale, die bijna alle uitmondten in een afwijzing van het Lotus-arrest. Voorts verwijs ik naar de zin van François, op blz. 596 onderaan, in het boek van dezelfde druk:

„Jure constituendo komt erkenning van uitsluitende bevoegdheid van de rechter van het aanvarende schip het meest wenselijk voor.”.

Ik blijf erbij dat ik door de argumentatie van de Staatssecretaris van Buitenlandse Zaken, hoe vriendelijk ook gebracht, niet volledig overtuigd ben.

Piket

Mag ik dan, om in dezelfde terminologie te spreken, overgaan op hetgeen gezegd is door mijn vriend de Minister van Justitie. Hij heeft van mij vier redenen gehoord op grond waarvan ik nu niet zo gelukkig ben met wetsontwerp 11 473. Ik heb het Lotus-arrest genoemd, waarop al geantwoord is en verder heb ik gesproken over rechtsverwerking. Ik kan ook spreken over verjaring of over verkregen rechten van Radio Veronica om op deze of gelijksoortige wijze door te gaan. Ik ben niet overtuigd door de redenering van de Minister van Justitie, dat er geen sprake zou zijn van een lange tijd, op grond waarvan men van rechtsverwerking zou kunnen spreken.

Om orde te scheppen in de historie wil ik de zaken even op een rijtje zetten. Er was het Radioreglement van 1930, het Verdrag van Straatsburg van 1965 en de Omroepwet van 1967, in werking getreden in 1969. Tussendoor, vanaf 1960, heeft Radio Veronica vanaf het schip op zee uitgezonden.

Nu kan men zeggen, dat het wetsontwerp door het kabinet-De Jong in 1971 op de valreep is ingediend en dat wij nu met deze erfenis zitten. Toen het Radioreglement van 1930 in werking trad, was Radio Veronica er nog niet, in 1960 wel. Met andere woorden: Vanaf 1960 is Veronica in strijd geweest met het Radioreglement. Alle regeringen echter hebben geduld, gedoogd - dat woord spreekt de Minister waarschijnlijk nog meer aan - dat Radio Veronica daar bleef liggen en bleef uitzenden. Bovendien, vanaf 1965 gerekend was Radio Veronica er al vijf jaar, vanaf het in werking treden van de Omroepwet al 9 jaar, vanaf het indienen van het wetsontwerp door het kabinet-De Jong al 11 jaar en nu wij in de Eerste Kamer met dit wetsontwerp bezig zijn al 14 jaar.

Ik meen, dat de Minister diens argumentatie waarmee hij dat aantal jaren wat kleineert, er een korter aantal jaren van maakt, zelfs al ondergraaft door te zeggen, dat Radio Veronica er vanaf 1960 al is, wat een bewezen feit is, en dat het toen al in strijd was met het Radioreglement. Ik mag dus met reden zeggen, dat Veronica er al 14 jaar is in strijd met een bepaalde wet of een bepaald reglement.

Ik houd daarom staande, dat er sprake is van rechtsverwerking, van verjaring. Voorts is deze Regering in haar optreden gebonden aan de rechten, maar ook aan de verplichtingen van de vorige regeringen. Zij zou zich dus aan de regels van het spel moeten houden.

De Minister van CRM zei in dit verband, dat in de memorie van toelichting toen het wetsontwerp door het kabinet-De Jong werd ingediend geen overgangsregeling stond en dat ook niet was voorzien in een opheffen van Radio Veronica. Op dit argument van de Minister wil ik zo dadelijk nog terugkomen, maar wil het in dit verband nu al even genoemd hebben.

Met andere woorden: de rechtsverwerking is er toch zeker. Ik heb een aantal jaren genoemd, waar de Minister naar mijn mening niet onderuit kan.

Verder heb ik als juridisch argument gebruikt, dat door de Telegraaf- en Telefoonwet toch een grote uitbreiding wordt gegeven aan de extraterritoriale werking, een extraterritoriale werking die wij in het Wetboek van Strafrecht niet kennen, met uitzondering dan van de artikelen 5 en 6 van het Wetboek van Strafrecht en de „grote regel”, vervat in artikel 3 van het Wetboek van Strafrecht; schip is territorium. Daarover heeft de Minister eigenlijk nog niets gezegd, tenzij het aan mijn aandacht is ontsnapt. Ik nodig de Minister uit, daarover nog wat te zeggen.

Het derde argument is, dat er inbreuk is gemaakt op het algemene beginsel van het strafrecht, dat deelnemingsvormen zijn aan te merken als hoofddelicten. Ik heb met belangstelling geluisterd naar het college van deze oud-hoogleraar in het strafrecht. De Minister heeft mij verwezen naar het proefschrift van Anneveld, dat ik nog graag wil bestuderen. In één kwartier kon ik dit niet doen; de Minister zal mij dat niet euvel duiden. Ik heb slechts betoogd, dat op de algemene regel een inbreuk is gemaakt. Misschien mag ik het genoeg hebben met de Minister van Justitie - als hij nog deel blijft uitmaken van dit kabinet en dat kabinet nog enige tijd blijft zitten - tijdens de behandeling

van de begroting van Justitie nog eens over deze kwestie van gedachten te wisselen.

Mijnheer de Voorzitter! Met belangstelling heb ik geluisterd naar hetgeen de Staatssecretaris van Verkeer en Waterstaat heeft gezegd. Geen der leden van mijn fractie is overtuigd door zijn woorden. Uiteraard was mij bekend, wat hij daarover in de Tweede Kamer heeft gezegd. Het onderwerp was ook al voldoende in de schriftelijke stukken naar voren gekomen. Ik heb er geen behoefte aan gevoeld, daaraan in mijn rede bijzondere aandacht te besteden. Naar mijn mening was met een enkele zin voldoende beklemtoond, dat ik mij niet overtuigd achtte door de argumentatie.

Mijnheer de Voorzitter! Ik kom thans tot de belangrijkste man achter de tafel van deze middag, de Minister van CRM, die toch moet proberen dit wetsontwerp door deze Eerste Kamer te krijgen. Ik ben getroffen door het elan en de vaart, waarmee de Minister van CRM ons heeft verteld, dat toch werkelijk een einde moet worden gemaakt aan de bestaande situatie. In principe heeft de Minister gelijk, als hij zegt: Gelijke monniken, gelijke kappen. Dan moet ik er echter wel onmiddellijk aan toevoegen, dat er in de Nederlandse wetgeving talloze voorbeelden kunnen worden genoemd van verkregen rechten, waaraan de Staat der Nederlanden op een gegeven moment gehoor heeft gegeven en zonder meer werden gehonoreerd. Ik ben het dan ook volledig met de heer Polak eens, wanneer hij zegt: Waarom moet er nu eens zo verschrikkelijk krampachtig worden vastgehouden aan deze wet en waarom wordt er niet naar de vox populi geluisterd, terwijl allerlei andere zaken door verschillende Ministers - onder andere de Minister van Justitie - worden getolereerd. Ik denk in dit verband aan het abortusvraagstuk. Uit heel Europa komen vrouwen naar Nederland om zich te laten aborteren. Dat wordt zonder meer toegestaan, terwijl het volgens de wet is verboden. Wij hebben hier nu geen discussie over dat onderwerp, maar ik vind het inconsequent dat op deze dag wordt gezegd: Wij moeten aan de wet vasthouden en wij kunnen toch niet allerlei maatschappelijke toestanden, die op een gegeven ogenblik zijn gegroeid, gaan honoreren. Waarom luistert de Minister van CRM niet naar datgene, wat bij een groot deel van het Nederlandse volk leeft, wanneer actiegroepen en pressiegroepen op een gegeven ogenblik zoveel invloed kunnen uitoefenen op het beleid van een bepaalde Minister? Ik wil geen voorbeelden noemen, maar deze Regering zou er onmiddellijk enige op een rijtje kunnen zetten.

Waarom kan dan niet vandaag in deze Kamer door deze Minister worden gezegd: Goed, er is een belangrijke groepering die verticaal door het Nederlandse volk loopt: hoofdarbeiders, handarbeiders, werkende jongeren, studerende jongeren, jongeren en ouderen, die allen graag zouden willen dat de programmering van Radio Veronica zou blijven of dat Radio Veronica zou blijven? Waarom staat de Minister zo verschrikkelijk afwijzend tegenover de stemmen die uit het volk komen? Mag ik dan ook zeggen dat ik er in het geheel niet van overtuigd ben dat de Regering, die dit wetsontwerp verdedigt, bijzonder veel naar de inspraak van het Nederlandse volk luistert? Wat is er nu werkelijk onschuldiger dan te luisteren op dit ogenblik naar datgene wat duizenden, ja zelfs honderdduizenden op het Binnenhof en in 's-Gravenhage het vorige jaar hebben betoogd? De leuze „Radio Veronica moet blijven” was toen zelfs aangebracht op de achterkant van de jassen van politie-agenten te paard.

Waarom wordt daar niet naar geluisterd? Ik ben door de Minister van CRM niet overtuigd, dat dit wetsontwerp nu tot wet moet worden verheven. Daarom moet er naar mijn mening een caesuur komen. Ik meen - ik heb het genoeg namens mijn fractie te mogen spreken - dat de Minister nu toch wel uitdrukkelijk zou moeten toezeggen dat er voor Radio Veronica, althans voor de VOO etc. een zeer duidelijke kans aanwezig moet zijn dat zij in ons omroepbestel zullen worden ingepast. Ik ben bijzonder getroffen door de mededeling van de Minister van CRM: Ik heb de Omroepraad niet in de hand. Ik kan dit niet serieus nemen. De Minister van CRM die jarenlang met het omroepbeleid

Piket

vertrouwd is, weet zeer goed dat in de Omroepraad talloze malen over dit onderwerp zijdelings en privé is gesproken. Hij weet zeer wel dat hij de Omroepraad kan beïnvloeden voor wat betreft het uitbrengen van het rapport. Ik zeg niet dat de Minister de Omroepraad kan beïnvloeden voor wat de inhoud van het rapport betreft; men versta mij goed.

De Minister heeft toegezegd dat een brief zal worden geschreven, waarin op spoed zal worden aangedrongen. Daarin heb ik niet bijzonder veel vertrouwen, want de Omroepraad heeft ook zeer laat, op 11 december 1973, het advies over de VOS uitgebracht. Ik heb van de Minister begrepen dat vóór 7 februari van hem een afwijzende beslissing zal komen, omdat hij heeft gezegd dat hij het niet waarschijnlijk acht dat de beslissing ten gunste van Veronica zal uitvallen. Ik heb reeds gezegd dat er een „open periode” moet komen, opdat wij zeer duidelijk weten wat in de toekomst voor de VOO zal zijn weggelegd.

De Staatssecretaris van Verkeer en Waterstaat heeft gezegd, dat Nederland een slecht figuur zal slaan tijdens de conferentie, die in 1974 in Kopenhagen zal worden gehouden, wanneer het niet kan melden, dat Radio Veronica uit de lucht is. Mijnheer de Voorzitter! Ik meen, dat dit een argumentatie is pour besoin de la cause. Er zijn talloze verdragen, die nog niet geratificeerd zijn door verschillende landen van Europa; de Raad van Europa heeft er een hele lijst van. Ik zal de Ministers en de Kamer niet vermoeien door daarvan het een en ander te noemen. Die landen worden in ieder geval zeker niet op het matje geroepen wanneer zij nog niet tot ratificatie zijn overgegaan. Natuurlijk wordt er naar geïnformeerd, maar wanneer de Staatssecretaris tijdens de conferentie meldt, dat men doende is, dat er een voortvarende Regering was in 1971, die een wetsontwerp ter zake indiende, dat deze Regering zo voortvarend was om het uit de koelkast te halen, dat het onmiddellijk naar de Tweede Kamer werd verzonden en dat het nu door de Eerste Kamer wordt behandeld, geloof ik niet, dat gezegd zal kunnen worden dat de Nederlandse autoriteiten niet vol ijver bezig zijn om een oplossing te zoeken voor dit brandende vraagstuk.

De heer **Tonnaer** (P.P.R.): Hoe moet de Staatssecretaris dan verklaren, dat de Eerste Kamer het wetsontwerp met voortvarendheid een half jaar laat liggen?

De heer **Piket** (C.H.U.): Ik zeg niet dat, wanneer de Minister voortvarend is, hij niet tegenweer kan krijgen, een dialoog met de Kamer, op grond waarvan hij kan stellen, dat de Kamer een en ander heeft opgehouden. Hij kan zeggen, dat de Kamer en het volk van Nederland eigenlijk een andere oplossing willen; om die reden wordt het nog even opgehouden. Overigens, mijnheer de Voorzitter, bied ik u mijn excuses aan voor het feit, dat ik met een medelid in discussie treed zonder het via uw kathedraal te doen.

De heer **Tonnaer** (P.P.R.): De Staatssecretaris moet dus zeggen: De Regering is reuze voortvarend, maar de Eerste Kamer wil niet omdat het volk niet wil; dus hebben wij het allemaal niet kunnen doen.

De heer **Piket** (C.H.U.): Ik dicteer de Staatssecretaris natuurlijk niet wat hij moet zeggen. De Staatssecretaris is zo capabel, dat hij de juiste woorden zelf wel kan vinden. Geen enkele afgevaardigde van een democratie zal echter tijdens een conferentie zeggen, dat hij niet voldoende voortvarend is omdat de senaat de zaak even heeft opgehouden.

De heer **Tonnaer** (P.P.R.): U heeft een collega-partijlid in de Tweede Kamer, die steeds de Staatssecretaris kritiseert om wat hij zegt.

De heer **Piket** (C.H.U.): Allereerst is de verantwoordelijkheid van een collega in de Tweede Kamer niet de mijne. Ik dacht, dat u dat wel met mij eens zou zijn.

Piket e.a.

De heer **Tonnaer** (P.P.R.): Ik zal de heer Tolman wel naar de *Handelingen* verwijzen.

De heer **Piket** (C.H.U.): Ik dank u zeer; ik stel vriendendiensten altijd zeer op prijs.

Mijnheer de Voorzitter! Resumerend en concluderend kan ik het volgende zeggen. U heeft de bezwaren van mijn fractie gehoord. U heeft gehoord, dat wij gaarne een caesuur willen, op grond waarvan de Kamer kan oordelen over wat de Minister van plan is nadat de Omroepraad heeft geadviseerd aan de Minister. Wij hopen, dat deze raad zal begrijpen, dat er snel een advies moet komen. Wanneer ter zake daarvan duidelijkheid is verkregen, willen wij gaarne zo positief mogelijk ons standpunt bepalen. Wij hebben al gesteld, dat het Verdrag van Straatsburg van 1965 zeker moet worden geratificeerd. De consequentie daarvan is wat is neergelegd in wetsontwerp nr. 11 374, waarvan ik de redactie niet zeer gelukkig acht. Zolang over de voorliggende zaken geen zekerheid is verkregen, houden wij bedenkingen ten aanzien van de vraag, of wij aan deze wetsontwerpen onze stem moeten geven.

De heer **Agterberg** (P.P.R.): Mijnheer de Voorzitter! Met de Regering waren wij het al wel eens, maar misschien is het goed, er nog eens de nadruk op te leggen, dat wij vinden, dat met name de Minister van CRM wel sterk staat, als hij zegt aan Veronica geen privileges te kunnen toestaan, omdat dat strijdig zou zijn met de wet en bovendien discriminerend ten opzichte van de anderen. Naar ons gevoel werd in sommige betogen wel te optimistisch gedacht over de mogelijkheden die voorhanden zouden zijn. Wij blijven bij ons standpunt, dat de aanvraag van de VOO nu maar normaal moet worden afgewerkt.

Ik wil nog enkele opmerkingen maken. Ik hoop dat ik de heer Polak ooit na lang volhouden nog eens mag tellen onder de tegenstanders van de Kalkarheffing; dit in aansluiting op datgene, wat de heer Polak over „verkregen rechten” heeft gezegd.

Is het reëel om Veronica een „actiegroep” te noemen? Ook dat heeft de heer Polak gedaan. Hij legde er daarbij sterk de nadruk op, dat het ging om onschuldig vermaak; actiegroepen reiken meestal verder met hun bedoelingen dan onschuldig vermaak. Van die heel grote actiegroepen ken ik ook niet. Niet dat ik zo onder de indruk ben van die 200 000 leden; eerder maak ik mij er bezorgd over, dat met geld, public relations en reclame zo'n grote groep mensen bij elkaar kan worden gebracht. Ik meen, dat als andere omroepverenigingen ook zoveel geld aan hun reclame hadden kunnen besteden, zij misschien ook veel meer leden zouden hebben. Echte actiegroepen hebben in ieder geval nooit zoveel geld.

Ik wil ook opmerken, dat het op zich nog veel vreemder is, dat de gezags- en wetsgetrouwe C.H.U. nu niet voor de orde is. Maar ja, over mensen blijf je je altijd verwonderen!

De heer **Vermeer** (P.v.d.A.): Mijnheer de Voorzitter! Ik ben het met de Minister van CRM eens – het is in de schriftelijke gedachtenwisseling trouwens ook herhaaldelijk naar voren gekomen –, dat wij op dit ogenblik geen debat over het gehele omroepbestel en alles wat daarmee annex is moeten hebben. In mijn interventie in eerste instantie heb ik ook gezegd, dat men dit kan toejuichen of betreuren, maar dat het wel een feit is, dat dit toch in discussie is gekomen. Ik wil die discussie op zich ook niet uit de weg gaan, al hoop ik, dat degenen, die erover hebben gesproken, er begrip voor zullen hebben, dat op dit uur van de dag een discussie over dat bestel niet op haar plaats is.

Wel wil ik op twee opmerkingen die in dit verband zijn gemaakt reageren. De waardering van de heer Polak en van mij, of, zo hij dat wil, de waardering van de V.V.D. en de P.v.d.A., voor het omroepbestel blijft heel duidelijk uiteenlopen; dat moeten wij als feit constateren. De verwerpelijkheid van het huidige bestel komt heel duidelijk tot uitdrukking als wordt gesproken over „Hilversumse machtsblokken” en „monopolistische organisa-

Vermeer

tievormen"; dan blijkt heel duidelijk, dat degene, die deze betitelingen gebruikt, het bestel onjuist vindt en niet lust.

De heer **Polak** (V.V.D.): Dat zijn feiten!

De heer **Kloos** (P.v.d.A.): Dat moet u over „De Telegraaf“ ook een keer zeggen, mijnheer Polak!

De heer **Vermeer** (P.v.d.A.): U kunt het „feiten“ noemen, maar ik vind het juist, dat de heer Van Hulten als een hard feit waarmee wij allen te maken hebben, welk omroepbestel wij ook voorstaan, naar voren bracht, dat de frequenties een schaars artikel zijn. Ik meen, dat de heer Polak dit met mij zal moeten erkennen.

De heer **Polak** (V.V.D.): De heer Polak heeft dat ook niet ontkend!

De heer **Vermeer** (P.v.d.A.): Akkoord, ik beweer ook niet, dat de heer Polak dit heeft ontkend. Als men te maken heeft met een hier en nu schaars artikel – dat zal voorlopig vermoedelijk nog zo blijven – dan zullen wij met elkaar in het kader van het omroepbestel moeten komen tot een bepaalde verdeling van die frequenties. Dat zal ook betekenen, dat ook als de VOO zou voldoen aan de eisen van de Omroepwet en op basis van de Omroepwet in het bestel zou worden opgenomen, daarmee het verdelen van dat schaarse goed een feit blijft. Dat wil dus zeggen dat de openheid van een bestel altijd tevens zal inhouden een beperking van het aantal organisaties dat daarin kan worden toegelaten. Zolang die schaarste een fundamenteel gegeven is voor het totale omroepbestel blijft dit een probleem. In die zin kan men het omroepbestel naar mijn mening moeilijk vergelijken met een aantal andere communicatiemiddelen, waar de toegang wellicht wat gemakkelijker is. Dit geldt overigens lang niet voor alle communicatiemiddelen, want wanneer men een krant wil beginnen heeft men grote kapitalen nodig. Hiervoor zijn geen wettelijke regelingen, maar daar gelden dan weer economische beperkingen.

Mijnheer de Voorzitter! Een discussie over het omroepbestel – bij voorbeeld bij het beleidsdebat over CRM – willen wij bepaald niet uit de weg gaan. Als wij op dit ogenblik hierop niet nader willen ingaan, moet dit niet worden uitgelegd als lafheid onzerzijds.

Verder zijn wij het eens met de Minister van CRM dat een uitvoering van een motie als die van mevrouw Van Veenendaal in het kader van de huidige wet niet mogelijk is. Als men artikel 13 en vervolg leest, dan ben ik het geheel met de Minister eens, dat men niet kan spreken in termen van law and order als een bewindsman een bestaande wet, die in overgrote meerderheid door het parlement is aangenomen, toepast.

Nu kan de heer Schwarz natuurlijk zeggen, dat men binnen dat bestel toch moet proberen creatieve mogelijkheden te vinden. Dit is vanzelfsprekend het geval.

De heer **Schwarz** (D'66): Of aan de Tweede Kamer uiteenzetten dat de aangenomen motie een wetswijziging nodig maakt. De motie is een half jaar geleden aangenomen en de Regering heeft daarover nog niets tegen de Tweede Kamer gezegd. Dat noem ik geen voortvarend beleid.

De heer **Vermeer** (P.v.d.A.): Ik ga er helemaal mee akkoord als de heer Schwarz pleit voor het creatief gebruiken van de wet. Hoe creatief men de wet ook gebruiken moge – er is bij voorbeeld verwezen naar artikel 45, maar dit lijkt mij niet juist want dit slaat alleen op de coördinatie –, elke minister van welke partij dan ook heeft te maken met het harde gegeven van artikel 13 van de Omroepwet. Dit artikel 13 spreekt zeer nadrukkelijk in termen van volledige programma's. Als men het omroepbestel zou willen wijzigen in die zin dat men omroepen zou toelaten, die een bepaald facet van het totale culturele gebeuren – bij voorbeeld popmuziek – bij uitsluiting of in hoofdzaak willen geven en daar-

door afbreuk doen aan de gedachte van het volledige programma, dan vraagt dit een wijziging van de Omroepwet die door voor- en tegenstanders niet kan en mag worden beschouwd als een wijziging, die op zeer korte termijn door het parlement kan worden gerealiseerd. Dit ben ik met de Minister eens en ik neem aan, dat de heer Schwarz het hiermee ook eens zal zijn. Immers, het betekent in feite dat men op hetzelfde ogenblik het totale omroepbestel ter discussie stelt. Dan moet men immers een sportomroep, een omroep die zich uitsluitend of in hoofdzaak richt op serieuze muziek, een jeugdromp, een omroep van ouden van dagen of van werkende jongeren enz. toelaten.

Los van de vraag of dit een wenselijke zaak is – hierover wil ik graag nader met de heer Schwarz discussiëren – moeten wij het wel met elkaar eens zijn, dat het meer is dan een incidentele wijziging van de wet. Nogmaals, ik geloof dat het goed is dat wij zoeken naar de punten waarover wij het met elkaar eens kunnen zijn. Ik zal er nog een noemen.

De heer **Schwarz** (D'66): Ik ben erg blij dat wij het – de geachte afgevaardigde heeft dit volkomen terecht gezegd – op dit punt eens zijn. Ik noemde echter het punt, dat de mogelijkheden en de interpretatie van een wet ruim kunnen zijn. De geachte afgevaardigde noemt het totaalprogramma. Als ik kijk, wat er in de praktijk door sommige omroepen terecht wordt gebracht van dat totaalprogramma, dan is er nog wel ruimte in de wet. Ik heb de dialoog tussen de Regering en de Tweede Kamer gemist. Ik vind het onjuist dat wij er niets meer van horen als de Kamer een motie heeft aangenomen en de Regering daartoe wetswijziging noodzakelijk acht.

De heer **Vermeer** (P.v.d.A.): Mijnheer de Voorzitter! Ik geloof dat wij het er ook over eens kunnen zijn, dat het begrip „totaalprogramma“ natuurlijk geen hard gegeven is. Er is sprake van een zekere variatiebreedte, om in stijl te blijven.

De heer **Piket** (C.H.U.): Dat blijkt uit Hilversum III.

De heer **Vermeer** (P.v.d.A.): Die variatiebreedte is op het ogenblik niet zo groot, dat men in dat kader de motie-Van Veenendaal echt zou kunnen uitvoeren zonder de wet geweld aan te doen. Dat is het probleem waarvoor wij staan. Bijna alle groeperingen die aan het woord zijn geweest, zijn het er ook over eens, dat het Verdrag van Straatsburg in beginsel moet worden bekrachtigd. Het enige verschil van mening is dat een aantal fracties meent dat de goedkeuring in de tijd moet worden gekoppeld aan de uitslag van de procedure die in gang is gezet op basis van de Omroepwet met betrekking tot een aantal openstaande aanvragen. Hierover blijven dus de meningen in deze Kamer uiteenslopen. Ik kan slechts herhalen dat men, als men meent dat de verdragen moeten worden bekrachtigd, men het met de beweegreden, het voorkomen van wanorde – ik druk het nu wat negatief uit – eens is. Ik meen dat de heren Schwarz en Polak de mening hebben uitgesproken, dat de verdragen moeten worden bekrachtigd, zij het dat de heer Polak de kanttekening heeft gemaakt, dat de wet, als die nu zou moeten worden ingediend, op een aantal punten anders had moeten zijn. Hij heeft echter in hoofdzaak gezegd dat deze wetten toch als zodanig zouden moeten worden aanvaard. Mij ontgaat nu echter – dit zal wel politieke naïviteit zijn of gebrek aan kennis van zaken – waarom men, als men meent dat dit moet gebeuren, de goedkeuring zou laten afhangen van de uitslag van de procedure over de aanvragen die op het ogenblik loopt. Dat zou blijkbaar kunnen impliceren, dat de wanorde, als het proces niet afloopt op de manier, waarop een aantal geachte afgevaardigden meent dat het zal moeten aflopen, niet voorkomen behoeft te worden. Als de Regering wel gunstig op de aanvragen zou beschikken, dan zou het wel kunnen gebeuren.

Mijnheer de Voorzitter! Dit lijkt mij toch echt een zeer vreemde wijze van het afhankelijk maken van iemands goedkeuring van een wet. Wij hebben goed geluisterd naar argumentatie en tegenargumentatie, maar wij kunnen hier werkelijk niet in treden.

Vermeer e.a.

De heer **Schwarz** (D'66): Zo was het ook niet gezegd. Er is volstrekt duidelijk gezegd dat de wetsontwerpen moeten worden aangenomen. De vraag is echter, of zij *nu* moeten worden aangenomen. Zeker onze fractie heeft niet gezegd dat dit uitsluitend afhangt van een of ander proces. Het hangt af van het vinden van een alternatief voor iets, waar de mensen plezier in hebben. Dat is een veel ruimere formulering dan die nu uit de woorden van de geachte afgevaardigde naar voren komt.

De heer **Vermeer** (P.v.d.A.): Ik zal hierop op dit ogenblik niet verder ingaan, want ik meen dat dit een discussie wordt waarmee wij niet veel meer opschieten.

De heer **Gooden** (K.V.P.): Mijnheer de Voorzitter! Namens beide fracties, waarvoor ik het woord mag voeren, merk ik op, dat ik de bewindslieden dankbaar ben voor hun uiteenzettingen, die wij met belangstelling hebben beluisterd.

Het zal u, mijnheer de Voorzitter, niet verbazen, dat een aantal leden van de K.V.P.-fractie, die nogal moeite hebben met de onderhavige wetsontwerpen, er nogal teleurgesteld over zijn, dat enige door mij gestelde vragen, die in het bijzonder waren gericht aan het adres van de Minister van CRM niet werden beantwoord. Bij die teleurstelling sluiten andere leden zich aan.

Namens de fractie van de A.R.P. kan ik de bewindslieden dankzeggen voor hun antwoorden en uiteenzettingen in eerste termijn.

Bij ons was allereerst de vraag aan de orde betreffende de inhoud van het advies inzake de aanvraag van de VOS. Als ik goed heb geluisterd, mijnheer de Voorzitter, ziet de Minister inwilliging van deze aanvraag niet zo zitten. Dit zal wel moeten worden uitgelegd als een voor 9 februari a.s. te verwachten negatieve beslissing. Als dat het geval is, rijst de vraag, of voor de VOS een beroepsmogelijkheid bestaat.

Ik heb in mijn betoog gezegd, dat de Veronica-aanhang zich via een maatschappelijk wordingsproces kan ontwikkelen tot een groepering, die terecht een beroep doet op toelating als zendgemachtigde op basis van artikel 13 van de Omroepwet. Daaraan koppelde ik vast de vraag, of niet zou kunnen worden overwogen, de VOO op zo kort mogelijke termijn als aspirant-zendgemachtigde toe te laten.

De werkwijze van de Omroepraad – de bewindsman wees erop – is mij niet geheel onbekend. Ik heb er begrip voor, dat de Minister eerst zelf de adviezen van de Omroepraad wil bestuderen, voordat hij tot openbaarmaking besluit.

Daarom was mijn laatste vraag ook geformuleerd, zoals zij luidde. Op die vraag bleef het antwoord echter volledig achterwege. Dat roept bij een groot aantal leden van mijn fractie nogal ernstige weerstanden op. Ik herhaal die vraag daarom uitdrukkelijk in een enigszins andere vorm in de verwachting, dat de Minister van CRM er in tweede termijn wel op zal willen reageren.

Kan de betreffende bewindsman toezeggen, dat de Regering van de bevoegdheden, die na een eventuele aanvaarding van de aan de orde zijnde wetsontwerpen ter beschikking staan, niet gebruik zal maken, voordat de adviezen van de Omroepraad openbaar zijn geworden en ook beide Kamers der Staten-Generaal voldoende tijd hebben gehad, daarop zo nodig te reageren?

Het openbaar maken van adviezen van de Omroepraad heb ik in die vraag opgenomen in de verwachting, dat tegelijkertijd het standpunt van de Minister bekend zal zijn.

Een positief antwoord op die vraag zal automatisch een overgangsregeling met zich brengen. Het antwoord van de betreffende bewindsman zien wij met belangstelling tegemoet.

De heer **Polak** (V.V.D.): Mijnheer de Voorzitter! Ik ben het vieraal bewindslieden achter de regeringstafel zeer dankbaar voor hetgeen zij hebben willen opmerken, al kan ik niet zeggen, dat hun antwoorden mijn fractie volkomen bevredigen.

De Staatssecretaris van Verkeer en Waterstaat heeft er zeer de nadruk op gelegd, dat spoed is geboden, omdat hij anders niet naar Kopenhagen met een open vizier kan gaan. Tegenover de

Polak

zeemeermin van Kopenhagen zou hij Veronica van Nederland niet kunnen verantwoorden. Zolang wij een piraat tolereren, verkeren wij in een ongeloofwaardige positie. Dit geldt wel eens meer voor ons buitenlands beleid, maar dit is nu niet aan de orde. Ik geloof, dat het in dit geval nog wel zal meevallen. Er zijn vele landen, die op dit gebied meer boter op hun hoofd hebben dan wij, geloof ik. De Staatssecretaris kan toch bewijzen, met welk een ijver hij met het gehele kabinet heeft getracht, Veronica om zeep te helpen. Hij kan zelfs aantonen, dat de wetsontwerpen waarschijnlijk ook zullen worden aangenomen met alleen de stemmen van de communistische fractie tegen, zodra hij een oplossing voor Veronica heeft gevonden. Ik meen, dat „Kopenhagen” eigenlijk wel een goede aanleiding voor het kabinet is, zijn hersens in te spannen om nu eindelijk eens de oplossing te vinden waarop wij nu elf jaar, als ik de Minister van Justitie goed begrijp, of al dertien jaar, volgens anderen, wachten.

De Minister van Cultuur, Recreatie en Maatschappelijk Werk begrijpt niet, hoe ik om een overgangsregeling kan vragen, ik die zo vermetel ben geweest, deze ontwerpen mede te onderteekenen, in hoogst demissionaire toestand. Het klonk ongeveer alsof ik zwanger was en abortus op mij had laten plegen, maar dat zal hij niet hebben bedoeld. . . .

Ik meende het duidelijk te hebben uitgelegd. Kennelijk ben ik tekort geschoten en daarom zal ik het nog eens doen: Er was – hij kan het weten uit een vorige functie – al jarenlang telkens grote aandrang op het kabinet (op alle kabinetten) om eindelijk eens werk te maken van deze wetten. Met veel vuur en kracht is telkens, vooral van de kant van de zendgemachtigden, op indiening aangedrongen. Steeds is geantwoord, dat dit inderdaad nodig was – zoals wij ook vandaag hebben gezegd – maar dat iets moest worden gedaan om een programma als dat van Veronica, dat ook toen al populair was, te behouden. Men heeft in die richting ook gewerkt. In de Omroepwet heeft men het wonderlijke artikel 45, derde lid, opgenomen, waarin staat, dat er een verstrooiend programma moet zijn, maar het is niet gelukt – waarschijnlijk ligt dit aan de structuur van ons omroepbestel – om een programma te maken, dat beantwoordt aan de behoeften van degenen, die het nu bij Veronica zoeken.

In het voorjaar van 1971 is de situatie veranderd doordat er een zender naast Veronica kwam en er nog meer dreigden bij te komen, en voorts doordat uit enkele delen van de wereld ernstige storingen werden gemeld en er nog andere narigheden waren geweest. Het kabinet in zijn geheel vond, dat de wetsontwerpen moesten worden ingediend, opdat een ieder zou weten dat het ernst was en dat er geen sprake van kon zijn, dat voor Nederland zich een leger van zendschepen zou kunnen vestigen. Dit is allemaal duidelijk gezegd in de memorie van toelichting. Toen was er natuurlijk weer de vraag, hoe het moest met Veronica. Hierover waren de meningen verdeeld. Ook dit is een publiek geheim, meen ik. Vanmiddag heb ik al gezegd, dat er enige ministers waren die verwachtten, dat de nadere regeling voor Veronica er wel zou komen tijdens de behandeling van de wetsontwerpen, die waarschijnlijk toch niet onmiddellijk zou plaatsvinden omdat zij hoogst demissionair waren.

Ook hierom konden zij met indiening meegaan, omdat zij verwachtten, dat juist die indiening van de wetsontwerpen zou kunnen aantonen, of er wel zo'n grote behoefte was aan de mogelijkheid, dat Veronica bleef uitzenden. Deze behoefte is, geloof ik, wel gebleken. Uit de bevolking is nogal wat reactie gekomen op de wetsontwerpen, hetgeen mij heeft gesterkt in mijn overtuiging, dat er een onverbreekelijk verband is – een verband dat deze Regering niet wil erkennen tussen de aanneming van deze wetsontwerpen – waar ook wij vóór zijn – en de verplichting de luisteraars datgene te blijven geven, wat zij reeds vele jaren hebben en ten aanzien waarvan zij zo duidelijk blij hebben gegeven, dat zij er behoefte aan hebben.

Ik vind het geen verdienste, altijd consequent te zijn. Alleen dwazen veranderen nooit van mening en ik heb nog altijd een kleine hoop, niet tot deze categorie te behoren, maar in dezen ben ik steeds consequent geweest. Ik meen nog steeds, dat deze

Polak

wetten er moeten komen. De heer Vermeer, wiens repliek ik bijzonder knap vond, heeft dit ook begrepen. Anderzijds moet er echter een oplossing komen voor Veronica ten behoeve van de velen die hierop prijs stellen.

Mijnheer de Voorzitter! Ik meen dat het hiermee voor de Minister iets duidelijker zal zijn geworden. Uit zijn betoog is mij in ieder geval duidelijk geworden, dat hij niet iets speciaals voor Veronica wil doen. Hij sprak minachtend van een „gelegenheidswetje”, maar die gelegenheid doet zich nu voor. Er gebeurt iets en de gevolgen daarvan moet men regelen. De Regering zelf maakt, dat er iets verandert: Zij veroorzaakt het einde van Veronica en de andere zeezenders. Dat is toch wel een reden om te bedenken voor welke regering dan ook – wij hebben er ten minste heel lang over moeten denken –, of je met een simpel verbod klaar bent. Het is altijd het gemakkelijkste voor een wetgever: Het is verboden dat en dat te doen, en klaar ben je. Hier, waar er een bestaande toestand is, waaraan velen hechten, is dat nu eenmaal niet zo eenvoudig, al zou ik niet onmiddellijk van verkregen rechten spreken.

De Minister zei, dat de bestaande wet de opstelling en inhoud van de programma's aan de zendgemachtigden laat – dat geef ik toe – maar het is niet aan de zendgemachtigden, al lijkt het er soms wel een beetje op, om uit te maken of Veronica moet verdwijnen of niet. De Regering zegt: Veronica moet weg in de toestand waarin zij verkeert. Daar kunnen wij mee instemmen. Zij voegt er dan aan toe: De zendgemachtigden moeten dan maar beslissen, welke de consequenties zijn. Tegen het laatste heb ik bezwaar en ik vind dit, erkennend dat de uitleg van de Omroepwet van de Minister juist is, geen afdoend antwoord. Van het recht te beoordelen, of Veronica zonder meer moet verdwijnen of dat daarvoor een deugdelijk alternatief moet komen, behoeft de wetgever geen afstand te doen. Hij mag daar zelfs geen afstand van doen en ook deze Kamer mag daar geen afstand van doen.

De Minister zal ook wel begrijpen, dat zijn herhaald beroep op de inhoud van de Omroepwet, mijn fractie niet zo geweldig aanspreekt. Het is nu eenmaal een slechte wet. Ik heb een duidelijk citaat gegeven uit de Nieuwe Rotterdamse Courant, waarin wordt gezegd dat iedereen het erover eens is, dat de Omroepwet niet deugt. Niet alleen de moeilijkheden rondom Radio Veronica, maar ook verdere moeilijkheden bewijzen dat. Ik herinner aan de beweging, die ik vanmorgen heb genoemd, die streeft naar een zender die de hele dag klassieke muziek zal brengen. Ook dat schijnt in het bestel moeilijk te kunnen. Dat pleit allemaal tegen het bestel.

Ik kan nog niet aangeven hoe het anders moet. Wel wil ik de Minister aanraden om, voordat hij zijn nota over de communicatiemiddelen opstelt, het Engelse omroepstelsel te bestuderen, waarnaar wij ook al in het voorlopig verslag hebben verwezen. Zoals dit daar nu is geregeld, schijnt het de bestudering alleszins waard. Het valt mij op dat vele zeer geliefde programma's in Nederland juist afkomstig zijn van de commerciële televisie in Engeland. Ik heb vanmorgen al gezegd, dat het ten slotte van de makers afhangt of er goede uitzendingen zijn of niet. Als je geld stopt in een vent zonder ideeën, dan komt er toch niets uit. Een vent met ideeën doet ook zonder veel geld een hoop. Ik geloof dat bij de televisie net zoals bij de boeken en zelfs bij de kranten – deze Regering kijkt niet op een miljoentje; zij heeft daar de tijd voor – zal blijken, dat creativiteit en goede prestaties altijd waardering vinden. Ik onderschat de kijker en de lezer niet zozeer als sommige andere mensen die menen zelf te kunnen en moeten uitmaken, wat goed voor ons is.

Als de Minister zegt, dat de Omroepwet een programma als dat van Veronica niet toelaat, zou hij toch eens erover moeten denken, vooral als hij de nota gaat uitbrengen, of de Omroepwet wel zo ideaal is.

Als de Ministers ten slotte hun doel bereiken en deze wetten worden aangenomen, moeten zij nog bepalen wanneer zij in werking zullen treden. Het moment van ratificatie van het verdrag en het moment van invoering van de uitvoeringswet, staan ter beoordeling van de Regering. Heeft de Regering zich al bezon-

Polak e.a.

nen, op welk tijdstip zij tot de inwerkingtreding van de uitvoeringswet en de ratificatie wenst over te gaan?

Het zal langzamerhand duidelijk zijn geworden dat wij nieuwsgierig zijn wat er in de komende tijd op dit gebied gebeurt. Wij zijn nieuwsgierig naar de nota van de Minister en naar zijn beslissing betreffende de verschillende aanvragen. Het lijkt mij mede daarom geoorloofd ook nieuwsgierig te zijn naar het tijdstip van inwerkingtreding van deze wetten.

Staatssecretaris **Van Hulten**: Mijnheer de Voorzitter! Ik moet eerst een geografische correctie aanbrengen, ook ondanks de zee-meermin. Ik gebruikte het woord „Kopenhagen” met in mijn achterhoofd de gedachte aan de oude Conventie van Kopenhagen. Ik ging ervan uit dat de volgende conferentie in dezelfde stad zou plaatsvinden. Dit blijkt echter Genève geworden te zijn. Dit is wel een aardige stad voor conferenties.

Als ik de oppositie tegen beide wetsontwerpen beluister, vraag ik mij af wat ik nu eigenlijk moet doen. Enerzijds zegt de heer Schwarz dat men iets moet vasthouden. Men moet de wet nu nog niet aannemen of verwerpen. Men moet de wet in het vat houden, evenals Veronica, want dan kan men op de conferentie het beginsel „voor wat, hoort wat”, gebruiken. Anderzijds was de heer Polak in eerste termijn van mening dat men moeilijk kon verwachten dat er in internationaal verband zoiets mogelijk was als een beloning. In dat geval gold dus kennelijk het beginsel „voor wat, hoort wat”, niet.

Ik kan hier niet uitkomen en ik vind het, eerlijk gezegd, ook een weinig interessant probleem, maar het tekent naar mijn smaak wel de verwarring die ontstaat als men het beslissen over een dergelijke zaak wil ophangen aan toevalligheden.

De heer Schwarz heeft gevraagd wat de Regering gaat doen met de vierde golflengte. Ik heb begrepen dat hij blijft vasthouden aan de uitdrukking „vierde golflengte”. Ik prefereer het gebruik van de uitdrukking „derde-middengolf-net”, of „derde golflengte”. Ik heb in de Tweede Kamer al gezegd, dat het de taak van de PTT is, ervoor te zorgen dat frequenties beschikbaar komen. Als het even kan, moet de PTT zorgen voor vier, vijf of desnoods zes frequenties. De PTT moet ervoor zorgen dat technisch kan wat uit omroeppolitiek oogpunt mogelijk moet zijn. Zodra de derde frequentie er is, is het aan de betreffende Minister en mogelijk ook aan de Kamer, uit te maken wat met die frequentie gebeurt. Met een vierde golflengte die er later eventueel uitrolt dient hetzelfde te geschieden.

De heer Piket zei dat zijn fractie niet was overtuigd door mijn betoog. In eerste termijn heeft hij gezegd, dat mijn argumentatie in de Tweede Kamer over de technologie rond deze zaak niet steekhoudend was. Op mijn verzoek om adstructie van die stelling is niet gereageerd, zodat ik moet aannemen dat zij er niet is.

Ik ben niet bevreesd dat wij op de komende conferentie een figuur zullen slaan als blijkt dat Veronica nog niet uit de lucht is. Het interesseert mij ook heel weinig of wij een figuur zullen slaan of niet. Het gaat erom, dat je probeert te bereiken wat naar jouw mening voor Nederland moet worden bereikt. Ik heb al gezegd, dat wij van de landen die dit verdrag mee hebben ondertekend het enige zijn dat nog geen uitvoeringsbepalingen heeft vastgesteld. Wij zijn het enige land, dat tegen alle regels in toereert dat vanaf de zee radio-uitzendingen worden gedaan. Eerlijk gezegd vind ik dat een figuur slaan.

De heer Polak stelde: Er zijn landen die meer boter op hun hoofd hebben dan wij. Gelukkig zei hij er achteraan: geloof ik, want ik zou hem die stelling graag waar zien maken, waar het piratenzenders en ons handelen ten opzichte van dit verdrag betreft. Dat zal hem erg moeilijk vallen.

De heer **Polak** (V.V.D.): Er zijn toch wel landen die allerlei zenders in gebruik hebben genomen of hebben versterkt, zonder internationaal overleg.

Staatssecretaris **Van Hulten**: Er zijn nog enkele landen die piraten tolereren, maar dan zou ik niet willen spreken van landen

Staatssecretaris **Van Hulten e.a.**

die meer boter op hun hoofd hebben dan Nederland. Vele landen hebben een zender in gebruik die niet in Kopenhagen is toegewezen, maar waarvoor wel de reglementaire procedure is gevolgd. Er zijn voorts nog een aantal procedures lopende, terwijl die zenders al werken. In zo'n geval kan men zich afvragen of het dan ook geen piratenzenders zijn, maar daarover is discussie mogelijk.

De stelling, zoals die werd gegeven, is onjuist en had dan ook niet mogen worden gegeven. Ik blijf ook ten aanzien van de geachte afgevaardigde de heer Polak staan bij mijn eerdere argumentatie dat het mij bijzonder ongewenst lijkt op de komende conferentie aan te komen met het verhaal: Als wij ons derde middengolfnet krijgen, dan kunnen wij garanderen dat ons parlement de wetsontwerpen II 373 en II 374 aanneemt; het voor wat hoort wat-beginsel dat ook de heer Schwarz heeft gegeven. Een dergelijke argumentatie kan men op een conferentie niet gebruiken. Tegen elk ander land dat op een dergelijke chanterende wijze op de conferentie zal beginnen, zou ik duidelijk stelling willen nemen.

Staatssecretaris **Kooijmans**: Mijnheer de Voorzitter! De geachte afgevaardigde de heer Schwarz heeft gevraagd of misschien het lijstje van nog niet door Nederland geratificeerde verdragen sec, dat wil zeggen zonder knelpunten, hem op korte termijn kan worden toegezonden. Ik zeg hem toe dat ik mijn uiterste best zal doen om dat te verwezenlijken.

Graag ga ik nog in op de uitdaging van de geachte afgevaardigde de heer Piket om waar te maken dat de Nederlandse Regering zich terecht op het Lotus-arrest beroepen heeft. Hij is gekomen met een overvloed aan literatuur, waarin het Lotus-arrest, als een soort prullaria, aan de kaak zal worden gesteld.

Ik kan de geachte afgevaardigde verzekeren dat ik daarvan op de hoogte ben. In eerste instantie heb ik dat in feite al, met betrekking tot het dictum, toegegeven. Dat deed ik niet uit vriendelijkheid, hoewel ik alleszins bereid ben de heer Piket vriendelijk te bejegenen, maar het is inderdaad een feit.

Ik heb alleen gesteld dat daarmee niet het hele arrest, met alle beschouwingen die daarin zijn vervat, waardeloos is geworden. Ik geef slechts een voorbeeld. De hoogleraar Tammes verwijst in zijn pas verschenen boek Internationaal Publiekrecht zes maal naar het betrokken arrest, niet om het iedere keer aan de kaak te stellen, maar omdat er een aantal gezaghebbende uitspraken over de stand van het volkenrecht, die nog steeds van kracht zijn, in worden gedaan.

De heer **Piket (C.H.U.)**: Maar ik stel mij voor, prof. Tammes kennende dat hij zeker niet alle onderliggende motieven en argumentatie volledig zal onderschrijven. Ik kan mij voorstellen dat er overwegingen in dat arrest voorkomen die men kan onderschrijven. Ik herinner mij in dit verband ook een publikatie van Loder, het vroegere lid van het Permanente Hof, die het ook wel eens was met bepaalde overwegingen, maar niet met de conclusie waartoe die overwegingen leidden.

Staatssecretaris **Kooijmans**: Misschien dat ik het ook met de heer Loder in dat opzicht nog wel eens ben.

In het onderhavige geval ging het om een aanvaring tussen een Turks en een Frans schip waarbij de Turkse autoriteiten zich meester maakten van de Franse kapitein en hem veroordeelden, een niet-onderdaan, voor iets wat buiten het Turkse gebied, in volle zee, was gebeurd. Daarover schrijft prof. François in zijn handboek van 1949, dat jure constituendo erkenning van uitsluitende bevoegdheid van de rechter van het aanvarende schip het meest wenselijk is. In dat opzicht is de heer François mede door zijn eigen toedoen als rapporteur van de International Law Commission negen jaar later op zijn wenken bediend in de conventie over de volle zee in artikel II. Dat gaat echter over het concrete geval van aanvaring. In het onderhavige geval hebben wij niet te maken met een claim van de Nederlandse Regering betreffende

Staatssecretaris **Kooijmans e.a.**

de jurisdictie over niet-onderdanen maar over een beperkte uitbreiding van het nationaliteitsbeginsel.

Ik zou, nu de heer Piket mij heeft uitgenodigd François op te slaan, hem willen uitnodigen, één bladzijde terug te slaan; daar staat:

„Door het merendeel der schrijvers en in verschillende gerechtelijke uitspraken wordt aangenomen, dat het recht van die staat” – de vlaggestaat – „ook het enige toepasselijke is.”.

De heer Piket bevindt zich dus met zijn stelling in goed gezelschap. De heer François voegt er echter aan toe:

„Dit vloeit echter niet uit het gestelde beginsel voort; ook daden gepleegd buiten zijn grondgebied kunnen onder het strafrecht van een staat vallen en het bestaan van een volkenrechtelijke regel die, ten aanzien van daden aan boord van schepen gepleegd, competentie van een andere dan de vlaggestaat zou uitsluiten, kan niet worden aangetoond.”.

Dus is de kwestie nog geheel open.

Minister **Van Agt**: Mijnheer de Voorzitter! Graag zou ik nog enkele opmerkingen maken over het betoog van de geachte afgevaardigde de heer Piket, met name over de vraag of de overheid inmiddels het recht heeft verwerkt alsnog tegen Veronica op te treden en deze het recht te ontzeggen nog langer uitzendingen te verzorgen.

Ik heb er in mijn antwoord in eerste termijn al op geduid, dat hetgeen op dat zendschip plaatsvindt niet een volstrekt kleurloze gedraging is in die zin, dat het een gedraging zou zijn waarmee het internationale of het nationale recht zich nog nooit heeft ingelaten. Ik stipuleer nog eens, dat het internationale radioreglement, op een verdrag berustend, in nummer 422 stelt:

„Il est interdit d'établir et d'utiliser des stations de radiodiffusion (radiodiffusion sonore et télévision) à bord de navires, d'aéronefs ou de tout objet flottant au aéroporté hors des territoires nationaux.”.

Dat is precies wat Veronica doet: aan boord van een schip buiten nationaal territorium uitzendingen verzorgen. Dat is een gedraging die al lange tijd geleden, in ieder geval geruime tijd voordat de activiteiten van Veronica zijn begonnen, op deze wijze is gediskwalificeerd in een internationaal-rechtelijk document.

Erkend moet worden, dat Veronica tot op de dag van vandaag voor dat uitzenden niet in Nederland kan worden vervolgd. De gedragingen van de exploitanten van het zendschip zijn wel strafbaar, in die zin dat zij een delictsomschrijving vervullen van de huidige Telegraaf- en Telefoonwet en van het daarop berustende radioreglement van 1930.

De heer **Polak (V.V.D.)**: Dat geldt ook voor Radio Luxemburg.

Minister **Van Agt**: Het is strafbaar maar niet vervolgbaar. Strafbaar, omdat de activiteit van Veronica beantwoordt aan een delictsomschrijving van reeds geldende wetgeving. Dit blijkt uit artikel 3 ter van de Telegraaf- en Telefoonwet (huidige tekst), juncto artikel 2 van het Radioreglement van 1930.

Het is tot dusverre niet vervolgbaar, omdat deze gedraging niet valt onder de bepalingen, die de werkingsfeer van de Nederlandse strafwet naar de plaats regelen. Er is geen vervolgbaarheid bij gebreke van ius puniendi.

De heer **Polak (V.V.D.)**: Ik vind het zeer interessant, maar kan hetzelfde betoog niet worden gehouden voor Radio Luxemburg, of elke Belgische of Duitse zender, die in Nederland hoorbaar is? Zijn die strafbaar, maar niet vervolgbaar?

Minister Van Agt

Minister Van Agt: Ik geloof het wel.

De heer Polak (V.V.D.): Dan is uw argument ook niet erg sterk.

Minister Van Agt: Het betoog is gericht op de vraag, of hetgeen ter zee gedurende een aantal jaren is verricht inmiddels een recht heeft opgeleverd om daarmee in enigerlei vorm verder te gaan, dan wel of kan worden gesteld: uit de praktijk van enige jaren is geen zicht ontstaan en de Nederlandse wetgever behoeft zich van bemoeienis met deze zender niet te onthouden.

De heer Piket (C.H.U.): U hebt gezegd: het is wel strafbaar, maar niet vervolgbaar. Er is derhalve geen officier van justitie te vinden, die de verdachte kan vervolgen: ius puniendi.

De heer Polak (V.V.D.): Misschien een oud-officier!

De heer Piket (C.H.U.): Mijnheer de Voorzitter! . . .

Minister Van Doorn: Mijnheer Piket, sprak u over ius puniendum? Het is toch ius puniendi?

De heer Piket (C.H.U.): Ik sprak duidelijk over ius puniendi, het recht om te vervolgen.

De heer Polak (V.V.D.): Zouden de heren misschien Nederlands willen spreken?

De heer Kloos (P.v.d.A.): Dat Latijn is toch wel moeilijk.

De heer Piket (C.H.U.): Mijnheer de Voorzitter! Waarom kan er niet worden vervolgd als het een strafbaar feit is? Het betreft Nederlanders, die een strafbaar feit plegen. Een Nederlander kan altijd worden vervolgd door een officier van justitie van het arrondissement, waar zijn woonplaats in is. Hetzelfde geldt met betrekking tot de Nederlanders, die vallen onder de artikelen 5 en 6 van het Wetboek van Strafrecht. De nationaliteit van het schip is bepalend.

Minister Van Agt: Neen, dat is niet juist. Ik geloof, dat de geachte afgevaardigde de heer Piket zich vergist. Ingevolge de algemene bepalingen van de artikelen 2 en volgende van het Wetboek van Strafrecht is de Nederlandse strafwet van toepassing op al degenen die een strafbaar feit begaan, een delictsomschrijving vervullen, binnen ons territoir en in enkele gevallen ook op hen die een delictsomschrijving vervullen buiten het Nederlandse territoir. Daarbij wordt dan weer onderscheid gemaakt tussen Nederlanders en niet-Nederlanders. Ten aanzien van Nederlanders zegt artikel 5 eerste lid, onder ten tweede, dat zij ter zake van een buitenslands gepleegd delict alleen dan onder de Nederlandse rechtsmacht vallen, wanneer hun gedrag beantwoordt aan een Nederlandse delictsomschrijving van een misdrijf dat tevens strafbaar is naar het land waar het werd verricht. In het thans aan de orde zijnde geval is van geen land sprake, omdat het over gedragingen op volle zee gaat. Omdat het betrokken zendschip niet de Nederlandse nationaliteit heeft en dus artikel 3 van het Wetboek van Strafrecht niet van toepassing is, beantwoorden de gedragingen van Veronica weliswaar aan een delictsomschrijving van de Telegraaf- en Telefoonwet, maar is de Nederlandse strafwet daarop niet toepasselijk. Anders gezegd: wij hebben ten aanzien daarvan geen jurisdictie.

De heer Piket (C.H.U.): Omdat zij zich op een buitenlands schip bevinden.

Minister Van Agt: Precies.

De heer Piket (C.H.U.): Ik geloof toch dat wij van mening moeten verschillen. Wij zijn het nu niet met elkaar eens dat de

heren van Veronica op dit ogenblik zich wel schuldig maken aan de overtreding van de wet die de Minister zojuist heeft genoemd, maar niet kunnen worden vervolgd.

Minister Van Agt: Daarover zijn wij het toch eens. Het draagt tot bespoediging bij, wanneer wij dat kunnen vaststellen.

De heer Piket (C.H.U.): Ja, akkoord.

Minister Van Agt: Dus niet vervolgbaar, omdat de tot dusverre bestaande regels omtrent de toepasselijkheid van de Nederlandse strafwet geen vervolgbaarheid scheppen ten aanzien van de mensen die werkzaam zijn op dat zendschip. Het is immers een zendschip niet van Nederlandse nationaliteit.

Om de discussie nog even gaande te houden, wil ik hieraan het volgende toevoegen. Men kan toch, afgezien van de juridische beschouwing die ik tot dusverre ter tafel heb gebracht, niet zeggen, dat elkeen die sinds enige jaren gedragingen verricht die tot dusver straffeloos zijn gebleven, er recht op zou hebben om met die gedragingen voort te gaan, met andere woorden, zal moeten worden uitgezonderd van nieuwe verbodsbepalingen die de wetgever in een later stadium meent in het leven te moeten roepen. Men kan toch niet zeggen, dat een fabriek die vele jaren lang afvalstoffen heeft geloosd in het IJsselmeer of een ander openbaar water, daardoor een recht zou hebben verworven om met het lozen van die rommel door te gaan en dat dus een wetgever die een wet op de waterverontreiniging in het leven roept voor de fabrieken die al jaar en dag bezig zijn te lozen een uitzondering op de nieuwe regeling zou moeten maken.

De heer Polak (V.V.D.): Zoals elke vergelijking, gaat deze ook mank, zelfs aan beide benen, geloof ik. Het lozen van afval is nog wel iets anders dan het uitzenden van muziek die, hoe men er ook over denkt, niet met afval gelijk is te stellen. Afval horen wij wel eens door andere zenders. Een verstandige wetgever die een milieuwet maakt, maakt ook overgangsbepalingen voor fabrieken die al jaren bestaan, en zegt niet: morgen gaan al de fabrieken dicht. Dan was Pernis er niet meer, dan was half Nederland er niet meer. Dat zou zelfs deze Regering niet willen. Wij hebben hier ook niet gepleit voor de dader, die door de Regering zo zwart wordt afgeschilderd: Veronica, maar voor de luisteraars. Die worden naar mijn opvatting wat te veel vergeten. Wie de uitzendingen doet, kan mij niet veel schelen, maar ik vind dat wij ook wel eens aan de luisteraars die hun wens duidelijk kenbaar hebben gemaakt mogen denken.

De heer Vermeer (P.v.d.A.): Ik heb iets met de wet op de verontreiniging te maken, maar de fabrieken moeten op heel korte termijn voldoen aan de eisen van de wet. Dat is nu juist het punt waarover wij praten. Als wij dit plaatsen in het kader van de Omroepwet, dan zijn wij weer precies op het spoor waar wij moeten zijn.

De heer Polak (V.V.D.): De heer Vermeer begrijpt het nog altijd niet.

De heer Vermeer (P.v.d.A.): Ik vind dat de heer Polak het nog altijd niet begrijpt. Wij vormen langzamerhand een komisch duo, geschikt om op te treden.

De heer Polak (V.V.D.): Misschien zal Veronica ons samen een beurt willen geven.

De heer Piket (C.H.U.): De heer Vermeer heeft veel met het milieu te maken, maar hij zal toch niet kunnen zeggen dat er een provincie in Nederland te vinden is die zonder meer zal zeggen: fabrieken moeten worden gesloten, geen overgangsmaatregel. Bij elke verordening en in elke situatie zal een gemeente of een provincie - en dit moet óók voor het Rijk gelden - overgangsmaatregelen geven, op grond waarvan orde op zaken kan worden gesteld bij een fabriek, een zendstation enz.

Minister Van Agt e.a.

Minister Van Agt: Mijnheer de Voorzitter! De heer Polak ont- ketende deze lawine van interrupties, toen hij zei, dat ik een ver- gelijk had gemaakt die aan beide benen mank ging. Ik heb zelf al gesteld, op voorhand erkend, dat alle vergelijkingen op dit ter- rein een beperkte waarde hebben. Ik houd echter tegen, dat het voorbeeld dat ik ten tonele voerde verder zou afstaan van het onderwerp waarover wij heden spreken dat de voorbeelden, ont- leend aan het cremieren en aborteren, van de heer Polak.

Ik heb gesproken over de Wet inzake de waterverontreiniging. Met een soortgelijke vergelijking voortgaande kan ik nog het vol- gende stellen. Men stelle zich voor, dat bedrijven al lange tijd hebben gedraaid, waarbij zij stank en lawaai hebben geprodu- ceerd. Op een gegeven moment wordt daaraan een einde ge- maakt en er komt een regeling die voortzetting van de activitei- ten verbiedt omdat de situatie is veranderd; er zijn meer mensen in de nabijheid van de bedrijven komen wonen. Men zegt toch ook dan niet dat het bedrijf op de oude voet mag voortgaan om- dat het al zoveel jaren heeft gedraaid?

De heer Polak (V.V.D.): In een dergelijke situatie moeten die bedrijven worden verplaatst. De Regering kan daarvoor geld ge- ven, zo staat in de wet.

Minister Van Agt: Als er nog plaats voor is.

Mijnheer de Voorzitter! Ik denk voorts aan de neringdoende die al jaar en dag zijn winkeltje drijft en het hoofd boven water weet te houden - dit voorbeeld wil geen politieke lading hebben - dank zij het stelsel van vrije prijzen. Van de ene dag op de andere kan het gebeuren dat er een prijsbeschuikking op hem neerdaalt. Er kunnen zwaarwichtige sociaal-economische redenen zijn om een scherp prijzenbeleid te voeren en dat zonder verwijl in gang te zetten.

Mijnheer de Voorzitter! In dat geval zegt men toch ook niet, dat die brave borst die net het hoofd boven water wist te houden, zijn prijzen mag blijven bepalen gelijk voorheen, omdat hij het recht daarop zou hebben verworven?

Mijnheer de Voorzitter! De heer Piket heeft herhaald, dat het wetsontwerp 11 374 een te wijde uitbreiding geeft aan de extra- territoriale werking van onze strafwet. De uitvoeringswet gaat op dit punt echter niet verder dan het Verdrag van Straatsburg vordert. In artikel 3 van dit verdrag wordt gesteld, dat iedere overeenkomstsluitende partij overeenkomstig haar nationale recht de bepalingen van de overeenkomst toepast op:

„onderdanen, die een feit, bedoeld in artikel 2, hebben begaan binnen haar gebied of aan boord van schepen of luchtvaartuigen die haar nationaliteit bezitten, dan wel buiten nationaal gebied aan boord van schepen, luchtvaartuigen of andere drijvende of door de lucht gedragen voorwerpen.”.

Dat is nu exact wat wij doen in de uitvoeringswet: dat onder- deel van het verdrag tot uitvoering brengen. Dat kan eenvoudig niet anders, want dan zouden wij het verdrag niet naleven.

In een nabij verleden, toen deze Kamer haar goedkeuring hechtte aan de verdragen inzake de luchtpiraterij en de uitvoe- ringswet die daarbij aan de orde was, heeft de Kamer goed ge- vonden dat voor dat onderwerp de jurisdictie van de Nederlan- se rechter werd verruimd buiten de algemene regeling van het Wetboek van Strafrecht. Die verruiming ging verder dan die wel- ke wij vandaag bespreken.

Ik sluit af met vast te stellen, dat de heer Piket en ik het erover eens zijn, dat het wetsontwerp inbreuk maakt op de algemene re- geling inzake de vorming van deelneming. Op dit punt heeft ons vandaag de vraag beziggehouden, of een zodanige inbreuk is ver- oorloofd. Ik meen mijn bevestigend antwoord op die vraag vol- doende te hebben geadstrueerd.

Minister Van Doorn: Mijnheer de Voorzitter! De heer Schwarz heeft mijn betoog in eerste termijn wat aan de formalistische

Minister Van Doorn

kant gevonden. Dit kan komen door onze onderscheiden benade- ring van een wet en van de vraag, hoe een wet door een regering mag en moet worden gehanteerd. In het algemeen heeft het wel- licht te maken met de vraag, hoe tegen een wet moet worden aangekeken. Wij blijken daarover verschillend te denken. De heer Schwarz heeft namelijk in eerste termijn tot uitdrukking ge- bracht, dat hij de Omroepwet althans ziet als een kader, waarbin- nen creatieve mogelijkheden kunnen worden gezocht en gevon- den. Ik wil niet ontkennen, dat er altijd creatieve mogelijkheden binnen een wet als de Omroepwet zijn, maar moet anderzijds zeggen, dat de Omroepwet geen kaderwet is en dat een aantal dingen onmiskenbaar duidelijk zijn ingevuld, naar ik aanneem, omdat de wetgever van destijds deze invulling nodig heeft ge- vonden. Als men dergelijke belangrijke dingen niet heel helder en duidelijk had ingevuld, was er van een slecht stuk wetgeving sprake geweest in die zin, dat van een behoorlijke ordening en rechtszekerheid in een wereld, die waar het de zendtijd betreft, een distributiewereld is, niet had kunnen worden gesproken.

De heer Schwarz heeft de motie-Van Veenendaal-van Megge- len nog ter sprake gebracht en gezegd, dat aanvaarding ervan wetswijziging met zich meebrengt; de heer Vermeer heeft het nog onderstreept. Ik wil het op mijn beurt graag onderstrepen. Er waren echter twee moeilijkheden. In de eerste plaats was de moeilijkheid, dat een wetswijziging nodig zou zijn in verband met het feit, dat men van de centrale gedachte van het volledige programma met verschillende programmacategorieën zou afra- ken. In eerste instantie heb ik uitgelegd - ik herhaal het nu -, dat dit de opzet van de Omroepwet in het hart zal aantasten. Dan moeten wij een geheel nieuw omroepsysteem bedenken en in een wetsontwerp vastleggen.

De tweede moeilijkheid ten aanzien van de motie-Van Vee- nendaal is, dat deze motie iets van de Regering vraagt wat de Re- gering in feite niet kan en mag doen. Gelukkigerwijze heeft de Regering deze bevoegdheid ook niet, want dat zou betekenen dat er voor een systeem zou zijn gekozen, dat dicht bij een staatsom- roep zou liggen. Ik kan mij niet voorstellen, dat de geachte afge- vaardigde de heer Schwarz daarvoor ook maar iets zou voelen.

Door de geachte afgevaardigde de heer Schwarz is ook ge- vraagd, of hij van mij mag verwachten dat ik, voor zover ik de mogelijkheden en vrijheden daartoe meen te hebben, actief bezig zal zijn binnen het kader van de wet. Ik wil hem graag heel duidel- ijk toezeggen, dat ik die mogelijkheden optimaal zal gebruiken.

De datum van inwerkingtreding is door de geachte afgevaar- digde in verband gesteld met de komende medianota. Ik wil erop wijzen, dat het mijn bedoeling is met deze medianota medio dit jaar te komen. Het betreft echter een zeer complexe materie en het is dan ook zeer moeilijk te bepalen wanneer de Regering met de Tweede Kamer en daarna met de Eerste Kamer hierover zal kunnen discussiëren, laat staan dat men zou kunnen denken dat vrij spoedig tot een afronding van de besluitvorming te dezer za- ke kan worden gekomen. Als men zegt, dat de datum van inwer- kingtreding in verband kan worden gezien met de deponering van de medianota, dan wil ik erop wijzen, dat men het niet van een deponering moet hebben maar van de besluitvorming in het gemeen overleg tussen de Kamer en de Regering. Dat zal zeker maanden kunnen duren na medio 1974, aannemend dat het mij lukt alsdan die nota te deponeren.

Een datumstelling van 1 juli of daaromtrent van inwerkingtre- ding is een slag in de lucht, hetgeen ik naar mijn mening al heb aangeduid. Ook een uitstel geeft geen soelaas omdat zowel een positieve als een negatieve beslissing appellabel is; op dat mo- ment zal er dus nog niets definitiefs zijn beslist.

De heer Piket heeft in tweede termijn een aantal belangwek- kende opmerkingen gemaakt, waarvan ik er een drietal naar vor- ren zou willen halen.

Allereerst dringt de geachte afgevaardigde de heer Piket erop aan te luisteren naar de vox populi. Ik moet zeggen, dat ik dit een wat algemene formulering vind. Waarom zou men kunnen spre- ken van een vox populi als 100 000 of 200 000 mensen van men- ing zijn, dat Veronica moet blijven uitzenden? Bovendien zijn

Minister Van Doorn

er nog allerlei vragen omtrent de bedoeling en programmering van die uitzendingen. Kan men dan met zoveel gemak en zonder een werkelijk onderzoek spreken over de vox populi? Ik meen toch, dat dit een te sterke uitdrukking is, daargelaten dat er nog wel andere voces populi zijn. Er zijn immers niet gering te schatten andere groepen van soms nog grotere kwantiteit, die geheel andere zaken voorstaan.

Mijnheer de Voorzitter! In elk geval heeft de heer Piket in verband met de vox populi - ik zeg openhartig dat ik dit als gedachte enigszins relatieveer - gezegd dat de Regering moet uitgaan van de gedachte „het programma blijve” en eventueel daaraan verbonden „Veronica blijve”. Ik heb in de memorie van antwoord en in de nota naar aanleiding van het eindverslag reeds tot uitdrukking gebracht wat ik in eerste instantie heb gezegd, namelijk dat dit gewoon niet zou kunnen in de zin waarin enkele geachte afgevaardigden dat zouden wensen. Voor zover de wet het wel toestaat, is het ruimschoots gebeurd en het zal nog in verdergaande mate worden gerealiseerd via de bestaande programmering.

Mocht Veronica op basis van haar tweede aanvraag een zendmachtiging verkrijgen - ik bedoel hiermee de VOO-aanvraag - dan zal Veronica een rol in het geheel kunnen spelen. Ik laat geheel in het midden, of dit het geval zal zijn. Als Veronica zeer attractief zou worden bevonden, dan zou zij - dat zijn juist de spelregels van de Omroepwet - van C-omroep B-omroep en van B-omroep A-omroep kunnen worden.

De heer **Piket** (C.H.U.): Zou het dan niet mogelijk zijn de VOO te erkennen als een aspirant-omroeporganisatie enerzijds en zou u bij uw overwegingen om de VOO te erkennen ervan kunnen uitgaan, dat sinds oktober de nachtuitzendingen van Hilversum III op een bepaalde wijze worden verzorgd in de trant van die van Radio Veronica - laat ik het nu zo maar even formuleren, dan begrijpen wij beiden wel wat wij bedoelen -, zodat u op deze wijze ietwat met de vrije hand deze VOO-aanvraag behandelt? Ik geloof dat u dan toch echt wel tegemoet komt aan datgene, wat er bij een groot gedeelte van het Nederlandse volk leeft. U heeft zojuist gezegd: Ik relatieveer die vox populi. Is dat nu wel juist? Wanneer de Regering waarvan u deel uitmaakt zegt, dat zelfs kleine actiegroepen op een gegeven ogenblik het buitenlandse beleid kunnen bepalen, wanneer de Minister van Defensie zegt: . . .

De heer **Tonnaer** (P.P.R.): Wanneer is dat gezegd?

De heer **Steenkamp** (K.V.P.): Beïnvloeden.

De heer **Piket** (C.H.U.): Juist! Beïnvloeden. Dat heeft de Minister van Buitenlandse Zaken met zoveel woorden gezegd. Men moet mij niet vragen, op welke datum dat is gezegd, maar het is gezegd, vrij kort nadat deze Minister van Buitenlandse Zaken zijn hoge functie heeft aanvaard.

Ik geloof niet, dat men in alle redelijkheid en naar billijkheid gesproken kan zeggen, dat men de mening van zoveel mensen kan relativeren.

De heer **Tonnaer** (P.P.R.): Waarom moet de Minister aanvragen van Veronica nu met de vrije hand behandelen en andere aanvragen aan de hand van de wet? Dat is mij volstrekt onduidelijk. Dit is discriminatie.

U gebruikt de term „uit de vrije hand”.

De heer **Piket** (C.H.U.): Neen, ik heb gezegd: Waarom zou VOO geen erkenning kunnen krijgen of kunnen worden toegelaten als aspirant-omroeporganisatie?

De heer **Gooden** (K.V.P.): Die vraag behoeft u niet te stellen, want die heb ik al aan de Minister gesteld. Daarop heeft de Minister nog geen antwoord gegeven.

De heer **Piket** (C.H.U.): Ik ben blij, dat ik dan nog een onderstreping aan uw betoog heb gegeven.

Minister **Van Doorn**: Inderdaad wil ik straks een omissie goed maken tegenover de heer Gooden en de Kamer. Ik zal dan even ingaan op de suggestie die door de heer Gooden is gedaan en ik kan daarbij dan meteen antwoorden op de laatste opmerking van de heer Piket.

Ik wil in elk geval het volgende standpunt tegenover zijn standpunt plaatsen. Datgene, wat hij vraagt, kan ik niet doen, getuigd op de wet. In eerste instantie wees ik erop, dat ik het ook niet zou willen doen via de actie van wetswijziging. Dan zou het systeem, dat, wat de kern betreft, zeer goed is - het is een systeem, waarom menig land ons benijdt, zoals begrijpelijk is - worden geschrapt. Ik zou wel eens willen zien - ik denk aan een systeem met veel willekeur - voor welk systeem het dan wel plaats zou moeten maken.

Ik kan niet de vrijheid vinden, naar aanleiding van een ander punt, dat de heer Piket aan de orde stelde, een toezegging te doen. Dit punt is in zekere zin ook door de heer Gooden ter sprake gebracht. De heer Piket heeft het volgende gezegd: Doe nu de toezegging, al neemt u dan nog niet de formele beslissing, dat u meent, dat de VOO een duidelijke kans op een toewijzende beslissing maakt. Welnu, mijnheer de Voorzitter, ik meen, dat ik die vrijheid niet heb en wel op basis van de argumenten, die ik in eerste termijn zeer duidelijk heb genoemd. Ik denk, dat het juist de Senaat kan zijn, die er begrip voor kan opbrengen, dat een regering met adviescolleges toch wel op een wat andere wijze zal moeten werken dan in dit geval zou gebeuren. Ik ben uiteraard bereid - ik heb dit reeds in eerste termijn gezegd - de raad in die zin te beïnvloeden - ik plaats dit woord tussen aanhalingstekens -, dat ik hem om verantwoorde bespoediging vraag.

Met de betogen van de heren Agterberg en Vermeer kan ik mij zeer wel verenigen. Ik ben erkentelijk voor de steun, die ik van beiden heb gekregen. Ook ik acht het een goede zaak, dat enkele punten juist door hun interventie in tweede termijn in deze Kamer duidelijker zijn gemaakt.

Thans kom ik op de vraag van de heer Gooden. Ik mag niet spreken van nadere vragen. Hij heeft zijn vragen namelijk reeds in eerste termijn gesteld. Er is een beroepsmogelijkheid ter zake van een dergelijke aanvraag, of het nu een VOS-aanvraag, een VOO-aanvraag of een Noordzee-aanvraag is. Het gaat om zaken, waaromtrent men in beroep kan gaan. Dit is uiteraard niet alleen een mogelijkheid voor betrokkenen, die bij voorbeeld in beroep willen gaan, omdat zij zijn afgewezen. Ook anderen zijn daartoe in de gelegenheid, aan wier gedistribueerde bescheiden stukje zendtijd dan immers wordt gekomen en die wel degelijk een zeer rechtmatig belang hebben bij zo'n beslissing. Welnu, er is dus sprake van een beroepsmogelijkheid.

Wat de gedachten betreft van het aspirantschap moet ik zeggen, dat ik meen, dat de wet mij de vrijheid daartoe niet geeft. Menen geachte afgevaardigden, dat ik het verkeerd zie, dan zal ik het zeer op prijs stellen, wanneer zij daarop thans bij interruptie in tweede termijn wijzen. Ik wijs de heer Piket erop dat ik gemakshalve de Omroepwet bij mij heb. Het kan naar mijn mening niet worden gedaan. Van tweeën één: men krijgt een aantal van 15 000 en men doet een aanvraag ter zake, of men haalt het aantal van bij voorbeeld 100 000 en dan krijgt men de C-status. Krijgt men bij voorbeeld 250 000 leden, dan krijgt men ineens de B-status. Ik zal daarop niet doorgaan.

De Minister kan niet zeggen: Nu, ik had gedacht, dat wij het zo maar eens moesten opknappen. Ik moet toegeven, dat het advies van de Omroepraad over de VOS-zaak op 5 december II. is uitgebracht. Zo kan ik echter niet te werk gaan. De wet geeft mij ter zake - en dit vind ik een zeer zindelijke zaak - nauwkeurige regelen.

Ik moet tegen de heer Gooden dus zeer duidelijk zeggen, dat ik de mogelijkheid, waarop hij doelde, niet zie.

Minister Van Doorn

De heer **Gooden** (K.V.P.): Omdat u geen aanvragen ter zake hebt.

Minister Van Doorn: Als er een derde aanvraag komt – om de zaken nog wat eenvoudiger te maken – dan zal ook die aanvraag zeer serieus worden bekeken. Ik wijs er echter op, dat het even kan duren, want dezelfde wet verplicht mij, ter zake eerst advies van de Omroepraad te vragen.

Mijnheer de Voorzitter! De heer Polak heeft mij erop gewezen, dat hij onder zijn eerste betoog een redenering had zitten die waarschijnlijk door mij niet helemaal goed is begrepen. Ik neem daarvan akte. Hij wijst erop, dat hij destijds – met de regering waarvan hij het voorrecht had, deel uit te maken – heeft geredeneerd: In de praktijk zal moeten blijken, of van veel goodwill en van een soort vox populi sprake is; als degenen die na mij komen dat bemerken, zullen zij wel met een keurige alternatieve regeling komen, een soort overgangsregeling, een bijkomend wetje of een wijziging van de Omroepwet. Uit zijn beschouwing in tweede instantie begrijp ik, dat hij dit heeft gedacht. Het is in zekere mate een verklaring voor het feit, dat hij in eerste instantie, bij de indiening van de wetsontwerpen, met geen woord hierover heeft gesproken. Indien men bij voorbeeld in 1961 – Veronica begon in 1960 – met deze zaak was gekomen dan zou ik mij dat kunnen voorstellen. Echter, Veronica bestaat van 1960 tot 1974 en wanneer men in 1971 met een wetsontwerp komt en zegt, dat de heren straks maar moeten uitmaken, of er reden is om te spreken van voldoende goodwill, van een grote sympathie en van een soort vox populi – wat dit ook moge betekenen – dan vind ik dat voor mij zelf niet een voldoende verklaring voor het feit, dat de overgangsgedachte geheel onbesproken is gebleven bij de indiening van de wetsontwerpen.

De heer **Piket** (C.H.U.): Wat de vox populi betreft, verwijs ik naar blz. 47 van „Veronica, speelbal van de golven”, waaruit duidelijk blijkt, hoeveel mensen die mening zijn toegedaan.

Minister Van Doorn: Ik zal er graag nog eens naar kijken, hoewel ik het al een keer heb gezien.

Mijnheer de Voorzitter! De heer Polak heeft gezegd, dat de zendgemachtigden niet moeten uitmaken, of een Veronica-aanpak mogelijk is. Ik merk hierbij op, dat de gedachte dat juist vanuit het omroepwezen – in de zin van de omroepwereld – in het bijzonder is aangedrongen op het nu afwerken van deze zaken, in deze zin, dat wij ons zouden moeten opstellen zoals vele andere landen die zich achter het verdrag hebben gesteld, voor zover ik weet, beslist onjuist is. Ik denk dat men nauwelijks een adres ter zake kan vinden. De omroep heeft zich – ik weet er toevallig wat van – bij herhaling op het standpunt gesteld, dat de vraag of men deze zaak, ofschoon er een verdrag was getekend, zou willen laten liggen, een zaak was voor de politici, de regeringen, de parlementsleden, de formateurs, de informateurs, maar niet voor juist de omroepwereld.

De heer **Polak** (V.V.D.): U moet nog eens nalezen wat hierover in de Tweede Kamer tijdens de hearing is gezegd, waar men over onrecht heeft gesproken.

Minister Van Doorn: Akkoord, men heeft daar, begrijpelijkerwijze, gesproken over de zeer merkwaardige situatie dat, terwijl zondtijd een distributiegoed is waarmee een overheid uiterst zorgvuldig moet omgaan in deze zin, dat sprake kan zijn van een rechtvaardige toedeling, geen toepassing wordt gegeven aan het beginsel van „gelijke monniken, gelijke kappen”. Dat is juist van die zijde naar voren gebracht, waarvoor ik begrip kan hebben.

Ik kom aan mijn laatste punt, dat de heer Gooden wat nader heeft uitgewerkt. Ook enkele anderen, met name de heer Polak, hebben dat punt ter sprake gebracht, het punt namelijk van de inwerkingtreding. De Regering heeft het standpunt, dat de Ver-

Minister Van Doorn e.a.

nica-wetjes, de zendschepen-wetjes, in rechtstreekse zin niet te maken hebben met de Omroepwet.

Ik heb er anderzijds akte van genomen, dat er vanuit deze Kamer grote interesse is voor de vraag, wanneer de wetjes in werking zullen treden. Hoelang heeft de Regering nog nodig en hoelang heeft met name de Minister van CRM nog nodig om tot zijn beslissingen te komen? Ik leg het verband liever niet, maar het lijkt mij uiterst onwaarschijnlijk, dat de inwerkingtreding al binnen enkele dagen kan worden gerealiseerd. De Staatssecretaris van Buitenlandse Zaken kan daar bevoegder over praten, maar als ik het wel heb moeten er, nadat uw Kamer deze ontwerpen tot wet zou verklaren, de vereiste handtekeningen komen. Dan moeten deze zaken worden gedeponereerd in Straatsburg. Na een maand kunnen deze zaken in effect gaan.

Op zich zelf is het denkbaar, dat men deze zaken losmaakt en alleen de wijziging van de T.- en T.-wet van een inwerkingtreding voorziet. Dat is niet mijn voornemen. Ik meen, dat deze zaken gelijk zullen moeten lopen. Ik acht het dus zeer onwaarschijnlijk, dat er alreeds van een inwerkingtreding en van een effectuering sprake zou zijn voor het moment, dat ik ook, aannemende dat de Omroepraad niet te lang op zich laat wachten, zelf de beslissing over het tweede verzoek zou hebben kunnen nemen.

De Voorzitter: De heer Schwarz verzoekt om een derde termijn. Ik stel voor, hem daartoe de gelegenheid te verlenen.

Daartoe wordt besloten.

De heer **Schwarz** (D'66): Mijnheer de Voorzitter! Ik wil een voorstel van orde indienen, dat ik u hierbij moge overhandigen.

De Voorzitter: Door de heer Schwarz wordt het volgende voorstel van orde ingediend:

„Ik stel voor, de beraadslaging over de wetsontwerpen nrs. 11 373 en 11 374 te schorsen, en wel tot medio 1974, wanneer volgens de Minister van Cultuur, Recreatie en Maatschappelijk Werk de door de Regering toegezegde beleidsnota over de massacommunicatiemiddelen, waarin ook onder meer het omroepbeleid aan de orde zal komen, zal zijn verschenen.”

Dit voorstel is mede-ondertekend door de heren Piket, Polak, Van Wijk en mevrouw Wassen-van Schaveren.

Ik stel aan de Kamer voor, over dit voorstel de volgende week te beslissen, ten einde de Kamer in de gelegenheid te stellen zich hieromtrent nader te beraden.

Daartoe wordt besloten.

De beraadslaging wordt verdaagd.

De vergadering wordt te 19.54 uur gesloten.

LIJST VAN INGEKOMEN STUKKEN
met de door

de Voorzitter ter zake gedane voorstellen:

1°. de volgende regeringsmissives:

A. een, van de Minister-President, Minister van Algemene Zaken, ten geleide van antwoorden op een aantal schriftelijke vragen van de heer Beerekamp, betrekking hebbende op het ontwerp van wet houdende machtiging tot het vaststellen van de regelen betreffende inkomensvorming en bescherming van werkgelegenheid in 1974;

B. een, van de Minister van Buitenlandse Zaken, ten geleide van de Nederlandse voorstel inzake het te goeder trouw nakomen van volkenrechtelijke verplichtingen, ingediend door de Nederlandse delegatie ter CEVS;

C. een, van de Staatssecretaris van Buitenlandse Zaken, de heer Brinkhorst, ten geleide van een aantal exemplaren van het jaarverslag over de economische situatie van de Gemeenschap;

D. een, van de Staatssecretaris van Justitie, ten geleide van een aantal exemplaren van het verslag over de jaren 1969 en 1970 van de Directie Kinderbescherming van het Departement van Justitie;

E. een, van de Minister van Verkeer en Waterstaat, mede namens de Ministers van Volksgezondheid en Milieuhygiëne en van Buitenlandse Zaken, ten geleide van de tekst van een communiqué, gepubliceerd na afloop van de te Bonn op 4 en 5 december jl. gehouden ministeriële conferentie over de verontreiniging van de Rijn;

F. een, van de Minister van Economische Zaken, ten geleide van een exemplaar van het verslag van de Nederlandse delegaties naar de 29ste zitting van de verdragsluitende partijen bij de Algemene Overeenkomst betreffende tarieven en handel, welke op 13 en 14 november 1973 te Genève werd gehouden;

G. een, van de Staatssecretaris van Sociale Zaken, ten geleide van een aantal exemplaren van het Verslag van de werkzaamheden van de Sociale Verzekeringsbank en de Raden van Arbeid over het jaar 1972.

De Voorzitter stelt voor, deze missives voor kennisgeving aan te nemen; de bijlage sub F vermeld ter veroudering van de kennisgeving;

2°. de volgende missives:

vijf, van de directeur van het Kabinet der Koningin, houdende mededeling van de goedkeuring door H.M. de Koningin van een aantal ontwerpen van wet, aangenomen in de vergaderingen der Kamer van 4 september, 23 oktober en 4 december 1973;

een, van de voorzitter van het dagelijks bestuur van het havenschap Delfzijl, ten geleide van de notulen van de vergadering van dat havenschap van 6 december jl., vastgesteld in zijn vergadering van 3 januari 1974;

een, van de voorzitter van de staten van de Nederlandse Antillen, ten geleide van de tekst van een motie, aangenomen in de openbare vergadering van die staten van 19 december 1973 onder meer met betrekking tot het onvervreemdbaar recht van iedere volksgemeenschap en derhalve ook van elk der eilanden van de Nederlandse Antillen, om de eigen staatkundige status te bepalen.

De Voorzitter stelt voor deze missives voor kennisgeving aan te nemen.

De bijlagen zijn neergelegd ter griffie, ter inzage voor de leden;

3°. de volgende missives van de Minister van Buitenlandse Zaken:

een, ter voldoening aan het bepaalde in het tweede lid van artikel 60 en onder verwijzing naar het derde lid van artikel 61 van de Grondwet, alsook naar het eerste lid van artikel 24 van het Statuut voor het Koninkrijk der Nederlanden en ten geleide van de Franse en de Engelse tekst en de vertaling in het Nederlands van de op 24 maart 1971 te Straatsburg tot stand gekomen Overeenkomst betreffende de internationale classificatie van octrooien (*Trb.* 1972, 81);

alsmede ter voldoening aan het bepaalde in artikel 64, juncto het tweede lid van artikel 60 en onder verwijzing naar het derde lid van artikel 61 van de Grondwet, houdende mededeling van het voornemen tot opzegging voor het gehele Koninkrijk en van het op 19 december 1954 te Parijs tot stand gekomen Europees Verdrag betreffende de internationale classificatie van octrooien (*Trb.* 1955, 71), alsmede ten geleide van een toelichtende nota (12 766, R 936);

een, ter voldoening aan het bepaalde in het tweede lid van artikel 60 en onder verwijzing naar het derde lid van artikel 61 van de Grondwet, en ten geleide van de Engelse tekst en de vertaling in het Nederlands van het op 1 december 1972 te Montreal tot stand gekomen Protocol tot wijziging van de Overeenkomst inzake stations op de noordelijke Atlantische Oceaan, ondertekend te Parijs op 25 februari 1954, zoals gewijzigd bij het Protocol, ondertekend te Londen op 13 mei 1970 (*Trb.* 1973, 165), alsmede ten geleide van een toelichtende nota bij dit Protocol. (12 767).

Deze missives zijn inmiddels gedrukt en aan de leden toegezonden.

De *Tractatenbladen* zijn neergelegd ter griffie, ter inzage voor de leden;

4°. de volgende geschriften:

een, van het gemeentebestuur van Rotterdam, ten geleide van de tekst van een motie, ingediend door de heer Lems in de vergadering van de raad der gemeente van 11-13 december jl. en overgenomen door het bestuur van die gemeente met betrekking tot een wijziging van artikel 60 van de gemeentewet (presentiegeld).

Dit geschrift is neergelegd ter griffie, ter inzage voor de leden en wordt van belang geacht voor de leden en plaatsvervangende leden van de vaste Commissies voor Buitenlandse Zaken en voor Financiën;

een, van het bestuur van de Nederlandse Vereniging van belegging studieclubs te 's-Gravenhage, zijnde een telegram, met betrekking tot de ongunstige werking van een dividendstop op de beursontwikkeling.

Dit geschrift is neergelegd ter griffie, ter inzage voor de leden en wordt van belang geacht voor de leden en plaatsvervangende leden van de vaste Commissie voor Financiën;

een, van de voorzitter van de vereniging tot de bouw van woningen „De Volkswoning” te Krommenie, met betrekking tot de invloed van een B.T.W.-tarief van 16 pct., alsmede die van de zeer hoge rente op te verstrekken leningen voor renovatie en nieuwbouw van woningwetwoningen, op de hoogte der huren.

Dit geschrift is neergelegd ter griffie, ter inzage voor de leden en wordt van belang geacht voor de leden en plaatsvervangende leden van de vaste Commissies voor Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening en voor Financiën;

een, van het gemeentebestuur van Haaksbergen, zijnde een adhesiebetuiging aan een motie van de Twenteraad, vastgesteld in zijn vergadering van 19 november jl. met betrekking tot de tracé-vaststelling en aanleg van rijkswegen;

een, van het college van gedeputeerde staten van Gelderland, houdende mededeling van de tekst van een motie, aangenomen in de vergadering van de provinciale staten van Gelderland op 19 december jl., met betrekking tot de verdere uitvoering van Rijksweg 15.

Deze geschriften zijn neergelegd ter griffie, ter inzage voor de leden en worden van belang geacht voor de leden en plaatsvervangende leden van de vaste Commissie voor Verkeer en Waterstaat;

een, van het Overlegorgaan der Ondernemersverbonden in het Midden- en Kleinbedrijf, zijnde een telegram, met betrekking tot verder uitstel van benzinedistributie.

Dit geschrift is neergelegd ter griffie, ter inzage voor de leden en wordt van belang geacht voor de leden en plaatsvervangende leden van de vaste Commissies voor Verkeer en Waterstaat en voor Economische Zaken;

een, van het gemeentebestuur van Vlissingen, ten geleide van een motie, aangenomen in de vergadering van de raad dier gemeente van 23 november jl., met betrekking tot de investeringspremieregeling.

Dit geschrift is neergelegd ter griffie, ter inzage voor de leden en wordt van belang geacht voor de leden en plaatsvervangende leden van de vaste Commissies voor Economische Zaken en voor Financiën;

een, van het gemeentebestuur van Haarlem, betreffende de aanwending van fondsen, ten behoeve van het onderzoek naar nieuwe energiebronnen, voor de Nederlandse deelname aan het Kalkar-project;

een, van de Algemene Bond van Werknemers te Heerlen, ten geleide van een afschrift van een brief, gezonden aan de Ministerraad, met betrekking tot een verder voortbestaan van de Limburgse steenkolenmijnen.

Deze geschriften zijn neergelegd ter griffie, ter inzage voor de leden en worden van belang geacht voor de leden en plaatsvervangende leden van de vaste Commissie voor Economische Zaken;

een, van het college van gedeputeerde staten der provincie Groningen, ten geleide van een afschrift van een motie, aangenomen in de vergadering van provinciale staten van Groningen van 12 december jl. met betrekking tot een wijziging van de Wet verontreiniging oppervlaktewateren.

Dit geschrift is neergelegd ter griffie, ter inzage voor de leden en wordt van belang geacht voor de leden en

plaatsvervangende leden van de vaste Commissies voor Volksgezondheid en Milieuhygiëne en voor Verkeer en Waterstaat;

een, van A. Steenloop te Schiedam, met betrekking tot radio- en televisiestations buiten nationaal gebied (de „Veronicawetjes” nrs. 11 373 en 11 374);

een aantal geschriften, onder meer van H. Meijering te Nieuw Zwinderen, met betrekking tot alsvoren.

Deze geschriften zijn neergelegd ter griffie, ter inzage voor de leden en worden van belang geacht voor de leden en plaatsvervangende leden van de vaste Commissies voor Verkeer en Waterstaat, voor Cultuur en Recreatie en voor Justitie;

een, van mevrouw H. Verkruijsen te Melissant, met betrekking tot de door de Kamer aangenomen „Machtigingswet 1974”.

Dit geschrift is neergelegd ter griffie, ter inzage voor de leden en wordt van belang geacht voor de leden en plaatsvervangende leden van de vaste Commissies voor de Hoge Colleges van Staat en Algemene Zaken, voor Sociale Zaken, voor Economische Zaken en voor Verkeer en Waterstaat;

een adres van Ch. Spierings te Tilburg, houdende verzoek om rechtsherstel.

Dit adres is in handen gesteld van de Commissie voor de Verzoekschriften.

Handwritten notes or markings, possibly bleed-through from the reverse side of the page.